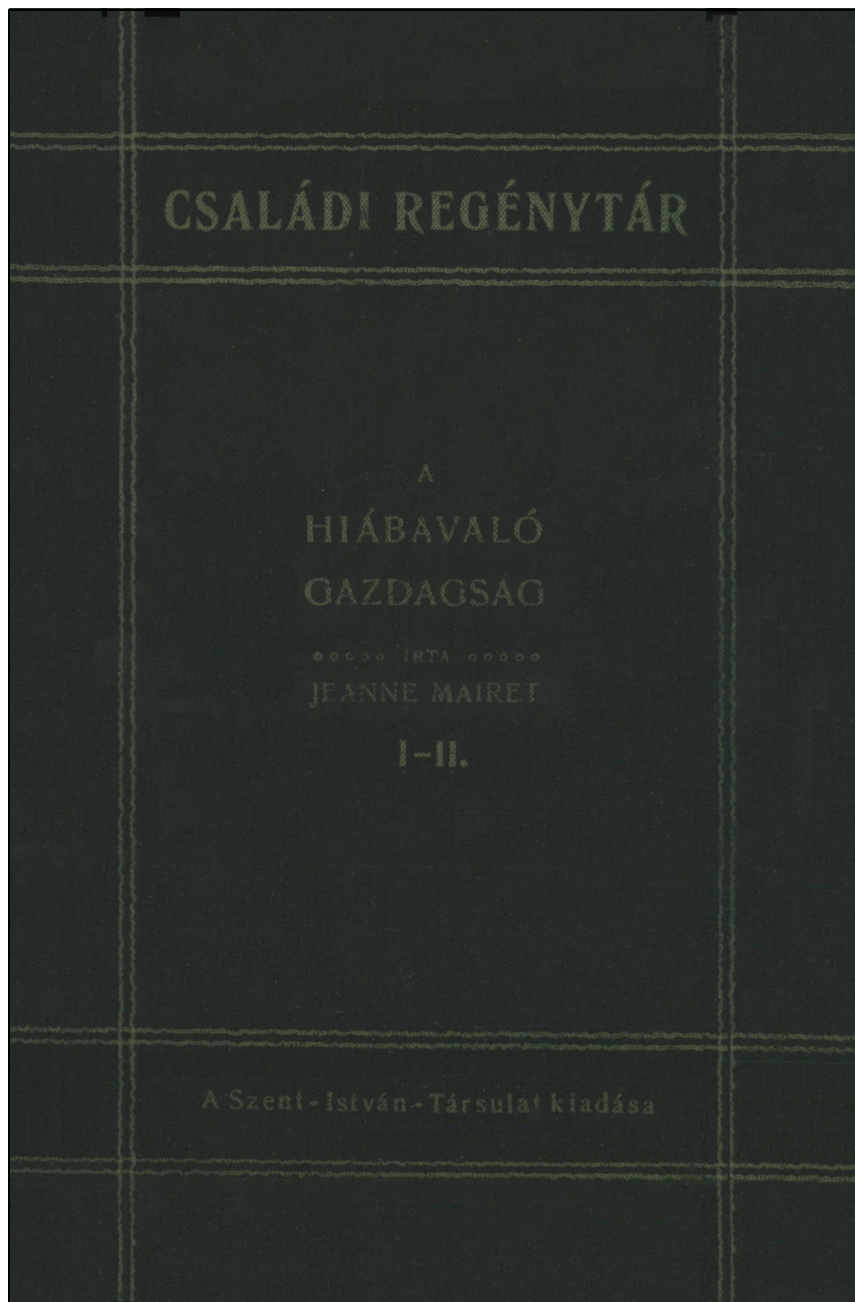

Jeanne Mairret

A hiábavaló gazdagság

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Jeanne Mairé
A hiábavaló gazdagság

Francia eredetiből fordította
Dr. Rada István

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című kétkötetes könyv elektronikus változata. A könyv a Szent István Társulat kiadásában jelent meg Budapesten, é. n. (1903-ban). Az elektronikus változat a Szent István Társulat engedélyével készült. Az eredeti két kötet itt egyszerre jelenik meg. A helyesírást egy-két helyen a maihoz igazítottuk.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
I. fejezet.....	4
II. fejezet.....	13
III. fejezet.....	18
IV. fejezet.....	23
V. fejezet.....	28
VI. fejezet.....	33
VII. fejezet.....	40
VIII. fejezet.....	46
IX. fejezet.....	54
X. fejezet.....	58
XI. fejezet.....	64
XII. fejezet.....	71
XIII. fejezet.....	75
XIV. fejezet.....	83
XV. fejezet.....	88
XVI. fejezet.....	92
XVII. fejezet.....	98

I. fejezet

Minden nagyváros olyan, mint a kevésbé gondos szép asszonyok: a sárban húzzák szoknyáikat; New York talán még inkább, mint Párizs vagy London. A szűk belváros fulladozik, a szegény külvárosok tele vannak emberekkel; a piszkos utcák, a szűk odúikból kiszabadult komámasszonyok, a játszó vagy verekedő rongyos gyermekek találkozóhelyei, hemzsegők és zajosak. A légi vasút mennydörgésszerű robajjal halad; sötét van; a levegő és a világosság nehezen hatol át a telegráf és telefon egymást keresztező drótjain s a vasút pályái mintha elzárnák az eget. A szeszélyes modorban épült paloták, az előkelő fényes házak, az árnyékos, békés park mérhetetlen távolban, egy egészen más világban lenni látszanak, ahova a távoli negyedek lakói nem igen jutnak el.

Itt a házak alacsonyok, szabálytalanul építvek; vagy pedig *tenement-house*-ok, melyekben kevés levegőjű és nagyon kicsi szobákba zárva száz és száz szegény ember szorong. E rosszul épült házak összedúlással fenyegetőznek, s ha tűz üt ki, a szegény áldozatok mintha kelepcebén lennének. A boltok, ami bennük el nem fér, kirakják a kövezetre; liszttel, almával vagy *cranberrie*-vel¹ tele hordók vannak a gyanúsán sárga, föltűnően sovány baromfiak, a horogra akasztott, még bőrükben levő leölt borjúk és ürök szomszédságában. Minden kapható ez úgynevezett „piaci” boltokban, ahol a háziasszonyok egyaránt beszerzik a zöldséget és a halat, a gyümölcsöt és a baromfit. A népes negyedekben az ily piac különösen undorító.

Az egyik kevésbé zajos mellékutcában, hova az *elevated* mennydörgése és a *tramway*-k csengettyűinek hangja csak megtompultan jutottak el, régies házak voltak, ingatag lépcsőkkel. E házak egyike, amelynek egykor fehér meszelése lehámlott, mintha bélpoklosságban szenvedne, úgy látszik, műhely vagy bolt gyanánt szolgált, habár kirakata nem igen hívogatta a látogatót. Egy nagy, függöny nélküli ablakon át munkaasztal volt látható s a háttérben kohó piroslott. A zárt kapu jobbra volt. A nagyon alacsony emelet lakottnak látszott; fehér kartonfüggönyök voltak az egyik ablakon. Ez a kis ház hátrább állt a többinél, mintha nyomorúságos voltát igyekezett volna elrejteni.

Korai tavasz volt, amely évszak Amerikában mindig bizonytalan és zord. Hideg szélrohamok rázták meg a rossz ablakredőket; kevés hó volt még látható a gyalázatosan kövezett utca gidres-gödrös járdáján. Kevesen jártak-keltek benne. Mintha átadták volna a romlásnak, mely rajta rágódott.

De egy fiatal ember jelent meg benne, nem úgy, mint azok, akik csak áthaladtak rajta, hanem mint olyan, aki valamely házszámot keres, mert jobbra és balra tekintgetett. A számok több házon hiányoztak.

Egészen fiatal, magas legény volt, ruganyos mozdulatokkal, nagyon szilárd léptekkel; a föltűnően szép alkotású, a testhez képest kicsi fején a puha kalap alól sűrű és göndör fekete haj s napbarnított arcához képest igen világoskék, tágira nyílt szemek kandikáltak ki, ami az erőteljes élet és határozottság kissé sajátságos bélyegét nyomta reá; a gyors tekintet meglátott mindent, megjegyezte még a legapróbb részleteket is. Akik ezzel a fiatal emberrel beszéltek, majdnem mindig azt hitték, hogy e nagyon világos és nagyon mozgékony szemek a szívben és a gondolatokban olvasnak. Különben az élet erőteljessége, melyet érezni lehetett nála, meglátszott a jó kedven, a csodás egészségen, a boldog fiatalság fakadásán, aminek következtében azok, kik vele találkoztak, önkéntelen visszafordultak, hogy egy pillanatig tekintetükkel kövessék őt. Borotvált arca volt, mint a legtöbb amerikai ifjúnak és ruhái jó módú munkásra vallottak.

¹ Savanykás vad gyümölcs, melyből befőttet készítenek.

A beljebb levő házhoz érkezve, egy pillanatig habozott, azután, nem találván csengőt, kopogtatott az ajtón. Határozatlan morgásra, melyet szorosán véve engedelemnek lehetett venni a belépésre, a fiatal ember megnyomta a kilincset.

Az ajtó szűk folyosóra nyílt, honnan egy lépcső az emeletre, balról pedig egy tágas ajtó egyenesen a műhelybe vezetett. A fiatal ember belépett és körütekintett, a nélkül, hogy kalapját levette volna.

A helyiség elég furcsa volt. Egy deszkán sorba állítva oly dolgok voltak, melyeket első tekintetre játékszereknek lehetett volna tartani: kicsi lokomotívok, apró mezőgazdasági gépek s még egyéb tárgyak, melyeket az idegen nem igen ismerhetett; mindez gondozva, tisztán tartva, megcédulázva. Az ablakhoz közel, a munkaasztal előtt egy körülbelül negyvenöt éves ember ült, szerszámai a kezeügyében. Amint az ismeretlent belépni látta, ösztönszerűleg elrejtette munkáját. Ennek a piszkosan öltözött, kuszált hajú, rendetlen szakállú kézművesnek keze úriás, finom, ideges, fehér, szép metszésű volt. Hirtelenszöke, hajánál világosabb bozontos szemöldöke alól szürke, szúrós, nyugtalan szemek bizalmatlanul néztek a látogatóra, ami azonban ezt éppen nem zavarta. Róbert Harlem nem volt szeretetreméltó ember.

– Mit akar?

– Először is leülni, azután beszélgetni.

A fiatal ember fogott egy széket, amellyel nem kínálták meg, s leült a munkaasztal másik oldalánál.

– Nincs vesztegetni való időm.

– Velem nem vesztegeti az idejét, mert munkát hoztam.

E szavakat mondva, letett az asztalra egy kis tárcát, amelyre rátette a kezét.

– Az már más. Ki ön? Mit akar velem? Ki küldte önt hozzám?

– Először az utolsó kérdésre felelek. Egyik barátom – ön nem ismeri – beszélt nekem önről, mint egyes mechanikusról. Nevem John Raymond. Rajzokat hoztam önnek, amelyek után ön nekem szép kis mintát fog készíteni. Egy találmányom van, amelyre szabadalmat akarok kérni. A mintát Washingtonba fogom küldeni.

– Ah!... Ön föltaláló.

A titkos megvetés, mely Róbert Harlem ajkait fölbiggyeszté, John Raymond ajkaira az önérzetes férfi mosolyát csalta.

– Dicsekszem vele.

– Hány éves ön?

– Huszonkettő.²

– Ha hússzal több lesz, majd alább adja, fiatal barátom. Azok a föltalálók!... Nincsenek a világon ezekhez fogható ostoba emberek! Ezer, sőt több között egy találmány sikerül és szerez vagyont... annak, aki azt kihasználja, de nem annak, aki föltalálta.

– Én magam fogom kihasználni találmányomat s milliókat fog nekem jövedelmezni, ha nincs ellene kifogása.

A kézműves vállat vont.

– Végtére is... Én – amint látja – nagyon rosszul, de mégis csak az önök ábrándjaiból élek. Tehát nem áll érdekemben önt elbátortalanítani. Hát ön abban a korban, mikor a fiatal emberek még csak tanulni szoktak valami mesterséget, ön, egy kézműves – a mi osztályunkhoz kell tartoznia – azt képzelem, hogy oly fölfedezést csinált, amely önnek milliókat jövedelmez?... Ah! ez igazi elbizakodottság! De hát ilyenek önök mindnyájan. A találmányok, lássa, olyanok, mint a mikrobák: a levegőben vannak. Ne feledje el, hányszor fáradozik, izzad, ábrándozik valamely szegény ördög Németországban – vagy másutt – míg

² Az önműködő fékező föltalálója csak huszonegy éves volt.

végre fölfedez valamit a szövőgép vagy a lokomotív tökéletesítésére, azután erre szabadalmat igyekszik nyerni s megtudja, hogy míg ő ölte magát a munkában, ugyanazon találmány – teljesen ugyanaz – már szabadalmat nyert Washingtonban... vagy vice-versa. Hányszor megértem én már ezt!

E pillanatban gyermeksírás hallatszott. A házikó válaszfalai oly vékonyak voltak, hogy meg lehetett hallani mindent, ami az emeleten történt. A fiatal ember, a kézműves beszédét hallgatva, már előbb is észlelt vontatott lépteket s egy női hang mormogását.

Róbert Harlem félig fölkel, egy szitkot fojtva el.

– Csend legyen! – kiáltott durván – mert megtanítlak. Ki látott ilyent!... Egy nyolc éves leány pityereg, mint valami kis baba!

A csend meglett.

– Önt gyengéd apának lehet mondani – szól John Raymond ravaszul.

– Mi köze ehhez?... Szeretném önt látni hasonló helyzetben! A szegénység nemcsak a kellő táplálék, a tiszta ruházat hiánya, hanem a feleség, a gyermekek berohanása a férfi műhelyébe; a lehetetlensége annak, hogy az ember elzárkózzék, megfélelkezzen egy pillanatra az élet nyomorúságairól a munkában, amely őt teljesen igénybe venné, ha egyedül és szabad volna, vagy legalább lehetne.

– Azt hiszem, hogy annál jobban dolgoznám, ha körülöttem tölem függő szeretett lények jelenlétét érezném.

– Érzelgős!... No hát higgyen nekem, mondjon le találmányáról. Tudni kell dulakodni, másokat félretolni, ügyét szükség esetén kegyetlenül védelmezni, ami nem mestersége az érzékeny embereknek.

– Ha nem tudtam volna dulakodni, már fölfordultam volna. Ön munkásnak tart engem s igaza van; de tizenkilenc éves koromig gazdag fiú voltam. Mérnöki tanulmányaimat végeztem, mikor atyám meghalt. Ő életében mindenét megette s csak adósságokat hagyott hátra. Napról-napra kellett megkeresnem kenyeremet. Azt hittem, hogy ez könnyű lesz, hogy barátaim segítségemre lesznek. Oh! hogy is ne!... Majd éhen haltam, mikor mint fűtő alkalmazást kaptam.

– S lokomotívját etette csinálta szép fölfedezését?

– Ön monda.

– Lássuk hát...

És kinyújtá kezét a tárca felé, mert kíváncsi lőn.

– Még egy percet... Mindjárt hozzá látunk a dologhoz. Sőt erősen kell dolgoznunk.

Legyen rajt, hogy ne zavarjanak bennünket. Még ma este elutazom.

– Az ördögbe! Ezt a kis játékszert már várják, amelyen az utolsó simításokat végzem.

– Nyilatkozzék. Nem halaszthatom el utazásomat.

– Elutazik akkor, mikor szabadalmat akar szerezni?

– A szabadalom érdekében. Nem vagyok oly naiv, mint ön gondolja. Tökéletesen tudom, hogy ha az ember valamely találmánnyal sikert akar elérni, azt elő kell segíteni.

– Meg a komoly mérnökök világához kell tartozni. A betolakodókat félre lökik. Majd meg fogja látni.

– Ez az én dolgom. De pénzre van szükségem, sok pénzre és nincsen. Ma este társakkal utazom el; öten leszünk. Ezek egyike Alaszkában utazván, ahol vadászott, aranynyomokra talált. Megjegyezte a helyet. A fő, hogy az elsők közt legyünk. Két év múlva, megjövendölöm önnek, borzasztó hajsza lesz e rettenetes és főséges tájak felé, amelyeket eddig csak a nyári kirándulók ismernek. Jól fölkészülve és fölszerelve utazunk; mindnyájan jó vállalkozók vagyunk s nagyon egyetértünk. Megesküdtünk, hogy segíteni fogjuk egymást, hogy sikert aratunk s arannyal megrakodtan térünk vissza. Én csak találmányom érdekében akarom ezt az aranyat, hogy fölképtsem, hogy nyilvánosságra hozzam, hogy rendkívüli

reklámot csapjak neki, amely elhasson Washingtontól Pétervárig, Londontól Konstantinápolyig, bejárva Francia- és Németországot. Igen.

Harlem, ösztönszerű bizalmatlansága dacára, egészen új érdeklődéssel nézte a fiatal embert. Bizonyos fönséget kölcsönzött neki az elragadtatás, a bátorság és az élet. Végre Harlem monda:

– Ha nincsen pénze, hogyan fizet nekem? Sokba kerül az ily játékszerek elkészítése.

Raymond minden felelet helyett egy csomó bankjegyet tett az asztalra. Harlem gondosan megolvasta a bankjegyeket, melyek közül a legtöbb egy – öt dolláros volt.

– Ez nem elég.

– Ha visszatérek hat hó, legkésőbb egy év múlva, megkétszerezem, szükség esetén megháromszorozom ez összeget.

Róbert Harlem fölkelt, levette egy szegről kalapját és monda:

– Haza viszem ezt a játékszert – egy kis kukoricamorzsoló gép – nem fölhalálójának, hanem egyik barátomnak, aki megvásárolta. A fölhaláló éhen halt. Mindig úgy van ez. Van még valami dolga? Egy óra múlva jöjjön vissza. Be fogom csukni a boltot s magunk leszünk egész nap.

– Minden dolgomat elvégeztem. Adja oda az újságot. Megvárom önt.

Harlem, nem ugyan bizalmatlan és alattomos tekintet nélkül, de belenyugodott. Gondosan becsomagolva a befejezett mintát, gyorsan távozott. Csend lőn.

Az emeleten nem mozdult semmi.

John Raymond, egy politikai cikk olvasásába merülve, majdnem elfeledte, hogy hol van, mikor csoszogást s könnyű léptek alatt a falépcső csikorgását vélte hallani. Élénken fölemelte fejét s egy kis leányt pillantott meg, aki csodálkozó nagy szemekkel nézte őt. Karjai közt megrongált babát tartott. Annyira félt ez a beteges külsejű és apró gyermek, hogy sem előbbre lépni, sem visszamenni nem mert.

Raymond nagyon szerette a gyermekeket és reá mosolygott. A félelem eltűnt a kék szemekből s a szín visszatért a sápadt arcba. A kicsi is elmosolyogta magát.

– Nem félsz tőlem, kicsikém?

– Én mindig félek – és fölfelé nézett. Láttuk a papát kimenni s mivel semmit sem hallottunk, azt hittük, hogy ön is elment. Azért lejttem Betsy köpönyegét megkeresni. Fázik a Betsy. Itt hagytam a köpönyegét a kohó mögött.

– Miért sírtál előbb?

A gyermek ismét félénken nézett az idegenre.

– Azért sírtam, mert a babám elvesztette a szemeit. Az egyik karja már úgyis törött s az egyik lába beteg. De elveszteni a szemeit, ez rettenetes. Nem lát többé semmit... Azért sírtam s a papa megpirongatott.

– Igen, tudom. Keményen pirongat.

– Az még semmi. Meg is ver.

Most bizalmasan közelebb ment s a fiatal ember, aki nagyon nyájas volt a kicsinyek és alázatosak iránt, habár, ha az életért való küzdelem úgy kívánta, néha durva volt a vele hasonlókkal, térdére vette őt és megvizsgálta a babát.

– Mit szólnál, ha visszaraknám Betsynek a szemeit?

– Meg tudná ezt tenni? Igazán?

– Megpróbálhatom. Először leszedelem a feje tetejét.

A gyermek, most az idegen mellett állva, nyugtalanul nézett reá.

– Nem fog neki fájni?

– Még soha sem okoztam szenvedést babának, sem gyermeknek. Most sem kezdem el.

Otthonosan nyúlt a szerszámok után s óvatosan leszedte a baba parókáját és parafa koponyáját.

-- Gondoltam, hogy megtaláljuk a baba szemeit, ha megnézzük a szája belső oldalát.

- Lenyelhette volna azokat! – monda a kis leány, most már egészen vidáman.
- A babák mértékletesek. Sohasem éhesek.
- Szerencsések – suttogá a kicsi.

John Raymond félbeszakította munkáját s részvétellel nézett a gyermekre, amit ez megértett. Kissé elpirult és gyorsan hozzá tevő:

– Ah! most nem. Éppen nem vagyok éhes. Mert lázam van. Nem igen tudom, mit jelent ez: a mama mondta Mrs. Norrisnak. Az az asszony, akitől ezt a szép babát kaptam, oh! már nagyon régen. Van egy kis lánya, aki nekem barátnőm. Néha ő is éhes. Máskor egész sonkák vannak neki otthon, meg sütemények s ilyenkor Miriamnak szép új ruhái is vannak. Sohasem volt más babám; tehát nagyon szeretem őt. Azért nem tudtam visszafojtani a sírást, mikor megláttam, hogy csak két üreg van ott, ahol két szemnek kellene lenni.

– Lám, helyén van a két szem. És úgy is volt. Raymond visszatette a fej tetejét s az üvegszemek úgy néztek, mintha igazi szemek lettek volna, oly ragyogók voltak. A kicsike, ártatlan mozdulattal, a fiatal ember nyaka köré fonta karjait s megcsókolta őt, de előbb gondosan a munkaasztalra tette a meggyógyított babát.

A gyermeknek e hízelgése rendkívül megindította a fiatal embert, akinek nem volt családja.

- Lám, mily jó barátok vagyunk mi ketten. De még nem tudom a nevedet.
- Nevem Éva Harlem. S a magáé?

– John Raymond.

– John Raymond – ismétlé Éva. – Sohasem fogom elfeledni ezt a nevet. Csak rá kell nézni a babámra. Betsy önről fog nekem beszélni.

– Még akkor is, ha sokáig, ha egy egész évig távol leszek?

– Az semmit sem tesz. Lássá, a mama és én mindig ugyanazon dolgokra gondolunk.

– Mire?

Ismét nyugtalan, félénk tekintet jelent meg a kis leány tiszta szemeiben.

– Nem illik megmondani. De félünk... mindig félünk.

Megint léptek alatt csikorgott az ingatag lépcső.

– Oh! mama, mama! – kiáltott a kis leány – nézd, mit csinált John Raymond! Ez a neve.

– Bocsánat, uram. Félek, hogy a kicsi terhére van önnek.

– John Raymond fölkelt és üdvözlé a szegény Mrs. Harlemet, mintha valami előkelő hölgy lett volna.

Valamikor szépnek kellett lennie. Fonnyadt, sovány és elcsigázott arca szabályos volt, finom vonásokkal, a leányáéhoz hasonló nagy szemekkel. Nyomorúságos öltözete fakó kartonruha volt, mely az évszakhoz képest nagyon könnyű, sovány testéhez képest igen bő volt.

– Éppen nem, asszonyom, biztosítom. Nagyon szeretem új kis barátnőm beszélgetését.

Mrs. Harlemnek, fojtó s egész testét megrázkódtató köhögés lepvén meg őt, le kellett ülnie.

– Semmi, uram – és mosolygott a fiatal emberre, aki segítségére akart lenni – lássa, már vége van. Hozzá vagyok szokva. Láttam férjemet kimenni, nem tudtam, hogy ön itt van.

– Dolgunk van, asszonyom s férje hazavitt egy, úgy látszik, sürgős mintát.

– Munkát hozott ön neki?

– Igen, de úgy látszik, nincs híjával. És körültekintett a műhelyben. Azt mondták nekem, hogy valóságos művész, akit a föltalálók nagyra becsülnek.

– Igen, talán. A megrendelések azonban nem gyakoriak. Sok idő kell a minták gyártásához s nem igen fizetik meg azokat. Azután férjemnek pénzre van szüksége saját kutatásaihoz is. Ő is föltaláló, csak hogy eddig nem aratott sikert. Nagyon szegények vagyunk...

Szaggatottan beszélt köhögése miatt s kissé gyermekes őszinteséggel, amely leánya csevegésére emlékeztetett. A fiatal ember, akit először látott, de aki őt észrevehetőleg megsajnálta, nem tűnt föl neki idegennek.

A fiatal Raymond, akit zavarba ejtett ez a bizalom, Éva haját simogatva, mondá:

– Ez egyetlen gyermeke, asszonyom?

– Nem. Van még egy fiam. Tizenöt éves. Korához képest nagyon erős és értelmes. Tanítói szeretnék elősegíteni, és előkészíteni valamelyik egyetemre. De ez lehetetlen lesz. Kenyeret kell keresnie. Már most is szeretné ezt tenni. Lássá, szegényli magát, hogy rosszul van ruházva. Oly hamar megnőtt a fiam!...

Az anyai büszkeség átalakította őt, s a kis Éva boldogan mosolygott, bátyja dicséretét hallva.

De Mrs. Harlem közlékenysége hirtelen megváltozott. Lépteket hallott.

Gyorsan, gyorsan, Éva... Atyád jön.

Mint két bűnös menekültek s a kis leány zavarában leejtette babája köpenyét, amelyet a kohó mögül előkeresett.

Róbert Harlem egy másik férfival jött.

– Barátom, Norris úr, találkozni akart önnel – mondá Harlem fanyar arccal. Meglátszott rajta, hogy szívesen elengedte volna „barátja, Norris úr” társaságát.

Ez vézna, kis ember volt, eleven, fürkésző és vidám szemekkel. Mozdulatai ruganyosak voltak, léptei alig hallhatók. Mintha örökösen lesen lett volna, mint a vadász. Nevetése röpke és majdnem halk, kézszorítása könnyű volt. Egészen ellentéte Róbert Harlemnak. Megrázta John Raymond kezét s mindjárt oly hangon beszélt vele, mint jó pajtással szokás.

– Harlem nem mondta el önnek, hogy én a föltalálok, különösen a fiatal föltalálok gondviselése vagyok? Tegyen próbát velem, majd meglátja, hogy úgy van.

John Raymond elnevette magát. Már nem volt az a gyengéd szívű legény, aki Évát térdére vette s megsajnálta az anyát. Férfiakkal szemben férfiú volt, jól tudván magát védelmezni s szükség esetén támadni.

– Ön szeret bennünket... mint róka a csirkéket.

– Tévedés, kedves uram – kiáltott föl Norris a nélkül, hogy megharagudott volna. – Az énekeseknek, ha szerepelni, ha érvényesülni akarnak, imprezárióra van szükségük. Én vagyok a mellőzhetetlen imprezárió. Eddig ez a mesterség nem sokat hozott a konyhára, de majd megjön ennek is az ideje. Leggyakrabban rá leszek szedve. Pénzt vesztek, a helyett, hogy nyernék. Türelem! Kilencven-kilencszer csalódik az ember: századszor, puff! és megvan a vagyon. Még mindig várom ezt a századszort.

– Az én találmányom nem eladó.

– Nem is akarom öntől megvenni. Ön fiatal. Fogalma sincs az ügyesség „konyhájáról”, hogy így fejezzem ki magamat. Ön azt hiszi, hogy amint meg lesz a szabadalma, nyert ügye van. Szó sincs róla! Ez még csak a születés, ha úgy tetszik, de a kicsike éhen hal bölcsőjében, ha nem szoptatják. És azután segíteni kell, hogy bejárja a világot, ugye?... És elosztatni a szokásaiban megrögzött jó közönség közönyösségét? S megfizetni a hírlapi cikkeket, hogy az új eszmét megkedveltessük? Mindez az én dolgom lesz s jól fogom végezni, biztosíthatom önt. Azután osztozunk. Vegye tekintetbe, mennyit kockáztatok. Mert lehet, hogy az ön találmánya semmit sem ér. De mivel ön ügyes embernek látszik, kész vagyok a kockáztatásra. Jó lesz?

– Éppoly kevésbé van szükségem imprezárióra, mint vevőre.

– Jól van, nagyon jól van – folytatá Norris félig elfojtott s kedélyes mosolyával. – Általában így beszélnek. Azután megbánják; alázatosan kopogtatnak Norris papa ajtaján s Norris papa többé nem nyitja meg azt. Végre is, az ön dolga. Miben áll az ön találmánya?

– Ez az én titkom.

– Amint akarja, édesem.

E párbeszéd alatt Róbert Harlem türelmetlenül és izgatottan föl s alá járt. Egyszer csak megállt és fölvette a babaköpenyt. Durván összegyűrte és beledobta a kohó tüzébe.

– Amint erről látom, vendége volt – mondá kevély hangon.

– Igen, megismerkedtem az ön kis leányával, nagyon kedves. Megcsináltam a babáját s nagyon összebarátkoztunk.

– S látta az anyját is?

– Csak egy pillanatra. Lejött a kicsikéért.

Harlem türelmetlen mozdulatot tett s Norris felé fordulva, fogai közt mondá:

– Nőül vesszük őket, mikor húsz évesek; nagyon üdék, jól ápoltak, sőt előkelők, egy kissé kacérok s ez elcsavarja a fejünket. Tizenöt vagy tizenhat év múlva ilyenek lesznek!...

– Ez egy kissé a férjtől függ – mondá nyugodtan a fiatal idegen, aki higgadtan kiállta a kézműves dühös tekintetét.

Norris, ki nem szerette a jeleneteket, másra terelte a beszélgetést.

– A feleségem kissé beteges. Megkért, hogy vigyem el Mrs. Harlemet és Évát, aki Miriammal játszani fog.

Harlem azonnal lecsillapult.

– Helyes. Egyedül kell lennünk, Raymond úrnak és nekem.

S majdnem barátságos hangon szólította feleségét, azt mondván neki, hogy tegye föl kalapját és vigye el Évát. Egész délután Norriséknál fognak maradni.

Ez gyorsan megtörtént. Az anya és leánya, boldogok lévén mint két fogoly, akik előtt megnyílik az ajtó, kissé megfélemedezni látszottak örökös félelmükről. John Raymond a küszöbig kísérte őket. Éva, akinek karján volt a szánandó baba, udvariasan hajtotta üde arcát új barátjának kezére.

– Sohasem feledem el önt, soha! – suttozá.

– Számítok rá, kis Évám!

Mikor egyedül voltak, Róbert Harlem, aki szemeivel kísérte ezt a kis jelenetet, mondá:

– Ha leányom tíz évvel idősebb volna, nem volnék nyugodt.

John Raymond nem felelt, s leült, a tárcája előtte. Harlem gondosan bezárta az ajtót, kissé leeresztette a függönyt, hogy kívülről ne lehessen belátni s vendégével szemben helyet foglalt. Most mind a ketten csak értelmes és elfoglalt munkások voltak.

– Adja elő ügyét.

– Íme. Ön, aki sokat érintkezik mérnökökkel, tudni fogja, hogy hosszú évek óta keresnek új fékezőt a vasutak számára. 1848-ig egyedül a régi kerékkötő, olyan, mint a régi gyorskocsiké, szolgált úgy ahogy; később rosszul. Ekkor minden kocsira kettőt tettek, amelyet kézzel kellett igazgatni. Ez is elégtelennek bizonyult. Ön éppoly jól tudja, mint én, hogy megkísérelték a gőzt fölhasználni egy szivattyú mozgatására. A gőz vízzé vált. Ekkor sűrített levegővel tettek próbát, de megtartották a régi henger- és szivattyú-rendszert. A megállás nem volt elég gyors; baleset balesetet követett. Más valamit kellett találni. Én megtaláltam.

– Ön ... egy suhanc... amit a tudósok hiába kerestek? Ugyan menjen!

– Nem mindenki talál, aki keres; az ősz haj kétségkívül jele a tapasztaltságnak, de nem mindig jele az ihletnek. Van ebben valami ösztön.

– Lángész, egész őszintén bevallva – mondá Harlem tréfásan.

– Lángész, ha úgy tetszik. Míg befejezem magyarázatomat, vizsgálja meg rajzaimat, számításaimat.

Kinyitotta tárcáját s szép egymásutánban egy sorozat rajzot tett Harlem elé. Amint a fiatal ember folytatta magyarázatát, a nagyon értelmes kézműves mindig komolyabb lett.

Csodálatosan egyszerű volt: a lokomotívra erősített medence, ellátva szivattyúval, amely azt önmagától megtölti sűrített levegővel; az ezzel érintkezésben levő segédmedencék, melyek a fékezőt hozzák mozgásba; a híres háromosztályú szellentyű; az ezen szellentyűre

ható szivattyú. Egyetlen ember elég a lokomotívon, hogy a sűrített levegőt szabályozza, működésbe hozza az egész gépezetet s az önműködő fékező segítségével a leggyorsabb vonatot majdnem rögtön megállítsa.

A magyarázat, melyet John Raymond világos eszével könnyűvé és átlátszóvá tett, sokáig tartott. Előadása közben egymás után megmutatta a rajzokat, megismételte számításait, kimondotta az eredményeket. Harlem elmerülten, csendben, forrongó aggyal, csodálkozva hallgatta őt.

Amit annyi kiváló férfiú hiába keresett, ez a huszonkét éves ifjú játszva föltalálta. Kétségkívül alacsony, gépfűtő munkáját végezvén, lokomotívját tanulmányozván, azt úgy szólván, kívülről megtanulván, előzetes mérnöki tanulmányai segítségével meglátta, kitalálta azt, ami hiányzott s az igazi lángész egy ihletett pillanatában megtalálta az orvosságot. Míg ő, a félhomályban, titokban tartott munkái közben számműveletekkel töltött éjszakáival semmit sem talált, semmit, mindig csak zavart és tökéletlen eszmékhez, valóságos idétlen szülöttekhez jutott.

És itt nem csalódott, a találmány mindent összevetve, nemcsak csodálatosan egyszerű, könnyen alkalmazható volt, hanem oly gyakorlati, és a napról-napra növekedő közlekedés biztonságára annyira kívánatos is, hogy bizonyára nemcsak Amerika, hanem az egész világ el fogja azt fogadni. A sikerről egy pillanatig sem kételkedett. Szinte látta, hogy e fékező révén a pályák meghosszabbodnak, a vonatok megszapornodnak, a gyorsaság fokozódik, mert egyik legnagyobb veszedelmet hárítja el a teljes gőzzel haladó vonat majdnem rögtöni megállításának lehetősége.

Gondolatai, még mikor az előadást hallgatta is, messze kalandoztak. Távoli földeken, Oroszország sivatagain, az afrikai pusztákon, e szavak csillogtak szemei előtt: Raymond-fékező...

S amit e pillanatban szilaj erővel érzett, nem csodálkozás volt a művön, hanem gyűlölet az iránt, ki azt mintegy játszva kieszelte, megteremtette.

A csendes műhelyben, hova a külső zaj csak tompán hatott be, még visszhangzott a fiatal ember világos és tiszta hangja. Végül monda:

– Íme. Megértette?

– Igen.

– Kész ön nekem pontos mintát csinálni, amely fékezőm működését föltünteti?

– Ez hosszadalmas és nehéz lesz. Amit ön díjazásul följajánl, nevetségés: hatvan dollár!

– De hisz ez, mint mondtam, csak egy részlet. Nézze, itt van egy elismervény, amelyet ön alá fog írni s amely önnek minden jogát föntartja.

A fiatal ember gyorsan írt:

„Alulírott elismerem, hogy John Raymondtól, a sűrített levegővel működő fékező (itt következett a fékező rövid, de pontos leírása) föltalálójától az általam részére készítendő minta árának első részlete fejében hatvan dollárt fölvettem. John Raymond kötelezi magát, hogy visszatértekor, ha a mintával meg lesz elégedve, még kétannyit, azaz egyszázhusz dollárt fizet, ami a minta árát egyszáznyolcvan dollárra emeli”.

– Tetszik? Itt kell aláírnia.

Az ifjú ismét vidám és gondtalan lőn. Míg rajzai voltak előtte, elfoglalt, komoly és egészen tárgyába merült volt.

Róbert Harlem csak észrevehető vonakodással nyúlt a toll után.

– Minek az írás? Hisz én megbízom az ön szavában.

– Édes uram, üzleti dologban én nagyon komoly vagyok: szeretem a rendet.

– Mondja, hogy bizalmatlan. -- Amint önnek tetszik. Írja alá.

És Róbert Harlem aláírta.

A fiatal ember egy tekintetet vetett arra, amit írt, keltezte az elismervényt, gondosan összehajtotta és egy kis zsebtárcába tette.

- Tehát – monda Róbert Harlem – hat hónap múlva?
- Hat hónap, legföljebb egy év múlva: tovább semmi esetre.
- S nem hagyja itt a címét?

John elnevette magát.

– Nagyon határozatlan lenne az én címem! Az északi sark felé... A *Michigan central* vonalán voltam alkalmazva, ez az, amit most önnek tájékozásul mondhatok.

Róbert Harlem följegyezte ezt egy jegyzőkönyvbe.

A fiatal ember fejét meghajtva, távozott. A két férfiú ösztönszerűleg kerülte még a mindennapi kézszorítást is.

- Isten önnel – monda Harlem.
- A viszontlátásig – felelé Raymond.

II. fejezet

Hó, semmi egyéb, csak hó; óriási, szörnyű, fantasztikus halmok, melyek történelőtti, örökre megkövült, fehér, mozdulatlan és ijesztő szemfedővel takart állatokra emlékeztettek.

Ameddig a szem a szürke félhomályban ellátott, fodrozott fehér tenger volt látható, melynek hullámai nem mozdultak. A távolban, a látóhatáron hegycsúcsok emelkedtek, majdnem érintve az élettelen, szürke égboltozatot; de nem lehetett tisztán megkülönböztetni azokat, elmosódtak, félig összeolvadtak a képzeleti hegyekkel, olyanokkal, amelyeneket néha álmunkban látunk.

S még a levegő is holtnak, megritkultnak, oly rettenetes hidegnek tűnt föl, hogy a tüdő csak nagy nehezen tudott lélegzeni. Az állatok már hónapok óta elmenekültek ez elhagyatott tájról. Semmi – vagy majdnem semmi élő nem merészkedett ide. Egyetlen fatörzs sem emelkedett ki a márványkemény hóból. Az élettelen égen a világosság csak bizonyos átlátszó sötétségnek tetszett.

Az évszak azonban már előrehaladott volt: a majdnem örökös éj lassankint hosszabbodó napoknak engedett helyet. A tavasz nem volt messze, habár kegyetlen volt az északi sarkhoz közel levő tájnak hidege.

A vastag hóval fődött halmok között valami feketés, szokatlan tárgy zavarta meg az ijesztő fehérség egyhangúságát. Valami fátuskókból alkotott, alacsony kunyhó-féle volt, amelyet a hó félig betemetett s alig volt látható, de azért lakott volt. Köröskörül lábnyomok látszóttak; néhány szerszám függött a külső falon; kutya-szánok álltak, félig hóval eltakarva. Az örökös feledés csendje nehezedett a kunyhóra, honnan semmi füst sem szállt föl.

Egy ember, inkább egy csontváz, melyben még maradt valami élet, mászott ki a kunyhóból, mintha csak valami vadállat jött volna ki barlangjából. Nagy nehezen fölegyenesedett és körültekintett.

Bár egészen fiatal volt, de öregnek, törődöttnek látszott; fénytelen szemei rosszul láttak; taglejtései olyanok voltak, mintha bolond vagy hülye lett volna.

Néhány hóval előbb John Raymond volt a neve; egy magasabb, önmagában bízó szellem erőteljes életét, vidámságát, reménységét, büszkeségét érzé lüktetni magában.

Az esztelen kaland, melyre szintén fiatal, önmagukban bízó társaival vállalkozott, nem rettentette őt semmitől vissza. Merészen haladt előre, vidáman dacolva a veszedelmekkel s férfias örömeivel annak, aki új világok, elragadó tájak, megbecsülhetetlen kincsek fölfedezésére indult. S a nyereségeknél még jobban csábította őt a kaland maga.

A barát, akinek elbeszélései őt föllelkesítették, Dick Burns, aki az előző évben Alaszkában vadászva, néhány darabka aranyat talált az ismeretlen tájak homokjában, egy pillanatig sem kételkedett, hogy Kalifornia kincsei háttérbe lesznek szorítva. A Pacifique ez oldalának tele kell lennie drága ércekkel, gazdagsággal, mesés gazdagsággal, mely el fogja csavarni a jövőendő összes arany keresőinek fejét. Néhányan már mostak homokot e rettenetes tenger partján; de elbeszéléseik nem igen találtak visszhangra; alig hitték el azokat. Sőt ez a borzasztó, az északsarki telek és rövid nyarak miatt hamar elfeledett ország visszariasztotta a legbátrabbakat is. Azt tudták, hogy mióta Oroszország 1867-ben megvásárolta, sőt még előbb is, volt ott néhány halásznak, vadásznak, borkereskedőnek kunyhója, sőt voltak indián vagy eszkimó faluk a tenger partján, de mindez nagyon homályos maradt, elmosódott, mint a sarki kutatók elbeszélései.

Arról volt tehát szó, hogy meg kell előzni a rettenetes tolongást, mely be fog következni, mihelyt az igazság kiderül, örültté teszi a régi és az új világot. Azért sietni kellett.

Az öt barát, kölcsönös hűséget és föltétlen odaadást esküdván egymásnak, úgy tette meg a hosszú utat, mintha szünidőben utazó deákok lettek volna. Mindegyik összeszedte utolsó

vagyonát, eladott, pénzzé tett mindent. Egyiknek sem volt családja, közeli rokona. Meleg ruhákkal, szerszámokkal, különösen élelmiszerekkel és számos kutya-szánnal ellátva indultak a vad és ismeretlen országba.

Az évszak még nem haladt nagyon előre a kirándulókra nézve, mert már több év óta gőzhajók sétáltatták a lelkesedő utasokat a partok hosszában és jártak a folyókon. A mesésen magas hegyek, távolról, a nyár közepének végtelen napjai fényében nézve, nagyobbak voltak, mint a Montblanc a Jungfrau és a Maledetta. A sugárzó nap fényében, amely csikorgóvá tette és rózsza- vagy viola-színűre festette a beláthatatlan havat, az ország úgy tűnt föl, mint amelyet az Isten a legcsodásabb szépségűnek teremtett.

Utasaink találtak egy hajót, mely Saint Michelbe vitte őket. Vadászoknak mondták magukat, akiket a vidrák és jegesmedvék csaltak ide. Ezen nem csodálkozott senki.

Eltökélten haladtak előre, a hegyes vidék felé, a Yukon folyását követve. De mielőtt egészen beljebb hatoltak volna, megálltak a tenger, a fantasztikus és szeszélyes tenger partján, amely majd elnyeli a földeket, majd visszavonul, fokokat és öblöket képezve. Néhány hét alatt a legegyszerűbb eljárással mindegyik megtöltött egy zsákot a drága porral. Jobb hiányában ez nem megvetendő vagyon volt.

Honnan jött ez az aranypor? Burns azt állította, hogy az ásványokban gazdag hegyek a hógörgetegek súlya alatt, a rövid és meleg nyár folytán beálló hóolvadás alkalmával, lassankint szétmállottak, s hogy a rohanó patakok a kövekkel és sziklával együtt tova szállították az aranyport, amely a part homokja közé keveredett vagy az utakon maradt a *tundra*-nak nevezett száraz mohával fődött iszapban.

Nem volt szabad tehát habozni: föl kellett keresni az aranyat forrásánál, s nem volt szabad beérni a gazdagon terített asztalról lehullott morzsákkal.

Az évszak még nagyon szép volt; a völgyek gyorseltű növényzete gyönyörködtette a szemet; a tenger és a nagyszerű folyó hallal szolgáltak; a hegység zsákmányával kínálkozott. Minden nemcsak fényes, de aránylag könnyű jövőt ígért. Sietni kellett. Siettek is.

Út nélkül, természetesen az iránytű vezetése mellett, meg aztán ösztönükben is bízva, haladtak előre, vidáman, gondtalanul, boldogan, hogy ily vad szépségű természet közepett élhetnek, nem gondolva a tél szigorával, mely rájuk leselkedett. Kellő időben visszafordulnak, egy halászfalut keresnek, ahol a keményebb hónapokat eltöltik.

Több ízben fölütötték sátraikat valamely völgyben egy óriás hegy lábánál. Keresték az aranyat, melyet nem találtak. De ők makacsok voltak. A hegy bizonyára elrejtíti titkát. Végre mégis ki fogják tőle csikarni! ... S az idő haladt.

Egy reggel a folyót, amely mellett táboroztak, hirtelen befagyva találták.

A tenger mellé kellett menni. Csak ott találhattak tábort vagy falut. Közmegegyezéssel elhatározták, hogy nem hagyják abba a dolgot. Csak a telet kell keresztül húzni. A szép évszakban újra fogják kezdeni kutatásaikat, melyek bizonyosan sikerre vezetnek.

A sors ellen való eme küzdelemben a sors nyerte meg a csatát.

A hideg, a növekvő homály, mely elnyelte a nappalokat, gyorsabb volt náluk. A rettenetes sivatagban kellett a telet tölteni. Kunyhó építésére és tüzelésre szolgáló fatörzsek keresése végett visszafordultak; a még elég jó karban levő kutyák húzták a súlyos terhet. Nem akartak egészen visszatérni és elhagyni a jól megválasztott helyet egy nagy szikla tövében és barlang-félében. A buzgalommal tele munkások hamar megépítették a menedékhelyet, hova mind az öten bebújhattak s a tűz körül egymás mellett alhattak. Mindegyiknek volt szörmezsákja, amelybe be lehetett bújni, mint valami hüvelybe, s a nyaknál összehúzni. Az élelmiszerek nagyon megapadtak. A tenger felé való örült futásukban, meg lévén győződve, hogy a valóságos tél beállta előtt oda érnek, elhanyagolták a vadászatot; most semmiféle állat sem kóborolt a megfagyott hegységben. Takarékoskodni kellett.

Majdnem minden be volt fejezve, mikor a társulat legidősebb tagja, egy régi bányász, értékes ember, leesett egy meredekről és eltűnt a hóban. Egy medve nyomait vélte látni, követte azokat – halálába futva.

Ez első szerencsétlenség megingatta a fiatal kalandorok bizalmát.

A végtelen tél kérlelhetetlenül rájuk köszöntött. A félhomály ritka óráit arra használták, hogy kint dolgoztak, hogy mennél többet mozogjanak. A szintén takarékosan tartott kutyák kegyetlen küzdelem közt szedték el egymástól a nekik vetett elégtelen adagokat. Néhány el is hullott.

De John Raymond belátta, hogy teljes erővel kell küzdeni a végtelen éjek tompa zsibbasztása ellen. Ajánlotta, hogy tanuljanak, beszélgessenek. Mindegyik elbeszélte, amit látott, amit tapasztalt. A tudatlanabbak a műveltebb igazgatása alá helyezték magukat. Könyveik nem voltak. Be kellett érni az emlékezettel.

Egy ideig jó volt ez a szórakozás.

Az élelmiszerek, a takarékoskodás dacára is, fogytak, egyre fogytak. Ekkor elhatározták, hogy leölik a kutyákat. Egyik a másik után tűnt el. Ez a táplálék undorító volt. Majd szokatlan betegség jelentkezett az emberek közt, akik egy barlangba voltak szorítva, mely bűdös kezdett lenni. Az agy működése megállt. Egyikükün dühös örültség tört ki. A többiek, kimerültek, erőtlenek lévén, nem tudták őt megfékezni, mikor végre meghalt, ez megkönnyebbülés volt társaira nézve; nagy nehezen sírt ástak neki a hóban és fagyban.

Most már csak hárman voltak. Hosszú hetek teltek el. Nem lévén már erejük beszélni, komoran várták ők is a halált. Nem lehetett messze. Megölték az utolsó kutyát, mely oly sovány, oly siralmas volt, hogy ez az eledel nevetségesnek látszott. Az egyik alvás közben szép csendesen elhunyt. Dick Burns és John Raymond irigyelték őt. Nem volt erejük sírt ásni. A hullát némi távolságra vitték a kunyhótól és letették a földre.

Egy éjjel Burns, aki több ízben magán kívül volt, magához térve, így szólt társának:

– Súlyos teher nehezedik lelkemre, szegény barátom. Mind a négyötöket én csábítottalak el – és miért ... miért?... Már magam sem tudom. Az arany? ... E zsákokban, melyeket idáig cipeltünk, egy vagyon van, s mi e kincs mellett éhen halunk... Esztelenek voltunk, esztelenek, különösen én!...

– Távolból nagyon szépnek látszott – suttogá John.

A feje szinte üres volt, a gyomra még inkább. A múltból csak egyre emlékezett homályosan, ez emlék is mindennap homályosabb lőn. Szellemének minden erejét ez egyetlen gondolatra összpontosította: hogyan ne haljon meg éhen akkor, midőn az elfogyott élelmiszereket semmi sem pótolta; hogyan ne haljon meg a hidegtől, most, hogy a fa fogytán van! Mást keresni, szán nélkül, erre gondolni sem lehetett.

– Hallgass meg, John, még tudom, mit beszélek. Hagyj engem itt. Én már úgy sem sokáig viszem. Vedd a kevés élelmiszert és menj el. Én már a napokat sem tudom számlálni: belezavarodik az ember ugye? de a világosság tovább tart, a tavasz nincs messze. Az iránytű segítségével a tenger felé tartasz, számításom szerint nem lehet nagyon távol. Talán találsz valami vadat, sőt valami gyarmatost, aki megkönnyőrül rajtad. Mindenesetre többet ér megfagyni útközben, mint itt elveszni... Igyekezzél magadnak megjegyezni ezt a helyet. Később visszajöhetsz zsákjainkért – mind azé, aki életben marad – tudod, hogy így egyeztünk meg... Menj, utazzál. Add a kezedet és mondd, hogy megbocsátasz.

– Nem hagylak el. Együtt halunk.

Leült a szerencsétlen mellé. De ez már ismét magán kívül volt. Abban az országban hitte magát, ahol a nap melegíti a kék tengert; s a szeretett nőhöz beszélt, aki kétségkívül várta őt...

Hirtelen megszűnt beszélni. Meghalt.

John, zsákjába bújva, egész éjjel hasztalan igyekezett aludni. A kegyetlen csend még jobban gyötörte, mint az emésztő éhség. Érezte a halál jelenlétét. Az a hulla, mely hideg volt, mint a jégoszlop, végre esztelen félelmet ébresztett föl benne. Érezte, hogy megőrül.

Ekkor egyetlen gondolata volt, menekülni, meghalni kint, a szürke, nehéz, irgalmatlan ég alatt. Inkább, mintsem itt maradni, ebben az átkozott, a halál lakta kunyhóban.

Amint maga körül meg tudta különböztetni a tárgyakat, kínosan föltápászkodott. Burns, akinek nem fogta le szempilláit, mintha ránézett volna fénytelen szemével. A félelem benyomása alatt, melyet a holttest e tekintete keltett benne, sietve távozott.

A borzasztó hónapok alatt az arany zsákok ugyanazon helyen maradtak, a kunyhó háttérében elrejtve. Ott hagyta azokat. A halál majd megőrzi. A következő ősszel az új hó el fogja takarni a kunyhót; hasonló fog lenni a hóval és faggyal takart sziklatuskókhöz, hacsak valami indián vadász erre nem jön, ami nem volt valószínű. Ez a sivatag kevés zsákmányt ígért.

Végre a boldogtalan kimászott nyomorúságos menedékhelyéről, de majdnem azonnal kísértetbe jött visszamenni. Egyedül a haláltól való oktalan félelem tartotta vissza. Tudta, hogy nem lenne többé ereje kimászni...

S szegény beteg, zavart agya mindenütt a halált vélte látni, a komor égen, a kemény hóban, a nyomasztó csendben. Semmi szellő, az ereje fogytán levő szélnek még csak távoli moraja sem volt hallható. Az átkozott évszak kezdetén sokat kellett szenvedni valóságos orkánoktól, fékvesztett szelektől, melyek üvöltve rohantak végig a megfagyott havon, fölragadva néha egy-egy jég-, sőt szikladarabot s örökös eltemetéssel fenyegetve a kunyhót s a benne meghúzódó nyomorultakat. E halotti csendben John Raymond sajnálta a kegyetlen orkánt.

Eltávozott és elveszté szeme elől a kunyhót, mely sír gyanánt szolgált. Botorkálva haladt előre, mindig ugyanazon irányban; gyakran elesett; az önfönntartás ösztöne, mely még megmaradt benne, kényszeríté a fölkelésre: mozdulatlan maradni ily hőmérséklet mellett egyenlő volt a gyors halállal.

Ekkor fejébe vette, hogy a föld igazán holt, hogy a nap, nagyon megöregedvén, megszűnt melegíteni, világítani. A virágok, a gabna, a mezők és erdők kedves zöldje mind eltűntek; az állatok megszűntek élni; az emberek millió számra estek el és nem keltek föl többé. Egyedül ő él még – de nem sokáig – s mindig előre haladt növekvő rémülettel e rettenetes pusztaságtól. A csend mindig nagyobb és nagyobb ólomsúllyal nehezedett reá és gyötörte őt. Ha ereje volt volna, fölkiáltott, segítségül hívta volna inkább a pokolnak valamely ördögét, mint így egyedül, Istentől és emberektől elhagyatottnak érezni magát az üres ég komor boltozata alatt.

S mégis, mindennek dacára, előre haladt. Egy csontot rágva, igyekezett visszaszerezni erőit, küzdött a még oly rövid és leáldozni készülő nap gyorsaságával. Tudta, hogy a rettenetes sötétség teljes beálltával véget ér a sors ellen való küzdelem. Ő is a földre fog esni, s ezzel mindennek vége. Most majdnem rettegés nélkül gondolt erre, mint aki, nappal fáradozván, nyoszolójára gondol, ahol legalább feledést fog találni.

Az est majdnem beállt, a küzdelem vége felé közelgett, mikor John Raymond, egyre az ólomszínű látóhatárt fürkésztve, egy pillanatra megállt és homlokához vitte kezét. Úgy tetszett neki, mintha a szegény üres agy szétpattanni készülne, mintha az örültség most már véglegesen megszállta volna. Nagy erőfeszítéssel összeszedvén minden erejét, ismét fürkésztett. Az egyre sötétebb ég szürkéségével összekeveredve, valami könnyű mozgást vélt látni, mintha füst szállt volna föl egész egyenesen, mint valami fekete sisaktoll. Ekkor, igen nagy lévén az erőfeszítés, John Raymond zokogni kezdett, zokogni könnyek nélkül, amely zokogás tetőtől talpig megrázkódtatta őt s féktelen futással futni kezdett. Nem vesztette el szem elől azt a könnyű füstöt, amely mint a hajótörött által fölfedezett vitorla, vezette, bátorította, visszaadta erőit.

De az éj meglepte, beburkolta, kegyetlen karmai közé fogta. Még futott, de már irány nélkül. Végre érzé, hogy mindennek vége, hogy sohasem ér oda. Nagyot kiáltott és összeesett.

Éj lőn benne, mint éj lőn a kérlelhetetlen hősivatagon.

III. fejezet

Mikor John fölnyitotta szemeit, észrevette, hogy már nincs hideg. Nem értett semmit, de érezte, hogy nagyon gyenge, hogy sírni szeretne, mintha ismét kis gyermek lett volna.

Egy vörös kályha vidáman morgott. Két férfi zsámolyon ülve, csendesen dolgozott egy nagy hálón. Más hálók a falakon függtek. Puskák és vadászkések is voltak láthatók. Bútor alig volt: egy nagy asztal, durva székek és egy ágy, amelyen John feküdt. Megjegyezte a dolgokat, de csak homályosan, tunyán, mint aki fél egészen fölébredni, jobb szeretvén az álmat a valóságnál.

A két férfi közül az ifjabbik, egy még csupasz arcú legény, fölkel, mondván:

– Nini, magához tér.

Atyja, a nélkül, hogy abbahagyta volna munkáját, fölnevezett és mondá:

– Adj neki még néhány cseppet, ne sokat egyszerre.

A fiatal legény fogott egy ónkanalat, megtöltötte azt folyadékkal, mely a tűz mellett forrott s a fogak között a szájába akarta önteni, amint már kétségkívül előbb is tette. De John fölnyitotta a száját, s a meleg italt érezve, mely a torkát egy kissé égette, mosolygott. Mérhetetlen öröm töltötte el szívét. Meg volt mentve. A múltból csak hallatlan örült rettegésre, kimondhatatlan szenvedésre, lidércnyomásra emlékezett, melyben egészen egyedül találta magát a holt természetben, melyet a nap nem akart bevilágítani. Hosszú haláltusájának, valamint előbbi életének részleteit elfeledte. Emlékezőtehetsége elhomályosult. Az értelem nagy nehezen megmenekült. Az örültség leskelődött reá s nem szívesen eresztette el zsákmányát.

Megerősödve, mélyen elaludt s csak huszonnégy óra múlva ébredt föl. Az atya és fia bundáikba burkolózva, az erősen befűtött kályha mellett feküdtek.

Ekkor John gyötrő éhséget érzett. Mivel ápolója csak egy-két falatot engedett neki egyszerre, sírt mint a kis gyermek.

Két hét múlva teljesen lábra állt és megismerkedett az apával és fiúval, akiknek neve Obediah és Sam Jackson volt. A bibliai név hosszú volt, röviden csak „Obe”-nak mondták. Ezek az egyszerű emberek pártját fogták az ismeretlennek a nélkül, hogy múltját kérdezték volna, mikor észrevették, hogy a beteg emlékezőtehetségének megerőltetése visszahozza a lázt.

A beálló éj csendjében hallották a boldogtalan kétségbeesett kiáltását. Lámpáikkal keresésére mentek, ájultan megtalálták, gondozták, megmentették. Ez nagyon egyszerű dolog volt. Amijük volt, megosztották az idegennel. Majd az idegen is segítségükre lesz, ha a tenger ismét kínálja halait s a vízben fürdő sziklák vidráikat és rozmáraikat.

Az élet e halászkunyhóban egész természetesen alakult. John először is ágyat készített magának, mikor szégyenkezve észrevette, hogy új barátaiét foglalta el.

Az öreg Jackson, ezt látva, így szólt fiának:

– Ügyes kezű. Hasznunkra lesz.

Nemsokára John, akinek tevékenysége fölébredt, gondolkozott és a nagy készletben levő deszkából durva bútorokat csinált, amelyeket nagyra becsültek. Tevékenységével természetes vidámsága is visszatért.

Csak elszunnyadt és nem kihalt emlékezetében mulattató történeteket talált, amelyek a két magányos férfinak nagy élvezetet szereztek.

Obe is elbeszélte, hogyan jutott ebbe a rettenetes országba Egykor Kaliforniában volt gyarmatos, eleinte aranykereső minden siker nélkül, azután ültetvényes. Egy veszekedés alkalmával megölt egy embert. Nem igen zavarták volna ily csekélységért, annál kevésbé, mert jogos önvédelemből cselekedett, ha az áldozat nem lett volna, szerencsétlenségére, a

helybeli bíró testvére. Obenak, azt tanácsolták, hogy tűnjék el. Nagyszámú családjából csak legkisebb fia maradt meg, akit természetesen magával vitt. Északnak indult, minden állomásnál messzebb jutva, mert a balsors üldözni látszott őt. Megismerkedett néhány indiánnal, akik magasztalták előtte az alaszakai vizek gazdagságát. Mióta kunyhóját e rideg pusztában megépítette, nem zavarták őt. A lazac bővében volt. Sam és ő több ládával besóztak. A vadászat jól fizetett. Összekötetésbe lépett a nomád indiánokkal, akik csónakaikon Saint Michel-be vitték a ládákat és a vadbőröket. Cserébe fia és ő biztonságban éltek. Nyugodtak voltak.

Ez elbeszélést hallva, a fiatal ember homályosan emlékezni kezdett az esztelen járásokra, az eredménytelen kutatásokra. Nem találván szavakat, végre monda:

– És az arany ... Sohasem találtak aranyat?

A volt aranykereső fejét rázta.

– Lássá, az arany vesztí el azoknak a szegény kalandoroknak három negyed részét. Hányat láttam már vidáman elmenni s útközben elveszni vagy félig holtan visszatérni! ... Egynek sikerül, míg kilencvenkilencnek reményei füstbe mennek. Ezekről sohasem beszélnek. Indiánjaim néha mondják nekem, hogy jól keresve találhatnék csillogó homokot a tenger partján vagy a Yukon mentén, de én nem hallgatok rájuk. Ha ezt az országot, ezt a roppant nagy országot, amely, mint ön tudja, oly nagy, mint az önök Egyesült Államai közül öt-hat összevéve, ha ezt az országot valaha elárasztanák az aranykeresők, kétségkívül vagyonna tennék szert, mert engedném őket a hegyeket bújni és konzerveket, ruhákat s kunyhóépítéshez fát adnék el nekik. Nagy mennyiségekben hozatnám, mert itt legnagyobb hiány van a fában és én egész erdőket tudok, ahova indiánjaimon kívül soha senki sem hatol el.

John fejét rázta.

– Igaza van, teljesen igaza van. De az arany csillog, az arany csábít, az arany örüllté tesz...

Az öreg azonnal tudta, hányadán van.

– Ön aranykereső volt, meg mernék rá esküdni. John, kellemetlenül érezvén magát, elfordult.

– Nem tudom. Elfeledtem. Talán igaza van önnek ...

De a gyakorlati életet illetően John Raymond értelme ismét nagyon eleven lőn.

Végre a jég olvadni kezdett. A megfagyott és holt világ újjá született. A megelevenedett ég, a még hóval fedett kövek közül kibúvó fűszálak, a kevésbé zord országba visszatérő vadréce csapatok, a levegőben is érezhető tavasz, mind erősen hatottak John Raymondra, aki szintén visszatért a halál kapujából, újra született az életnek.

John Raymond erősen ragaszkodott a derék emberekhez, életük az ő élete lett, foglalkozásai az ő foglalkozásai. Sam érdekelte őt. Vállalkozott, hogy kiműveli ezt a nagyon élénk szellemet. Kedvező nyár után, mely alatt minden erejét s minden erélyét visszanyerte, könyveket hozatott. A kegyetlen hosszú tél majdnem boldog volt. Habár értelme bizonyos dolgok iránt még nem volt fogékony, mint némely agybetegségekben ez előfordul, másrészt kora ifjúságának emlékei szokatlan erővel támadtak föl. Láta magát mint iskolásfiút; eszébe jutottak a görög és latin szavak; de különösen ismerőseknek tündek föl neki a számtani műkifejezések. Egy csomó vásárolt ócska könyv között egy Corneille-t talált. Folyékonyan olvasta.

Ekkor eszébe jutott, hogy boldog gyermekkorában volt egy francia nevelőnője s a francia nyelvet egyformán beszélte az angollal.

Azután hirtelen hézagok támadtak emlékezetében. Bizonyos ösztönszerű félelem visszavonulásra kényszeríté őt, mikor félve kérdezni merte emlékeit. Sokat szenvedett – ezt tudta – lidércnyomás rabja volt; de talán ismét visszanyeri emlékezőtehetségét, ha mindent szabatosan igyekszik tudni.

Sam, aki valóságos tiszteletteljes félelemmel viseltetett iránta, aki benne magasabb szellemet látott, szenvedélyes érdeklődéssel leste az emlékezőtehetség ez ébredéseit. Atyja azt mondta neki:

– Vigyázz. Bolond volt, vagy legalább félig bolond s agya még nem gyógyult meg. Talán évek kellene, míg a visszaesés minden veszedelme elmúlik. A mi pusztánk leginkább neki való. Többet ér bármely menedékhelynél. Ha visszatérne a civilizált országokba, ha visszatérne régi foglalkozásaihoz, nem felelnék semmiről. Bizonyára elhagyta övéit, hogy aranyat keressen, az arany végzetes, megőrjíti. Tehát nem kell kívánni, hogy mindenre emlékezzenek.

Sam elragadtatással hallgatta nagy barátját, mikor első ifjúságáról kezdett beszélni.

– Hogy mit látok, Sam?... Mindjárt megmondom: egy nagy fehér házat, tágas pitvarral, nagy kertben, egészen a víz szélén. Tudja, Bostonnak északi oldala csodálatosan szép, csipkézett, rendetlenül szétszórt nagy sziklával díszített, de különösen szépek a zöld, a vízben fürdő fák, a csodálatra méltó kertek, amelyekben a virágok szívesebben nyílnak, mint másutt. Akkor gazdagoknak kellett lennünk. A ház egész nyáron nem ürült ki, s anyám, az én fiatal, szép, nagyon szép anyám mindig úgy tűnt föl nekem, mint valami hercegnő a tündérmesékből. Forrón szerettem őt s emlékszem, hogy e szeretettel sok csodálat párosult. Nagyon büszke voltam arra, hogy ily szép anyám van, aki ujjain oly gyűrűket hordott, melyek elkápráztatták szememet...

– És az atyja?

– Ő ritkán volt velünk s nem szeretett engem. Furcsának látszik, hogy egy apa nem szerette gyermekét, egyetlen gyermekét. De úgy volt. Tízéves voltam, mikor anyám meghalt. Nem emlékszem másra, mint nagy kétségbeesésre, kegyetlen elhagyatottságra; azután a szép házat eladták s engem nevelőintézetbe adtak. Szerencsére, szerettem tanulni. Majdnem férfiú voltam, mikor atyám is meghalt. Őrült számításokkal tönkretette magát. Addig több költőpénzem volt, mint társaimnak. Egyszerre szegény lettem, de oly szegény, hogy éhséget szenvedtem. Most is eszembe jut, igen, gyakran éheztem.

– Mit csinált?

John Raymond habozva nézett fiatal barátjára, szemöldökei összehúzódtak; nagyon sápadt lőn. Lassan monda:

– Nem igen tudom. Töröm rajt a fejemet. De nem jut eszembe, csak félig emlékezem... s ez rosszat tesz nekem. Dolgoztam ... igen, bizonyára dolgoznom kellett... Menjünk, járjunk egyet a jégen, Sam. Fáj a fejem.

Sam gyorsan másra vitte át a beszélgetést, beszélni kezdett a feladatokról, melyek a jövő évszakban várnak rájuk. Itt Raymond jól érezte magát, biztos volt önmagában, sőt vidám. Esméi voltak. Nagyobbítani akarta Jackson üzletét.

Kicsinyenkint más kunyhók épültek az övék körül. Néhány év múlva egész kis falu volt. Obe Jackson a főnök volt ebben, akire nagyon hallgattak, akit nagyon tiszteltek. Bizonytalan hírek érkeztek ide is. Hogy ráakadtak az aranyra, nemcsak a partok homokjában, hanem bent a hegyek közt, a Yukon mentén is. Vándorcsoportok jelentek meg itt vagy ott; némelyek sikert arattak, mások, még pedig számosabban, elcsüggedve távoztak vagy útközben elvesztek. De kétségtelen volt: az aranykeresők nagy tolongása készülöben volt.

Az öreg Jackson titokban szemmel tartotta John Raymondot. A fiatal ember nyugtalannak látszott, órákig csendes s nem volt oly eleven és vidám, mint azelőtt. Az arany örültsége leskelődött reá. Áldozata lesz-e?

Valóban, a múlt ébredezni kezdett benne. Az átkozott országba való kirándulás részletei egymás után eszébe jutottak. Ismét látta Dick Burnst, látta többi társát is. Már régóta, egészen el lévén foglalva a mindennapi gondokkal, a jég között vagy az ismét fölszabadult vizeken csónakon töltött kalandos életének fáradalmaival és veszedelmeivel, csak a jelenre, a minden évben jelentékenyebb haszonra gondolt, amelyet barátai és ő elértek. A szomszédok

beszélgetései, néhány hírlap olvasása napról-napra jobban fölébresztették az elszunnyadt eszméket és az emlékeket.

Ekkor eszébe jutottak az aranyporral telt zsákok, melyeket a kunyhó rejtekében a halál őrizetére bízott...

Kedvenc terveire nézve ez az arany becses volna.

Szólt róla barátainak.

Nem, ő nem akart a kalandorokkal a csábító és csalékony érc keresésére indulni; még mindig majdnem babonás félelmet érzett az arannyal szemben. De, Obe eszméit fölújítva, hasznot akart húzni mások örütségéből. Azt indítványozta, hogy – ami nem lesz nehéz – mindenüket, amijük van, fektessék különféle árucikkbe, létesítsenek egy raktárt, ahol – a konzervektől kezdve egész az épületfáig – minden, de különösen fa, kapható. Amint a tavasz megérkezik, be kell szerezni mindent. Csakhogy az első alapvetés nehéz lesz. Jóakarátú embereket kell fölfogadni, akik a távoli erdőben fát vágnak s erős csónakokon azt a partra szállítják. Sam azt javasolta, hogy raktáraikat jobban délre, a Yukon mellett állítsák föl, de az atyja erről hallani sem akart. Tanyájuk ismeretes kezdett lenni a gyarmatosok előtt, a hely annál jobb volt, mert már a közelben találtak aranyat s az egész táj bizonyára el lesz árasztva.

– Le kellene rombolni kunyhónkat és ötször nagyobbat építeni, ha komolyan akarunk raktárt berendezni. Mindez nagyon sokba kerül. Élünk, nincs szükségünk senkire, miért szerezzünk magunknak annyi bajt!

Obe öregedni kezdett s félve gondolt a fölforgatásra, melyről a két fiatal ember ábrándozott.

Ekkor bizonyos habozással, szinte szokatlan aggodalommal John beszélt az elrejtett aranyról, leírta a helyet, nagyon határozott részleteket mondott a rettenetes télről, amely majdnem életébe került, s amely oly hosszú időre eltompította az eszét!

– Nem az eszét, barátom – monda Sam, barátságosan vállára téve kezét. A férfinak, aki engem oktatott, a férfinak, aki annyit tett, hogy nyomorúságunkat jólét váltsa föl, aki kezdetleges szerszámaink tökéletesítésén annyit fáradozott, aki oly tisztán, oly világosan lát egy ragyogó jövőt, ennek a férfinak megvan az egész esze.

– Csak részleges esze, teljesen tisztában vagyok ezzel, felelte John. Nagyon sűrű felhő nehezedik emlékezőtehetségemre; csak most kezd oszladozni, pedig már hány éve vagyok tagja az ön családjának?... Elfeledtem, nem tudom már. Azt hiszem, hogy akkor egészen fiatal voltam s most meglett férfinak érzem magamat. Már harminc évesnek kell lennem, talán többnek is... mit gondol.

Obe fejét rázta. John szemeiben is határozatlan, nyugtalan félelem kifejezése jelent meg, melyet az öreg oly jól ismert. Ekkor beszélni kezdett az aranyzsákokról. Obe nem hitte el a dolgot. Azt vélte, hogy ez egy félőrült képzelődése, de félőrülté, akivel nem szabad ellenkezni. S megegyeztek, hogy a két ifjú elmegy a kincset fölkeresni.

El is mentek, mihelyt a napok hosszabbak lettek. John emlékei határozottak voltak. Iránytűje segélyével biztosan megtalálni vélte a rengeteg sziklát, melynek tövében a nyomorúságos kunyhó volt.

Sokáig kerestek, fölkutatva a zord pusztát, ahol a vastag hó helyenkint olvadni kezdett. Az évek meglasztották munkájukat; a számos ősz hava összegyülemlett; a kunyhó csak alaktalan tömeg lehetett a kemény kéreg alatt, mint akár egy szikla – hogyan ismerik meg az egészen hasonló halmok között? A nyár nem olvasztotta föl egészen a havat és a jeget e hegyes vidéken... Tehát?

Elcsüggedve, a fáradságtól megtörten érkezett haza a két barát a nélkül, hogy valamit talált volna. Az öreg Jackson vállat vont. El volt ez eredményre készülve. Végére is a helyzet nem volt rosszabb, mint előbb. Mivel a fiatalság ragaszkodott a kereskedés berendezéséhez, ezt azért elő lehetett készíteni. Hisz nem voltak egy-két fillér nélkül. Bizonyára így tovább

fog tartani, mint ha az aranypor segítségükre jött volna, de önmagában Obe még mindig nagyon kétségeskedett e por felől, amelyet verébre vadászni való pornak mondott.

Az első teendő volt színeket csinálni, a kunyhót kibővíteni vagy lerombolni. E munkákból, természetesen, mindenki kivette a maga részét. John komoly javításokat ajánlott a kezdetleges épületen. Ő lett a kis társaság valódi feje.

– Ön bizonyosan építészeti tanulmányokat végzett – monda neki Sam.

– Nem, mérnök vagyok. Ez segít.

Nagyon nyugodtan mondta e szavakat. Hosszú évek alatt első ízben tett célzást foglalkozására. Sam reá nézett. Nagyon szeretett volna tőle többet is kérdezni. De John nyugodtan folytatta számításait és a tervrajzot.

Nem rombolták le az egész kunyhót, de le kellett bontani egy válaszfalat, amelyben egy kis rejték volt, ahova a vadászok pénzüket és más becses tárgyaikat rejtették. Mikor John ezt bontotta, egy régi tárca esett a földre. Fölvette és félénk kíváncsisággal vizsgálta. Obe így szólt hozzá:

– Mikor önt lefektettük azután, hogy félig megfagyva megtaláltuk, ez a tárca kiesett az ön zsebéből. Elrejtettem, azután teljesen megfeledkeztem róla. Most egyszerre eszembe jut.

John az asztalhoz ült, kinyitotta a tárcát, kivette belőle a papírokat. Köztük talált egyet, amely először zavarba hozta, azután nagyon érdekelte. Ujjaival göndör hajában turkálva, mereven nézte, sokáig mozdulatlan maradt. A másik kettő, nem mervén őt zavarni, úgy tett, mintha folytatná munkáját.

A papír egy elismervény volt, melyet John saját kezűleg írt, de alája egy név volt írva, mely első pillanatra teljesen idegennek tűnt föl előtte.

Nagyon lassan, mint valami savba mártott negatív képen, bizonyos körvonalak rajzolódtak le homályos és merev szemei előtt: egy szegény műhely, pirosló kohóval és munkaasztallal, melynél durva alakú, de finom és ügyes kezű férfi ült. E férfi közt és közötté rajzok voltak, s e rajzokat ő világosan, egyszerűen magyarázta; saját szavainak hangja ütötte meg fülét a műhely csendjében; tudta, hogy az asszony és az aranyhajú kis leány nincsenek az emeleten; minden zaj megszűnt odafönt. Egészen egyedül voltak, az az ember és ő, az az ember, akinek Harlem volt a neve s aki oly gyorsan és oly jól megértette az adott magyarázatokat.

Hosszú idő múlva John fölemelte a fejét s mintha a legegyszerűbb dologról lett volna szó, nyugodtan monda barátainak:

– Én föltaláló vagyok. Azért jöttem aranyat keresni, hogy módom legyen találmányomat érvényesíteni. Mihelyt tehetem, visszatérek a civilizált világba s ott nevet szerzek magamnak. De előbb pénzt kell szereznem, mert nem találtam meg az elrejtett kincset. Önök, barátaim, segítségemre lesznek. Derekasan fogunk dolgozni, ugye?

IV. fejezet

A Nürnbergből Bayreuthba menő esteli vonat tömve volt. A kemény sipkás alkalmazottak szakaszról-szakaszra jártak, elhelyezni igyekezvén az elkésettet, különös szimattal kitalálván, mely ülőhelyek lettek jogtalanul táskákkal és esernyőkkel elfoglalva.

A vonat már majdnem elindult, mikor egy fiatal ember, fején szürke kalappal, szintén szürke öltözetben, kezében bőrtáskával, rohanva jött. Egyetlen hely sem látszott üresnek s a fiatal ember az állomásfőnökhöz fordult s kissé furcsa német beszédét heves, nagyon is franciás mozdulatokkal kísérte. A flegmatikus és katonás állomásfőnök, ki személyesen vette szemügyre a szokatlan tolongást, egy tekintetet vetett az egyik szakaszba, félretolta egy főséges magatartású hölgy csomagjait s intett a fiatal embernek, hogy foglaljon helyet. Ez, megemelve kalapját, elfoglalta egy vadonatúj utazótáska és egy aranyfogantyús esernyő helyét.

– *What a bore!*... mormolta az esernyő és a táska tulajdonosa, két vele szemközt levő fiatal leányhoz fordulva. Ezek kissé gúnyosan mosolyogtak s néhány szavat súgtak egymás fülébe.

A fiatal ember ajkába harapott és németjénél kevésbé hibás angol nyelven mondá:

– Bocsánat, hölgyeim, de teljesen értem az önök nyelvét. Azért, ha titkokat akarnak egymásnak mondani, figyelmeztetve vannak.

A főséges termetű hölgy elpirult, de méltósággal monda:

– Ha titkokat akarnánk egymással közölni, uram, nem választanánk vasúti kocsit vallomásainkhoz.

A szürke kalapos fiatalember könnyedén fejet hajtott, kibontott egy hírlapot s olvasni próbált a lámpa rezgő fényénél.

Az újság mögül a vele szemközt ülő fiatal leányokat tanulmányozta.

Két nővér, kétségkívül, a kövér hölgy leányai. Azonban legkevésbé sem hasonlítottak egymáshoz. Az idősebbik, vagyis inkább a nagyobbik, mert nehéz lett volna kitalálni, hogy melyik idősebb, azonnal meglepte. Nagyon barna, csodálatos fekete szemekkel, nehéz hajjal, melyet magasra rakott nagy kontyban viselt, sárgás, de kiválóan tiszta arcbőrrel, nagyon karcsú, de semmiképp sem sovány termettel, valóban nagyon szép volt. – Bizonyos kedves félszesség a mozdulatokban, bizonyos szükségszerű nevetés és csacsogás arról tanúskodtak, hogy nagyon fiatal, a világot még nem igen szokta meg: kétségkívül most szabadult ki a nevelőintézetből.

Közép, majdnem kicsiny termetű társa nagyon szőke volt. Első pillanatra inkább jelentéktelennek látszott, akit nővérenek ragyogó szépsége háttérbe szorított. Vékony, nagyon finom vonásai, tiszta metszésű szája, kissé sötétkék nagy szemei, finom és göndör haja légies, majdnem anyagtalan látszatot kölcsönöztek neki. Inkább hallgatott, mint beszélt, inkább mosolygott, mint nevetett s ha ábrándozáshoz fogott, kék szemei határozatlan mélabúval teltek meg.

A szürkekalapos ember, nem minden meglepés nélkül befejezvén tanulmányozását, kissé félrefordulva és alvást színelve, félig zárt pillái alól az anyát vizsgálta.

Körülbelül ötven éves asszony volt, aki valaha nagyon szép lehetett. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy a tökéletes társadalomból az anyákat ki kellene zárni, valamely kolostorban elhelyezni, ahol minden kényelmük megvolna – nem volt kegyetlen – de ahol nem vetekednének leányaikkal, akik hozzájuk hasonlítanak s fájdalom! még jobban hasonlítani fognak.

A fiatal leányok egyszerűen voltak öltözve: szürkés selyemzubbony és sötét szoknya, matrózkalap és nyitott kabát fődte tagjaikat. Az anya ellenben gyönggyel gazdagon díszített

fekete selyemruhát viselt; erősen be volt fűzve, ami pompás termetet kölcsönzött neki, de ami a divatos vendéglők irodájában működő hölgyeket juttatta az ember eszébe. Fésülése kifogástalan és szép kalapja az egyensúly csodája volt.

De, habár némi neveltséges gyöngeségeket árult el ez a nagyon szépen öltözött asszony, aki az úton is ékszereket viselt, azért nem látszott ostobának. Szemei ragyogtak, mikor mosolygott – és szívesen mosolygott – s kövér arcában, ha nyugodt volt, nagy jószág mutatkozott. A fiatal megfigyelő megbocsátotta neki nem igen hízelgő fölkiáltását. Eleget utazott, tehát tudhatta, hogy az utasok, bármely nemzethez tartozzanak is, ösztönszerűleg igyekeznek két helyet elfoglalni egy helyett és savanyú arcot vágnak arra, aki szakaszukba betolakodik. De ha a megmásíthatatlanba már belenyugodtak, szeretetreméltók és jó gyermekek lesznek.

A megérkezéskor a fiatal embernek alkalma nyílt némi szívességeket tenni a három idegennek, leadta táskáikat és apró csomagjaikat. De majdnem azonnal egy gondozott pofaszakállú, kifogástalanul öltözött futár rohant oda, összeszedett minden poggyászt és pártfogásába vette „utasait”. A fiatal ember megemelte szürke kalapját, jutalmul kapott udvariasságáért három mosolyt, melyek közül kettőt nagyon bájosnak talált, fölfogta bőrtáskáját s a tömeg közé vegyült.

– Nem is egészen rossz ez a türelmetlen úr – monda a nagyobbik leány. – Úgy tett, mintha az újságot olvasta volna, pedig az egész idő alatt minket nézett.

– Talán nem igen értette, amit olvasott – monda a másik – mert bizonyos, hogy furcsán beszél németül. Angolul jobban tud.

– Erre, hölgyeim, erre, s a díszes futár beültette a három hölgyet egy nyitott kocsiba, melybe egészen jobbfelül csak egy ló volt befogva. Bayreuth-ban a lovak mind várni látszanak baloldali társukat, melyet azonban sohasem kapnak meg.

– Mily mulatságos! De mily mulatságos, ugye, Éva! Itt vagyunk ebben a bolondos kis álmos városban, mely Wagner trombitáinak harsogására fölébred...

– Nekem kevésbé civilizáltnak tűnik föl – mondá az anya, az elégtelenül megvilágított s apró kövekkel kirakott utcát nézve, amely apró kövek nem igen lehettek kellemesek a lábnak. -- Nagyon örülök, hogy itt van Ágost. Futár nélkül nem tudom, hogyan lehetne utazni Európában.

A fiatal szőke mosolygott és ránézett a kövér hölgyre, aki annyira szerette a kényelmet. Eszébe jutott az az idő, amikor még egyikük sem ismerte a kényelmet, még kevésbé a fényűzést.

Az utasok neve Mrs., Miss Norris és Miss Éva Harlem volt. A szürkekalapos úr csalódott: a fiatal leányokat, kik nővéreként szerették egymást, semminemű rokoni kötelék nem fűzte össze. Éva *aunty*-nak nevezte Mrs. Norrist, de ez csak olyan fogadott néne volt. Nem mentek szállóba, hanem, mint a legtöbb Wagner-rajongónak, „szállásjegy”-ük volt.

Csendes utcákon át, alacsony házak között végre egy nagy épülethez jutottak. A messze múltban ez a palota a bayreuthi örgrófok lakása volt. Itt élt nagy Frigyes nővére szegényesen, de egy apró és unalmas udvar illemszabályai között. Nem voltak öltözékei, hogy viszontláthatta volna az atyai udvart, ahol fivére társaságában annyit szenvedett, de azért mégis adnia kellett a fejedelmi sarjadékot. Nagy vörös lámpa világította meg egy kissé a szürke falakat. Érmek díszítették a homlokzatot s minden éremből egy férfi- vagy női fej nyúlt ki, kíváncsian nézve a három amerikai nőre, aki leszállt a kapu előtt, mely már igen nagy személyiségeket látott betérni. A föntségét vesztett palotában most egyszerű lakások voltak s ezek egyikében szállt meg Mrs. Norris. Széles, kopott falépcső vezetett a lakosztályba. Egy öreg, lámpával kezében, úgy fogadta bérlőit, mintha hívott vendégek lettek volna s kis beszédben mondott nekik „Isten hozott”-at. A lakosztály egy szalonból s két szobából állott; az egész nagyon tiszta. Az ékes Ágost egy másik épületben lakott.

A tulajdonos, szolgálatainak följánlása után visszavonult, s a három nő mulatva és nevetve járt egyik szobából a másikba. Sok csinált virág volt. Volt vázákban, a sarkokban, körülfontva a tükröket, hirtelen lehullva az ajtók felső részéről, körülvéve a kereteket. Számatalan elsárgult fényképeken nők voltak láthatók krinolinban vagy csodálatos kalapokkal, melyek harminc-negyven év előtt voltak divatosak és férfiak divatjukat múlt lovagló ruhákban. Meglepően csúnya apróságok, valamely vásáron összevett ostobaságok díszítik a kandallókat és a polcokat. Az öreg és családja kétségkívül nagy értéket tulajdonítottak az emlékeknek. Egy nagy porcelánkályha mellett majdnem természetes nagyságú, papíryanagból készült kutya volt, mely ez ódonságoknak mintegy mulatságos öre vala.

– Milyen furcsa! – kiáltott föl Miriam Norris. Milyen lehet e derék embereknek, hogy divatos nyelven beszéljek, „lélekállapota”, akik áhítatos tisztelettel porolják a hat filléres edényeket s akik az ősök fényképeit papírvirágokkal veszik körül?

– Én ezt nagyon meghatónak találom – mondá Éva. Magamnak sincs más emlékem, mint néhány elsárgult fénykép.

– Te, te nagyon érzélgős vagy.

– Nagyon rokkó, tudom. Ez a régi város is, ez az ódon palota, ahol azok a levelek keltek, melyeket úgy szerettem olvasni a helyett, hogy a vizsgálatokra készültem volna – mindez végtelenül tetszik nekem. Azt hiszem, hogy itt boldog lennék, nem is szólva a tetralógiáról.

Mrs. Norris borzalommal vizsgálta az ágyakat, melyekben alul-fölül nagy dunnák voltak.

– Úgy látszik, hogy rossz koszt van Bayreuthban. Mi lesz velem ebben a zugban, velem, aki nagyon lármásnak tartom a ti Wagnereteket, aki szeretem a kényelmet és a liftes szállókat? Végtére is... Napjainkban a szülők mindig engedelmeskednek a gyermekeknek. Hanem, feküdjünk le.

Másnap azonban Mrs. Norris is meghódolt. Nem lehet ellenállni a mester hatalmas akaratának, aki még halála után is mester marad. Róla beszél minden, kezdve a szép villától pázsitjaival és nagy fáival, ahol pihenni szeretett, egész addig a vörös épületig a mezőségen, amely rengeteg nagy s minden kellem és szépség nélkül való, de olyan, amilyennek ő akarta: az ő lángelméjének templomáig, melyben az igéző zene vihara tombol, lenyűgöz, meghajtja a főket és megdobogtatja a szíveket. Még a makacsok is legyőzötten elhallgatnak. Abban a mérhetetlen, az első sortól az utolsóig hódoló hallgatósággal telt félkörben, amely hallgatóság a majdnem teljes homályban nem mer még halkán sem köhögni, félvén, hogy megzavarja az áhítatos csendet, a mély és némelyeknél valódi, utánzóiknál tettetett csodálkozás egyre fokozódik, mély áhítatot kelt azokban a világias emberekben, akik Londonban vagy Párizsban semmi feszélyt nem éreznének, egymással csevegnének. Alig hogy a vezérmotívumot jelző trombitaharsogás megszólal, minden suttogás megszűnik. Semmi csikorgás nem zavarja ezt a nyugalmat. A láthatatlan zenekar akkordjai mintha valami titokzatos és távoli világból jönnének.

A *Rajna kincse*-nek első fölvonása, a víz zúgásával, a Rajna tündéreinek énekével, a hullámok gyönyörű játékával véget ért, mikor Éva, a zenétől elragadtatva és lelkesedésén kívül mindenről megfeledkezve, suttogá:

– Mily szép! milyen szép!...

– Nemde, kisasszony?

A fiatal leány meglepetve fordult meg. Észrevette, hogy jobb szomszédja, kit nem látott bejönni, a szürkekalapos utas. Ez tiszteletteljesen meghajtá magát.

– Bocsánat, kisasszony. Véttem, de azt hiszem, hogy Wagner zenéje, melyet ön és én egyaránt csodálunk, föloldoz engem. Kérem, tegyen úgy, mint a zene.

– Nincs szüksége mentegőzésre, uram.

Csakhogy elfordult és szomszédnőjével beszélt.

A fölvonás után kimentek. Még nappal volt s elsétáltak a szomszéd kis erdőig. Visszatérve, a fiatal ember észrevette, hogy a szőke amerikai nő helyet cserélt a nagy

hölgygel. Ebből azt gyanította, hogy haragszik. Az idegen által mondott néhány szó francia volt, tiszta francia kiejtéssel, sőt minden idegenszerűség nélkül. Kik voltak ezek a nők? Kíváncsi volt rá.

– Nos, *aunty* – mondá Éva, mikor a papír kutya őrizete alatt voltak –nem tértél meg félig?

– Negyedrésznire is alig. Igen, az elején vannak tűrhető dolgok, azok a nők, akik a vízben úsznak, a nélkül, hogy nedvesek lennének, s akik éppen azt teszik, amit nem kellene, akik el engedik lopni kincsüket, mindez tündérvjáték s nem rossz. De azok a szörnyetegek, akik isteneknek adják ki magukat s akik mindig jobban ordítanak. Ah! nem! szeretem a zenét, amely a fülbe mászik, a szerelemről beszélő bájos románcot, mint a *Trovatore*-ban vagy a *Mártá*-ban, de ezt a süketítő zajt s ezeket az alató történeteket nem.

Nem lehet megtéríteni azt, aki nem akar megtérni s a két leány nevetve abbahagyta a térítést.

A bayreuthi tartózkodás vége felé járt, mikor Harlem Éva levelet kapott, mely örömmel tölté el őt.

– *Aunty*, Miriam, Ned megérkezik. Holnap reggel jön s azt ígéri, hogy velünk folytatja utazását.

– Ez szép tőle – felelé Mrs. Norris. – Különben megeléghette az egyedül való utazást. Mennyi ideje van Európában?

– Közel egy év óta. Éppen befejezte jogi tanulmányait, mikor atyánk egyévi szünidőt engedett neki. Jól fölhasználta ezt az egy évet; ő nem volt közönséges turista.

– Szerinted, Éva – mondá Miriam gúnyosan – Ned semmiben sem tudna „közönséges” lenni; egy félisten, egy Siegfried, szörnyetegek legyőzője, aki...

– Aki – vágott közbe Éva – aki szívesen hallgatja az erdei madarak énekét, még a gúnyolódó madarakét is, ha hangjukat kellemesnek találja.

Miriam nevetett, de kissé elpirult, a mi nagyon jól állt neki.

Ned Harlem huszonhat éves volt. Nagy legény volt, ügyes minden játékban, fürge, merész, nem ismert sem félelmet, sem habozást. Legtöbb honfitársához hasonlóan teljesen borotvált arcával, határozott vonásaival, kissé nagyon szögletes állával, mélyen fekvő barna szemeivel, rövidre nyírott, majdnem fekete hajával a fiatal és erős faj megtestesülésének látszott, amelyből származott. Semmi sem volt benne Adonisból. Arcbőre napbarnított, az arca pedig, ha nyugodt vala, sokkal merevebb volt, hogysen szép lehetett volna. Mikor mosolygott, eltűnt minden szigorúság s ilyenkor a nők kedvesnek találták.

Az amerikai nők eléje mentek s Ned, megpillantva őket, földerült. Nagyon szerette kis nővérét, akit hét év óta keveset látott. Mrs. Norrist, mint Éva, ő is *aunty*-nak hívta, gyermekkorától ismervén őt. De Miriamot korántsem tekintette nővérenek, még csak unokanővérenek sem.

Együtt mentek vissza, vidáman csevegve, a kérdések egymást keresztezván, a feleletek összevissza keveredvén, mint történni szokott, ha több személy egyszerre beszél, s annyi mondanivalójuk lévén, hogy azt sem tudták, hol kezdjék, mikor Ned Harlem örvendetes meglepetésének egy kiáltásban adva kifejezést, a szürke-kalapos fiatal ember elé sietett.

– Ön itt, Mirboys? Mily öröm, hogy önnel találkozom!... *Aunty*, engedje meg, hogy bemutassak önnek egy kedves útitársat. Nagy utakat tettünk meg együtt gyalog vagy kerékpáron, mi! ... Sosthenes de Mirboys vicomte, fogadott nénim, Mrs. Norris, Miss Norris és Éva nővérem. Most, hogy önök szabályszerűen be vannak mutatva egymásnak, remélem, hogy a legjobb barátok leszünk.

– Sajnálattal kell bevallanom, kedves Harlem, hogy e hölgyekkel való első találkozásom rosszul ütött ki. Elfoglaltam egy útitáska és egy esernyő helyét s nem tudom, hogy Mrs. Norris megbocsátott-e már nekem?

– Nekem kellene, uram, magamat mentegetnem, hogy egy pillanatig nagyon is jogosulatlan haragot mutattam.

A vicomte pajzán hangon folytatva a társalgást, magában ezt gondolta: „Tehát nem nővérek. Sejthettem volna”.

Elutazáskor, ugyanazon este, maga Mrs. Harlem hívta meg a fiatal franciát szakaszukba. Időközben, egy szivart szíva el Ned Harlemmel, megtudott az amerikai nőkről bizonyos részleteket, amelyek őt érdekelték.

Azt már tudta, hogy Róbert Harlem úr, a nevét viselő fékező fölhalálójá, roppant gazdag volt. Épp most készült letelepedni Párizsban, ahol alkalma nyílt fékezőjét elfogadtatni nemcsak a nagy francia társaságokkal, hanem mindenütt egész Európában, sőt még távolabb is, a legtávolabbi pusztákban, ahol csak a nagy csöndben egy lokomotív füttye hallható volt. Tehát a már is nagy vagyon rövid idő alatt mérhetetlennek, mesésnek ígérkezett. Harlem úr, hosszú évek óta özvegy, nem igen foglalkozhatott gyermekeivel, különösen leányával. Ezt a kiváló Mrs. Norris nevelte. A két fiatal leány, tizenkét éves koruk óta, egy fontainebleau-i nevelőintézetben volt, de a szünidőket majd útban töltötték Mrs. Norrisszal, akinek férje Róbert Harlem üzlettársa lévén, ezzel együtt nagyon el volt foglalva, vagy igazgatónőjükkel, akit mind a ketten nagyon szerettek. Éppen most tették le sikerrel vizsgáikat és kaptak oklevelet; nevelésük teljesen francia volt. Tizenkilenc évesek voltak és még semmit sem ismertek a világból.

– Atyám – tevé hozzá a fiatal ember – palotát vásárolt Párizsban s nővérem lesz a háziasszony. Az amerikai kolónia számos s ha néhány francia ajtó is megnyílnék előttünk, atyám nagyon szeretné. Kemény évei voltak; ismerte a szegénységet, a küzdelmeket, mielőtt találmányával sikert aratott s azt hiszem, bizonyos nehezteléssel viseltetik hazája iránt. De ragaszkodott ahhoz, hogy én amerikai legyek. Minden tanulmányomat ott végeztem. Részben azért vagyok ügyvéd, hogy atyám vagyonát megvédelmezzem. Ön nem képzeli, mennyi üldözésnek van kitéve egy fölhalálój! Minden sikeres találmánnyal szemben mindenütt támadnak elégületlenek, kik azt vitatják, hogy megelőzték azt...

V. fejezet

Szelíden siklott tova a csónak a vierwaldstätti tó csillogó vizén a part hosszában, betérve a titokzatos és bájos szögletekbe, az apró, lombos fáktól árnyékolt öblökbe, melyeket a szeszélyes szép tó gyakran alkot.

Ned Harlem és Mirboys úr eveztek, vidáman csevegve Miriammal és Évával. Mrs. Norris a szállóban maradt. A szeptember elején való forró napokban nem igen voltak ínyére a hosszú kirándulások. Az ő fölfogása szerint, Ned elég volt leányörzöne, még Európában is. Azt tartotta, hogy a fiatalságot, hogy jól szórakozzék, hogy meglegyen neki az, amit hazájában *a good time*-nak neveznek, kissé magára kell hagyni.

A Mirboys úrral való bizalmas barátság a legtermészetesebben jött létre, hála Nednek, aki sok jót beszélt barátjáról. Sosthenes nem csatlakozott egészen az amerikaiakhoz, de útközben, mintegy véletlenül, gyakran találkozott velük. Az egyik útiterv annyira hasonlít a másikhoz, hogy az ember akarva, nem akarva találkozik. Egy hét óta mindnyájan ugyanazon szállóban voltak Luzernban. A Rigire való klasszikus kirándulást együtt tették meg. A kezdet kis feszélyei egészen eltűntek. Mirboys úr vidám, barátságos volt s legkevésbé sem lépett föl leánykérő gyanánt. Viselkedéséből nehéz lett volna kitalálni, melyik leány tetszik neki jobban.

Maga Ned sem volt jobb társ, ildomosabb tisztelő, mint a fiatal francia. Senki sem sorolhatta volna őt a tönkrement, amerikai dollárookra vadászó nemesek közé.

– Ne kössünk ki? – kiáltott föl Miriam – itt van egy ideális szöglet, ahol megehetjük süteményeinket és gyümölcsseinket...

– A költészet és próza e keveréke nekem nagyon tetszik – felelé Ned, ügyesen a homokos parthoz lökve a csónakot.

– Ha tiszta költészetet akar, forduljon nővéréhez, kedves Ned. Én semmiképp sem vagyok légies. Ha éhes vagyok, egész egyszerűen kimondom: „Éhes vagyok” és szégyenkezés nélkül eszem.

Kiugrott a szárazföldre, alig érintvén a kezét, melyet a vicomte nyújtott neki. Éva mosolyogva követte őt.

A hely igazán gyönyörű és teljesen magános volt. A meredek part kissé hirtelen szökött föl. Egy pompás kőrifa-csoport tövében sűrű fű nőtt. Az erdő beláthatatlan messzeségbe nyúlt. E rejtekhelyről a tónak csak kis részét lehetett látni és nagyon messze, a túlsó parton, néhány házikót, mint fehér pontokat a zöldben, amelyek fölött a Rigi sötét tömege uralkodott. A teljes csendet csak néhány madár füttye a sűrűben és a homokon megtörő apró hullámok lágy susogása zavarta.

Miriam leterítette a gyöpre egy asztalkendőt és kirakta élelmiszereit. Mindenki hozzálátott. Hosszú séta a vizén étvágyat csinál. Csak néha-néha szóltak egyet, mikor Miriam, aki nem tudott sokáig maradni egy helyen, hirtelen fölugrott.

– Fogadni mernék, hogy még van eper az erdőben. Az előbb egy jó asszonyt láttam, aki egész kosárral hozott a szállóba. Szeretnék epret enni! Menjünk, keressünk.

– Figyelmeztetem, kisasszony, hogy mivel egy jó asszony egész kosárral vitt a szállóba, valószínű, hogy estére azt kapunk csemegéül – jegyzé meg Mirboys úr.

– Mintha tányérról enni az epret és fatövében szedni azt, mindegy volna! De ön az óvilág lustája! Ha önre várhoztak volna, hogy Amerikát fölfedezzék... Éva és én talán valamely wigwamban ebédet készítenénk harcosaink számára.

– Ami nagy kár lenne.

– Jössz, Éva?

– Félek, hogy én is lusta vagyok, mintha csak abba az óvilágba tartoznám, amelyet megvetéssel sújtasz.

De Miriam alig hallgatott rá. Ned követte őt. Ez egyelőre elég volt. Hallani lehetett, amint zajos nevetése mindig beljebb hatolt az erdőbe.

Oly jó volt a fák alatt, az alkonyodó nap már oly fénykört és oly vörös visszfényt árasztott a vízre, hogy Éva egészen átadta magát e gyönyörű óra varázsának. Nem volt semmi vágya beszélni s el látszott feledni, hogy nincsen egyedül.

Sosthenes nyugodtan szíva cigarettáját, kissé lejjebb, a part lejtőjén félig fekve, élvezettel tanulmányozta az elmerült finom arcot.

Éva semmiképp sem felelt meg annak a fogalomnak, melyet magának egy amerikai nőről alkotott. Nem volt félénk, inkább tartózkodó s benső barátságuk dacára tudatában volt a fiatal francia annak, hogy még nem ismeri őt. Sokkal kevésbé volt közlékeny, mint Miriam, aki tizenkilenc éves korához képest nagy gyermek, közvetlen, szívesen kissé bizalmas, sőt néha egy kicsit fiús volt.

Végre azt vélte, hogy elég volt a hallgatásból.

– Tehát, kisasszony, ön kevésbé veti meg az óvilágot, mint Miss Norris?

Éva kissé összerezzent. Gondolatai oly messze voltak a jelentől, hogy össze kellett magát szednie, mielőtt így szólt:

– Először is azt tartom, hogy megvetni oly világot, melyet az ember nem igen ismer, nagyon nevetséges. Azt hiszem, hogy az idegen országokat leszólani bizonyos neme a hazaszeretetnek. Én nagyon amerikainak érzem magamat, habár nagyon fiatalon elhagytam hazámat s azóta nem voltam ott. De épp annyira szeretem Franciaországot is. Nevelésem, olvasmányaim s bizonyos vágyódásaim révén francia nő vagyok s ezt nem is titkolom.

– Tehát nincs ellenére Párizsban lakni? Fivére azt mondta nekem, hogy ott le fog telepedni, talán véglegesen?

– Ki tudja?... Jelenleg el vagyok ragadtatva, hogy párizsi nő leszek.

– Azután az is gyönyörűség lesz önre nézve, hogy az apai ház élén fog állani, hogy atyjának szenteli magát.

A röpke változás Éva szép nyugodtságában nem kerülte el a fiatal ember figyelmét. De Éva nyugodtan mondá:

– Előbb meg kell ismerkednem atyámmal. A hét év alatt, melyet Fontainebleau-ban töltöttem, kétszer láttam őt, s nem tudta, mit mondjon nekem. Mrs. Norris anyám volt nekem, mióta az enyémet elvesztettem, nagyon régen, s Miriam mintegy nővérem. Ez az én igazi családom.

– Nem fogja elveszteni, mert Mrs. Norris lakást keres az önök közelében.

– Szerencse!

– Nekem is van nővérem – folytató a fiatal ember – s remélem, hogy ön megismerkedik vele.

– Nagyon boldog leszek, ha megismerhetem. Fiatal leány?

– Nem. Néném s neve Vernay grófné. Szerencsétlenségére nincsenek gyermekei és sokat foglalkozik velem. Nagyon szeretjük egymást és szüntelen vitatkozunk. Sok oly eszméje van, melyeket én elmaradottaknak tartok...

– Akkor – szólt közbe Éva nyugodt mosollyal – nem akar velem megismerkedni.

– Fogadni mernék rá, ha önt meglátta!

Éva kissé elpirult. Ez bókhöz hasonlított. Mirboys úr általában lelkiismeretesen kerülte a bókokat. Más hangon folytató:

– Meg kell mondanom, kisasszony, hogy mi, nővérem és én, egy régi omladozó kastélyban nevelkedtünk Pau környékén. E nem igen kényelmes lakásban sok elavult szokás fönmaradt. Nagyon szegények voltunk.

– Én is ismertem a szegénységet – suttogá Éva – az igazit...

– Harlem elmondta nekem, kisasszony. De a szegénység egy új világban, ahol mindenki küzdhet és vagyont szerezhet – az ön atyja biznyság reá -- nem igen hasonlít a mi szegénységünkhöz. Ez pangás, lassú és reménytelen fölbomlás. A mi, nagyon magasról leesett családaink hasonlóak a mi régi vártornyainkhoz, melyeknek falairól egyenkint lehullanak a kövek a nélkül, hogy valaki helyreállításukra gondolna. Nagyon szeretném egy napon, mikor majd a mi szép délvidékünkön fog utazni, önnek megmutatni a mi kastélyunkat. Megérdemli. IV. Henrik előtti korból való s igazi ostromokat állt ki. Magasan fekszik s a teraszáról a Pyrenékre való kilátás csodálatra méltó. Vannak nagy termeink, faragott mennyezettel, egy magas torony lőrésekkel és – nyissa ki jól újvilági szemeit – egy földalatti folyosó, igazi, mely az erdőbe, egy sziklaomladék közé vezet. Egyik, nagyon szorongatott ősom ezen menekült őrségével. Mikor az ellenség belépett, a kastélyt üresen találta s nem fedezte föl a titkos folyosót.

Oh! – kiáltott föl Éva ragyogó szemekkel – mily mulatságos! És igaz, látta ön?

– Igen. Be engedték dőlni ezt a haszontalan alagutat. Sőt majdnem emléke is kiveszett. Én fedeztem föl. Benne bujkálva annyi kárt tettem ruháimban, hogy szegény anyám nagyon megszidott. Abban az időben nem kis dolog volt egy új nadrágot beszerezni!

– Miért nem dolgozott?

Ez a legegyszerűbben volt mondva, míg a szép sötétkék szemek a vicomte-ra szegződtek. Ez elpirult és elnevette magát.

– Mit csináltam volna? Hisz nem lehettem mesterember vagy földműves! A Saint Cyrbe akartam lépni, de nem is gondolhattam arra, hogy tiszt legyek egy fillér nélkül, hangzatos és haszontalan névvel. Ez a legrosszabb nyomorúság. Tapasztaltam, mikor katonakötelezettségemnek tettem eleget.

– Hallottam, hogy önök közül valaki, egy igen nagy név birtokosa, az ön helyzetében jogot tanult és Washingtonba ment, ahol sikerrel ügyvédkedett.

– Ahhoz, hogy az ember jogot tanuljon, éveket kell Párizsban tölteni s ez idő alatt élni kell. Hogyan követelhettem volna ily áldozatot szüleimtől, még ha kedvem lett volna is hozzá? Teljes erejükből ellenszegültek volna. Nem voltunk boldogtalanok; és most is kedvesen emlékszem vissza azokra az évekre, amikor úgy egymáshoz szorultunk, mint a fázó madarak. Sohasem ismertem kiválóbb asszonyt anyámnál s büszkébb férfiút atyámnál. Sokat vadásztam, amivel megtöltöttem éléskamaránkat. Nem unatkoztam. Rendkívül szeretem a falut. Csakhogy, számot vetve magammal, miként szabadulhatnánk helyzetünkből, arra az eredményre jutottam, hogy csak két eszköz van. Az egyik...

Kissé habozott, mintha szégyenlené magát. A fiatal leány nyugodtan fejezte be mondatát:

– Igen, tudom, mondták nekem: gazdag házasság.

– Vagy – sietett folytatni Sosthenes – örökség. Ez az eszköz mentett meg bennünket. Egy távoli rokonunk, akit alig ismertünk, csinos vagyont hagyott nekünk. Nővérem, aki akkor huszonöt éves volt, azonnal férjhez ment.

– Szeretett valakit?

– Még csak nem is ismerte azt, aki megkérte a kezét.

– Mily furcsa ez – suttogá Éva.

– Tudom, hogy ön ezt nagyon prózainak tartja. Elég érdekes, hogy a leggyakorlatibb s bizonyos tekintetekben a legnyersebb nemzet egyúttal a legérzelgősebb.

– Inkább meghalnék, hogysen így menjek férjhez.

– És rosszul tenné, kisasszony. Nővérem nagyon boldog. Remélem, hogy erről majd meg fog győződhetni ... Most jut eszembe, hogy bocsánatot kellett volna kérnem öntől, hogy elbeszéltem e részleteket, melyek önt kevésbé érdekelhetik. Nem tudom, hogyan van, de nagyon jól esik bizalmasan beszélni önnel.

– Azt hiszem, arra születtem, hogy mindenkinek bizalmasa legyek. Minden társam elbeszélte nekem nagy titkait. Mikor a színházban fiatal személyeket látok, akik a hősnőket

kísérik és meghallgatják panaszait, így szólok magamban: „Ez az én szerepem”. Talán nem hízelgő ez, de nem is érdektelen.

– Addig, míg nem kell önnek is a főszerepet játszania.

Éva könnyedén vállat vont. Sokat elsajátított fogadott hazájának taglejtéseiből és hanghordozásából. De nem felelt.

Miriam nevetésének vidám hangja ismét hallható lőn. Friss és illatos eperrel megrakodtan tért vissza, amelynek jó részét útközben megette.

– Tudod, hogy már későre jár az idő, Miriam? A leves után fogunk érkezni s anyád nyugtalan lesz.

– Oh! dehogy, a mama nyugodtan veszi a dolgokat. Ha bennem nem is, de nagyon megbízik Nedben s még benned is.

A csónak nemsokára ismét a csendes vízen siklott tova. A nyugvó nap fölgyújtotta a tavat, megcsillogtatta a frissen esett havat a Pilátus-hegy tetején, míg a fával benőtt partok félhomálya gyorsan elsötétült. Senkinek sem volt kedve beszélni, még Miriamnak sem, aki hanyagul tartotta kesztyűtlen, piros foltos kezét a tónak még langyos vizébe.

Másnap elváltak. A három nő egyenesen Párizsba ment; Ned egy kissé késni akart az útban, Mirboys úrnak pedig szüleihez kellett menni a régi kastélyba, melyet helyreállíttatott.

– Mily kár – mondá – hogy az utazások véget érnek és hogy a szünidők nem tartósak!...

Azután, Mrs. Norris felé fordulva, engedelmet kért tőle, hogy tiszteletét tehesse, ha majd visszatér Párizsba, amit kegyesen meg is kapott. A jó asszony egészen elfeledte első találkozásuk kellemetlen benyomásait.

Róbert Harlem úr és társa Amerikában voltak. A néhány hónappal előbb vásárolt palotát egy kiérdemült kárpitos-díszítőre bízta azzal a rendelettel, hogy ne kíméljen semmit, csak fejedelmi legyen a lakás.

Éva könyörgött barátainak, hogy maradjanak vele legalább addig, míg atyja és fivére megérkeznek, annál is inkább, mert Mrs. Norris még nem határozott saját letelepedését illetően. A palota fényes és rideg volt. Még hiányzott belőle az élet. Nem messze volt a Trocaderotól, uralkodott Párizs fölött s egy nagy kert választotta el az úttól.

Nagyon szép, csendes, ünnepélyes volt és semmiben sem testesítette meg az édes *home* szót az egyszerű és szerény fiatal leányra nézve, aki úrnője lőn.

Miriam kedvét lelte az egész fényűzésben, helyeselte a díszítő ízlését, de azért eltolta helyükről a világos színű és különféle alakú bútorokat, hogy néhány bizalmas szögletet csináljon a pazarfényű nagy termekben. Nagy üvegház és képtár, melyből még hiányzottak a festmények és a szobrok, még nagyobbá tette a méltóságteljes föllépésre alkalmas helyiséget. A palota inkább miniszternek való volt, mint magánembernek. De így tetszett Róbert Harlemnek, aki „nagyralátó” volt az életben éppúgy, mint ügyleteiben.

A fiatal leányok lefoglaltak maguknak az első emeleten egy kedves és bájos boudoirt, ahol Éva végre otthon érezte magát, ahol elhelyezte nevelőintézeti barátnőinek fényképeit s az emlékek gyanánt magával hozott apróságokat. Ez volt a három nő kedvenc menedékhelye vég nélküli futkosásaik után a boltokban vagy a divatos varrónőknél; ide hozatták a teát öt órákor s itt töltötték estéiket, jól elrejtve a számos cselédek elöl, akiknek nevüket is alig tudták. Egyedül egy csinos szobaleányt bocsátottak szolgálatukra.

Mivel egy napon, mikor Éva a szokottnál jobban lesújtottnak érzé magát a haszontalan fényűzéstől, Miriam egy kissé tréfált vele, fölkiáltott:

– Mit akarsz, Miriam, úgy érzem, mintha elveszném ez útvesztőben. Nagyon kicsi, nagyon gyöngye vagyok, ízléseim nagyon egyszerűek ehhez a palotához képest. Azután félek a munkától, melyet atyám reám rak, s attól, hogy majd nem tetszem neki. Hadd legyen egészen őszinte: bizonyos vagyok benne, hogy nem tetszem neki. Ő nem szeretett engem mint gyermeket, nem fog szeretni mint felnőtt leányt. Én sérteni fogom a dúsgazdag ember hiúságát. Maradt bennem valami a keserves múltból. Semmit sem feledtem. Most is látom,

amint szegény anyám és én összerezettünk nehéz lépteinek zaját hallva a lépcsőn, mely akkor is csikorgott, ha mi jártunk rajta. Még most sem tudom hangját erős szívdobogás nélkül hallani, az igaz, hogy nem igen hallom. Ön nélkül, *aunty* és nélküled, kedvesem, mivel Ned majdnem mindig távol van, mi lenne belőlem? Oh! *aunty*, könyörgöm, ne találja meg az alkalmas lakást, melyet keres. Maradjanak velem. Nagyon félek, lássák, nagyon félek...

Valóban egészen reszketve borult anyai karjaiba annak, aki anyja helyét foglalta el mellette, s aki megsimogatta, lecsillapította őt, sőt mosolyt csalt ajkaira. Miriam a szokottnál komolyabban mondá neki:

– Hallgass rám, Éva. A legelső teendő erős akarattal elfeledni azt a múltat, mely oly szokatlanul fölízgat téged. E nélkül nem használhatjuk semmire a jelent, ami kár volna, mert a jelen ragyogó, mint egy *ezeregyéji* mese. Mi is ismertük a szegénységet, hogy ne mondjam, a nyomort. Megmérgezzük-e mi, anyám és én, atyámról nem is szólva, boldogságunkat azzal, hogy a szerencsétlen múltra gondolunk? Nem, ugye? No hát, tégy úgy, mint mi. Élvezd vagyonedat. Adj sokat a szegényeknek, ez kevésbé teszi nehezzé a téged környező fény terhét. Kedves igazgatónőnk egyszerűen nevelt bennünket, mert nem tudtuk, mi vár reánk. De ha aranyos kapuk nyílnak meg előttünk, lépünk be bátran tündérkastélyunkba. Ne játsszunk parvenüket, ez a legrosszabb ízlésre vallana, hanem bizonyítsuk be, hogy jogunk van a leggazdagabbakkal, a legnemesebbekkel is érintkezni. Ne reszkess. Mulass mindenben, mint én mulatok. Ez a beszéd fölér egy másikkal, nemde, kis érzelmöm?

– Szeretnék olyan lenni, mint te vagy, Miriam, bátor, vidám, önmagamban biztos. Akkor atyám meg lenne velem elégedve. E tágas termeket nézve, nem kérdezed rettegve magadtól, hogy miként töltöd meg azokat? Gondold meg, hogy még nem ismerünk senkit, de senkit!...

Miriam elnevette magát.

– Néhány hónap múlva, első bálunk alkalmával válogatni fogunk kedves barátaink hosszú lajstromában. Gondold meg, hogy itt van az amerikai kolónia, ahol Róbert Harlem neve csodákat fog művelni. Pedig én részemről nem fogom beérni honfitársaimmal.

– Szerencsére, itt vagytok ti ketten ...

És Éva már félig megvigasztalódott e gondolattal, hogy a fény és gazdagság közepette nincs teljesen magára hagyatva.

VI. fejezet

– Szóval, mit kívánsz tőlem?

Vernay grófné, körülbelül harmincöt éves, nem szép, de eleven és értelmes, kis sötétbarna asszony, fivérét, Sosthenest, nézte, aki kávéját kóstolgatta az asztal másik oldalán. Egyedül voltak a nehéz faragott bútorokkal berendezett ebédlőben. Nagyon sűrű függönyök még jobban elsötétítették a különben is barátságatlan szobát. A Verneuil utcában levő lakosztály kissé zárkózottnak látszott, mintha a levegő és a nap sokkal közönségesebb vendégek lettek volna, hogysen könnyen bejuthatnának ily arisztokratikus lakásba.

A sógora távollétében reggelire jött Sosthenes hosszasan beszélgetett nővérével új barátairól.

– Hogy mit kívánok tőled? Nagyon egyszerű dolgot. Fogadd el az én amerikai barátaimat, nem fogod megbánni.

– Azaz „a te amerikai barátnődet”. Egy harminc éves fiatal ember, aki órákig beszél egy családról, melyben egy fiatal leány van ...

– Kérlek, kettő.

– Mindenesetre csak az egyik számít... Az ily fiatalember szerelmes, valami ostobaságot akar elkövetni és szövetségeseket keres az okos emberek ellen, akik ez ostobaságot ellenezni fognak. Édesem, semmi kedvem ahhoz, hogy szövetségesed legyek.

– Hogy sietsz! Szerelmes?... Először is nem hiszem, hogy az vagyok, és nem tudnám megmondani, melyik leány tetszik nekem jobban a kettő közül. Esős napokon szeretek hosszasan elbeszélgetni Miss Évával. Derült napokon vágyat érzek Miss Miriammal lovagolni. Mindenesetre, mind a ketten bájosak, jó nevelésűek, műveltek...

– Fogadnék, hogy kerékpároznak!

– Elvesztenéd a fogadást.

– Befogadtak téged ez idegen család szentélyébe amaz ürügy alatt, hogy ismered Miss Éva fivérét?

– Igen. De nem vagyok egyedül. Csak három hónapja, hogy ezek a hölgyek letelepedtek és szalonjaik már tele vannak. Nem lesz hiány kérőkben, biztosítlak.

– Nem csoda! Akkora vagyonnal, oly botrányos vagyonnal.

– Miért botrányos? Harlem úr találmánya jótétemény az emberiségre.

– Sógornóm nevét látni minden lokomotívon, hogy a tramway-król ne is beszéljek... lúdbőrt kapok, ha csak rágondolok.

– Ismétlem, nincs szó házasságról. Mi négyen a legjobb barátok vagyunk, úgy beszélünk, mint pajtások. Így szokás ez...

– Az új világban. Tudom. Regényíróink eleget beszélnek a többszörösen milliomos amerikai nőkről a nélkül, hogy ismernék őket. Most ezek a divatosak. Ah! szegény Sosthenesem, azelőtt megegyeztünk abban, ami a nő báját alkotja... Hogy megváltoztatják az utazások az ifjúságot!

Sosthenes nevetett:

– Tehát megegyeztünk. A legközelebbi csütörtökön velem jössz.

– Soha! Én tegyem meg az első lépést?

– Igen, az amerikai szokások szerint. De ha nem akarod, küldd el névjegyedet meghívással hétfőidre.

– Hogy fognak majd mulatni a szegény kicsinyek az én matrónáim között! Kevés ismerősöm van a fiatalságból.

– Valóban, gyűjteményed nem nagyon üde.

– Pedig az én világomban szeretnék téged megházasítani, van néhány fiatal is abban.

- Ismerem mindannyit. Azt sem tudom, mit mondjak nekik.
- De a vörösbőrűeiddel csevegsz. Igaz, hogy nálunk a hozományok soványok...
- Mint a személyek. Lám, már engedsz. Valld be, hogy nagyon kíváncsi vagy látni az én „vörösbőrűeimet”, mint őket nevezed.
- Talán. A kíváncsiság vesztette el nememet. De semmit sem ígérek, értetted?
- Tökéletesen.
- És a fölhalál milyen?
- Még nem láttam őt. A napokban érkezik meg Amerikából Norris úrral. Csak az ő megérkezését várják, hogy szétküldjék a meghívókat.
- No lám!... Azt akarod, hogy elmenjek arra a híres bálra.
- Tündéri lesz.
- Nem kétlem. Mert a parvenüknek nincs nagyobb örömük, mint ha lefözhetnek bennünket.

Vernay grófné egy tekintetet vetett divatját múlt bútorzatára, a varrásoknál kissé fénylő fekete selyemruhájára. Hozománya és a gróf középszerű vagyona meglehetősen jövedelmet hoztak az igazi, egykor oly hőiesen viselt szegénységhez képest; de a járadék évről-évre fogy, s mikor semmi sem tölti a pénztárt, amely akármily lassan, de üresedik, a jövő kissé fenyegető.

Igen, bizonyára csak előkelő születésű sógornót akart, de gazdagot is. Végtére is ezen a világon nem kaphat meg az ember mindent. Ismert több fiatal embert, akik óceántúli örökösnokeket vettek el. Amerika nagyon messze van, s nem hasonlít a Sentier utcához.

Azután nagyon szerette fivérét s általában csak az illendőség kedvéért tudott ellenállni szeszélyeinek. Átadta neki névjegyet. A gondolat, hogy közélről lássa a fiatal leányokat, akikről Sosthenes beszélt, akarata ellenére szüntelen a fejében járt. Azt hitte, hogy igen nagy engedményt tett nekik.

Egy jól megírt levélben nagyon udvarias visszautasítást kapott. Harlem urat éppen arra a napra várták, amelyen Vernay grófné estélye volt. Mrs. Norris, leánya és Miss Harlem tiszteletüket fogják tenni, hogy megköszönjék a szíves meghívást és előszóval kifejezést adjanak sajnálkozásuknak...

Hogyan! Egy oly ajtó, mint az övé, megnyílik e parvenük előtt s ezek nem fogadják el a meghívást?... Sosthenes alig győzött neki hízelegni. Ő, aki menekült nővére „jour”-jai elől, mellette maradt az amerikai nők megérkeztéig, hogy könnyebbé tegye az első találkozást.

Két történeti nevet, de kissé fakó ruhákat viselő asszony álmosan beszélgetett a grófnéval, mikor az öreg szolgál az amerikai nőket bejelentette, különösen eltorzítva az angol szavakat. Azonnal megszakadt az egyhangú társalgás. A háziasszony nagyon kedves volt. Így szólt magában: „Sosthenesnek igaza van. Becsülettel bemutatathatók: egyszerű, ízléses öltözékek, könnyű modor, semmi félénkség, de semmi elbizakodottság sem. De az anya sok ékszerrel visel. Ez illetlen”. Élő szóval pedig udvariasan kifejezést adott a fölötti sajnálkozásának, hogy estélyén nem lesz szerencséje fivére barátnőihez. Ez a szerencse azonban csak halasztást szenved. Azután más dolgokról csevegtek. Mrs. Norris nagyon rosszul beszélt franciául s csak mosolygott. A fiatal leányok természetesen kiváló figyelem tárgyai voltak. Érezték, hogy erősen nézik őket, hogy a kimondott szavak mögött sok gondolat lappangott, amelyeknek kevés közül volt a szavakhoz, de nem nyugtalankodtak.

– Mily jól beszélnek a kisasszonyok a mi nyelvünket – mondá udvariasan az egyik látogató. – Ha a mi leányaink így tudnának angolul, nagyon büszkék volnánk rá!

– Ez egészen más dolog, asszonyom – felelé Miriam – önöknek eszükbe sem jut leányaikat New Yorkba küldeni nevelésbe. Önök oly nemzethez tartoznak, amely irányt ad a többieknek s nem igen indul mások után. Éva és én, tizenkét éves korunk óta Franciaországban vagyunk. Van oklevelünk. Szükség esetén megkereshetnők tanítással kenyerünket.

Tartózkodó nevetés követte szavait. Ezek a többszörös milliomosok kenyérük megkereséséről beszélnek! Elég eredeti.

– Minek fáradoztak a vizsgálatok letételével? – kérde a grófné. – Nem igen szeretem ezeket a modern eszméket a nőnevelés dolgában.

– Bocsásson meg asszonyom – viszonzá Éva élénken – hogy nem osztozunk nézetében. A mi szeretett igazgatónőnknek egyik eszméje az, hogy minden fiatal leánynak, bárki legyen is, lennie kell egy kenyérkeresőjének. Ha nem tanultam volna annyit, szívesen elsajátítottam volna valami szép mesterséget, például a virágcsinálást. Az ember sohasem tudja, mi vár rá az életben ...

– Érje be, kisasszony, azzal, a mi: kedves fiatal leány, míg majd előkelő asszony lesz. Ezt megtanulja az ember oklevél nélkül is, biztosíthatom önt.

– Az oklevél semmi elé sem gördít akadályt – sietett megjegyezni a vicomte. – Biztosítlak, hogy a kisasszonyokat éppen úgy mulattatja egy forduló keringő vagy egy sétalovaglás, mintha beérték volna nagyanyáink nevelésével.

Behozták a teát, mert Vernayné sokkal jobban hódolt a divatnak, hogysen ne szolgált volna vele – különben nagyon rossz volt – barátnőinek. Ez másra terelte a figyelmet. Miriam udvariasan fölajánlotta szolgálatait s a látogatás minden főnnakadás nélkül folyt le.

Mikor a két testvér egyedül volt a kandalló mellett, Sosthenes mondá:

– Nos, mit szólsz az én vadembereimhez?

– Megjárják. Szépek, az kétségtelen; de elavult eszméik vannak. Nagyon messze vagyunk a te erre vonatkozó elméleteidtól: fehér lap, lágy viasz, melyet a férj tetszése szerint idomít. Sosthenes nevetett:

– Kigyógyultam ezekből az eszmékből. Azután, ismétlem, nem vagyok szerelmes... még.

— Majd meg fog jönni. Nekem jobban tetszik a magas barna; vitorabb, mint a másik.

– Ha nem nagyon csalódom, Ned barátom többet gondol reá, mint bevallani akarja.

Gyermekkorukban férjet és feleséget játszottak. Kötekednek egymással s nem tudnak megenni egymás nélkül.

– Hát ő nem keres megaranyozni való címet? Csodálnám ezt a nagy köztársaság leányától...

– Elmész a báljukra?

– Talán... Majd meglátom, mit szól hozzá férjem.

– Bah! akkor nyugodt vagyok; hisz a férjedet orránál fogva vezeted.

– Azt hiszed?... Es minden oklevél nélkül!

Sosthenes meglegedve a hatással, melyet az amerikai nők nővéreire tettek, távozott, nővére szavain kérődzve. Amit ő gondolt, azt gondolják körülötte mindnyájan.

Igazán szerelmes lett volna a szép szökébe?

Visszagondolt a múlta, a szenvedély első jelentkezéseire, ifjúkora félálmaira. Hát képtelen volt ő gyermetegül, szenvedélyesen, hátsó gondolat és számítás nélkül szeretni? Ha Éva valóban értékesítette volna tanulmányait, ha valamely ismerős házban mint nevelőnővel találkozott volna vele, észrevette volna-e őt?

De most szerelem, sőt szenvedély számba menő érzelmek foglalták el hirtelen szívét. Erőtlen, idő előtt elkopott, elcsüggedt öregnek érezte magát. Mindent adott volna érte, ha valami szép bolondságra képesnek érezte volna magát.

S aztán nővére egészen szája íze szerint beszélt! A nagyon szeretetreméltó, őt mindig kedvesen fogadó Éva sohasem mutatott iránta többet, mint vidám és barátságos jó pajtáságot. Bizonyosan még nem szerette őt. Talán a szerelem később jön?... Talán, mint sok honfitársánál történni szokott, hatni fog majd rá a világ varázsa is, amelyhez ő tartozott. És a remélt szép regényből nem marad más, mint valami mindennapi és legkevesbé sem regényes dolog: a tallérok cserébe adása egy címet...

De az amerikai családdal való benső viszonyt nagyon kedves dolognak tartotta. A régi francia családokban, hol fiatal leányok voltak, csak ritkán tett szertartásos látogatást; ha egyik helyen gyakrabban megfordult volna, a matrónák azonnal hegyezték volna fülüket s közeli eljegyzését X. vagy Z. kisasszonnyal azonnal elhíresztelték volna. Harlem úr újdonság kastélyában szabadon járt ki és be, a nélkül, hogy legkevésbé törődött volna azzal, mit mondanak az emberek.

Azután azon törte a fejét, hogy ki az az amerikai, az a föltaláló s hogyan fogadná az óvilág emberét, aki tőle leánya kezét kérné. Harlem úrnak sohasem volt ideje Évával foglalkozni, de ha szépnek, nagyvilági hölgynek, tökéletes háziasszonynak találja őt, bizonyosan büszke lesz reá és az elszunnyadt vonzalom föl fog ébredni.

A vicomte néhány napot várt, mielőtt újra jelentkezett a fényes palotában. Nedtől tudta, hogy Harlem úr megérkezett, hogy helybenhagyta a berendezést s majdnem azonnal elfoglalta a könyvtárt, melyet dolgozószobájává tett. Ned folytatá:

– Nekem a szomszéd dohányzót jelölte ki. Jelenleg titkára vagyok. Higgye el, hogy ez nem *sinecura*. Megszolgáltatja velem évpénzemet, amely, megvallom, nagyon bőkezűen van adva. Keres egy igazi titkárt, egy több nyelvet alaposan ismerő ifjút, mert most borzasztó nagy a levelezése. Atyám mindig egy kiérdemült sakkjátzóra emlékeztet engem. Minden darabnak szolgálatára kell lennie, még a parasztnak is.

– Mindez az üzletemberre vall, de az atya? ...

Ned egy pillanatig habozott, azután egyszerűen mondá:

– Atyám nem érzélgős.

– Nővére iránt sem?

– Különösen nővérem iránt nem. Nem ismeri őt. Nagyon bőkezű. Ezzel be kell érni.

A kíváncsiság egy fogadási napon nagyon későn elvitte a vicomte-ot. Majdnem bizonyos volt abban, hogy Mrs. Norris ott fogja ebédre, ami úgy is történt. A vendégek késtek. Angol csevegés töltötte be a termeket, mikor a könyvtár ajtaja megnyílt és Róbert Harlem megjelent. A csevegés megszűnt. A háziúr tömördek kézszorítást osztott ki, néhány szót szolt, amelyeket jóakaró kíváncsisággal fogadtak. Az ember önkéntelen minden jó tulajdonságot fölfedez a sok millió birtokosában. Mikor Sosthenest is bemutatták, az amerikai kezét nyújtván neki, a szemébe nézett. A fiatal ember azt vélte, hogy ily szem tekintetét a legtökéletesebb gondolatok sem kerülik el.

Róbert Harlem ekkor ötvenhat éves volt. Alig öszülő, fürtös és kissé hosszú dús hajzata mintegy dicskört alkotott erőteljes, napbarnította arca körül, amelyen csak a szem volt föltűnő, az örökké nyugtalan szem, mely meglátott mindent, megértett mindent s nyugtalanító fényben csillogott. Nagy gonddal volt öltözve, de ékszer nem volt rajta, még arany inggombok vagy óralánc sem.

Sosthenest különösen meglepték a kezei, finom, hajlékony, nagyon fehér és féltékenyen gondozott kezek.

Az asztalnál keveset beszélt, csak vizet ivott s rendkívül mértékletesen evett. De a csemegénél fölvidult és néhány bókot mondott szomszédjának, Mrs. Norrisnak.

– Eltalálta szándékaimat. Az asztal kitűnő, a szolgák nagyon ügyesek. Örülök, hogy teljesen berendezett házba jöttem, ahol a gazdagság szerényen meghúzódik.

– Biztosíthatom, kedves barátom, hogy mindebben nagy része van Évának. Ha elmegyek, minden úgy megy, mint a karikacsapás, erről felelek önnek.

– Éva még gyermek. Ne hagyjon még el bennünket. Norrisnak még legalább néhány hétig Angolországban van dolga. Tehát ráér.

Míg a szalonban a fekete kávé itták, Harlem bement a könyvtárba és intett fiának, hogy kövesse őt. Szivarra gyújtva mondá:

– Ki ez a nyalka francia?

– Egyik barátom. Olaszországban találkoztunk és együtt utaztunk. Nem „nyalka”, nagyon kedves fiú, aki nagykorúsága óta pótolni igyekszik kissé elhanyagolt nevelésének hiányát. Teljesen becsületes és éppen nem balga.

– És udvarol nővérednek?

– Nem hiszem. Annyi bizonyos, hogy Éva nem gondol rá. Ellátogat hozzánk, ez az egész. Valami rosszat lát ebben, atyám?

– Igen. Hitvány címe van. Ha címet vásárlók leányomnak, olyannak kell lennie, hogy érdemes legyen.

– Sosthenes de Mirboys nagyon régi családból való, rokonságban van a...

– Mindegy. Nekem nem tetszik. Tönkrement?

– Nem. Miután igazán szegény volt, most tizenötezer frank járadéka van és gazdagnak tartja magát.

– Háromezer dollár! Mily nyomorúság!

– Amint vesszük. Élénken emlékszem egy időre, amikor...

– Feledd el azt az időt, ezt teszed leghelyesebben.

– Ha nincs több mondanivalója, atyám, visszamegyek barátaimhoz.

– Eredj.

Ned már az ajtó kilincsét fogta, mikor atyja visszahívta. Az asztalához ült, amelyen az esti posta várt reá. A leveleket bontogatva, gyorsan, a nélkül, hogy fiára tekintene, s egészen dolgával elfoglalva, mondá:

– Igen, még van valami mondanivalóm. Mielőtt New Yorkot elhagytam, tudomásomraadták, hogy egy ember, valami éhenkórász bizonyosan bolond – azt híreszteli, hogy ő az én fékezőm igazi föltalálója.

– Megint egy – kiáltott föl Ned, aki most tele érdeklődéssel, közelebb ment – ha tízen lesznek, keresztet csinálunk.

– Ez mindenáron találkozni akart velem; megtettem minden óvintézkedést; még elutazásomat is siettettem.

– Ez nagy megtiszteltetés volt a nyomorultra.

– Nem szabad bízni a bolondokban. Néha rettenetesek.

– Akkor bezárják őket.

– Gondoltam erre, de ez nehézségekkel jár. Ez az ember igen sok tekintetben világos fej. Azt mondják, hogy egy ügyvédnek ügyesen készült hamisítványt mutatott, ami őt veszélyessé teheti.

– No lám! Kezd érdekes lenni. Hát ha elmennék New Yorkba, hogy kezembe vegyem ezt az ügyet? Egy fiatal ügyvédnek nagyon szép lenne ez ügy védelme.

– Nem, nem érdemli meg a fáradságot. Senki sem venné komolyan az ügyet. Ostobaság volna... tizenegy év után ... Nem állja meg a sarat. Ah! ha a dolog a szabadalom után két-három év múlva jött volna, mielőtt még elég pénz lett volna a pénztárunkban, Norriséban és az enyémben ahhoz, hogy mindent a magunk előnyére fordíthassunk, akkor a harc érdekes lehetett volna. De most...

– Valóban – mormolta Ned, nem egészen értve atyja szavait.

– Csakhogy ez a bolond képes engem követni, ide betolakodni. Ne erressz be senkit hozzám, míg magad jól meg nem nézted. Adj rendeleteket ily irányban.

– Mi a neve az új ellenségnek?

– John Raymond.

– Milyen a külseje?

– Nagy, vékony, barna, világos szemekkel.

Ned kissé összerezzent.

– Hát láttad őt?

Róbert Harlem egy pillanatig habozott, de csak egy pillanatig.

- Leírták őt előttem.
- Örködni fogok – mondá az ifjú, azután távozott.

A posta nyilván nem hozott semmi érdekeset, mert a fölhalálójó egymás után lerakta a leveleket, el sem olvasva azokat. Sokáig járt föl és alá a tágas szobában. Habár a házban központi fűtő volt, mégis nagy tűz lobogott a díszes kandallóban. Végre egy karszékbe ült és a vörös paraszakat nézte, amelyeket lassankint fehéres, reszkető s az alatta kialvó tűztől rózsaszínű porréteg vont be.

Az egyik, kissé távoli teremben zene volt s Miriam nevetésének hangja egészen hozzá eljutott. Ez az étellel és eréllyel telt leány, aki sohasem félt tőle, nagyon tetszett neki. Ned és Miriam gyermekszerelmén mindig mulatott. Miriam fogadott leánya volt; boldog volt, hogy teljesíthette szeszélyeit, ez pedig szívesen visszaélt a félelmes ember fölötti hatalmával.

Egy óra éjfél utótt, mikor ajtaján halkán kopogtattak. Hirtelen fölugrott, mintha a várt és félt ellenség jelent volna meg. Azután összeszedte magát és kiáltott: „Szabad!”

Nagyon elbámult, megpillantva a küszöbön leányát, aki habozott belépni. Sápadtan, zavart szép szemével, egészen fehér öltözetében olyan volt, mintha jelenés lett volna. Szegény anyjához való hasonlósága, a hasonlóság, mely mint alkalmatlan lelkifurdalás mindig izgatta őt, sohasem tűnt föl neki ennyire. Az első szavak fojtogatták a torkát s ennél fogva rendkívül szigorúan hangzottak.

- Nem szeretem, ha zavarnak. Miért nem feküdtél le? Késő van.

Atyja visszatérte óta Éva mindig leste a pillanatot, hogy vele beszéljen. Ennek a félénk leánynak, aki egy kemény szóra majdnem összeesett, mégis ritka bátorsága volt. Oda ment atyja székéhez és ránézett.

- Atyám – mondá nagyon szelíden – bocsásson meg, ha zavarom. Valami mondanivalóm van önnek, de amit nagyon nehezen tudok kifejezni ...

Megállt, szavakat keresve. Harlem úr vallomást várt a fiatal franciát illetőleg s már készült a tagadó válaszra, mikor leánya folytató:

– Mi nem igen és rosszul ismerjük egymást. Hét éve, hogy teljesen elválva éltem öntől. Már nem vagyok gyermek és sok dolgot megértek, amit egykor nem értettem. Ha két embernek egy föld alatt kell élnie s különösen, ha ez a két ember apa és leánya, azt hiszem, hogy első teendőjük egymást megismerni és szeretni. Mint gyermek, sokkal félénkebb voltam, hogysem tudtára mertem volna adni, mennyire óhajlom az ön szeretetét... Hallgasson meg, atyám, ne forduljon el. Igyekezék megérteni, hogy én nem akarok sem alkalmatlan, sem tolakodó lenni... De azt hiszem, hogy ha ön akarja, nemcsak tisztelő, de szerető leánya is tudnék lenni... s hogy boldogok lehetnénk, ha szeretnők egymást, ha ezt ki mernénk mutatni... Bocsásson meg, ha megsértettem, de azt hittem, hogy ha nem mondhatom el önnek e szavakat, megfulladok. Gondolja meg, hogy nincsen anyám és...

Harlem úr csodálkozott, de azért mégis némileg hatottak rá e szelíd szavak. Fölkelt s a kandallóhoz támaszkodva, nézte leányát, aki félig meghajolt előtte. Szokása ellen most nem beszélt keményen.

– Nem haragszom, hogy mindezt elmondtad nekem s csak azt sajnálom, hogy szenvedést okozok neked. Szeretem a tiszta és nyílt helyzeteket. Majd ha egyszer megértesz engem, nem kell többé erre visszatérnünk. Érzélgős vagy, mint az volt az anyád. Sohasem értette meg, hogy a küzdelemben merült férfinak, aki szereti ezt a küzdelmet, aki ebben elemében van, más dolga van, mint egy asszonnyal foglalkozni. S mert ezt nem értette meg, sokat szenvedett. Ne kövesd példáját: ez haszontalan és ostobaság lenne. Teljesen kész vagyok arra, hogy bőkezű atyád leszek. Ne kívánj többet. Nagyon is igaz, hogy nem igen ismerjük egymást, de mivel mind a ketten előkelők vagyunk, viszonyunk udvarias és fesztelen lehet, sőt annak kell lennie. Vonzalmat nem adhatok neked és nem kívánok tőled. Értetted?

Éva még sápadtabb lőn, kiegyenesedett, nem minden méltóság nélkül.

– Értettem. Sohasem fogok önnek alkalmatlankodni ily teljesen haszontalan és megvetett vonzalommal ...

– Ilyenek a nők! Abból, hogy nem igen van hajlandóságom az ömlengésre, azt következteted, hogy szörnyeteg vagyok. Szó sincs róla, leányom. Én boldogságodat akarom s azt tőlem telhetőleg biztosítani fogom. Annyi pénzed lesz, amennyit csak el tudsz költeni.

– Ha tudná, mily keveset adok a fényűzésre!

– Rosszul teszed, nagyon rosszul. Körülöttem mindenkinek az én életervemem kell szolgálnia. Fivérednek értelmével, neked bájaddal és szépségeddel – mert szerencsére, szép vagy – kell segítségemre lennetek, hogy érvényre juttassuk ezt a fényt, melyet te megvetsz.

– Ilyenek a boltokban a viaszfigurák, melyeket szép szövetekbe és csipkékbe öltöztetnek...

– Igen, ha ez a hasonlat tetszik neked. Mondd inkább, hogy élvezni fogod a vagyont, melyet rendelkezésedre bocsátók, amint Miriam élvezné.

– Mindent el fogok követni, hogy hozzá hasonló legyek s neked tessem.

Jól van. Most menj feküdni. Szükséged van rá, sápadt vagy, pedig én nagyon szeretem a szép színt és az üdeséget.

VII. fejezet

Norris megérkezett Londonból. Ez a gyöngge, tevékeny, vidor kis ember gyorsan elhelyezte családját egy pompás lakásban. Ahol ő volt, semmi sem ment vontatva. Azt tartotta, hogy sok pénzzel mindig kimenekszik az ember a zavarból. És sok pénze volt. Soha eszébe sem jutott, hogy üzlettársánál nyerjen lakást. Voltaképpen el volt határozva leszámolni és megszüntetni azt a társulást, melyben neki örökre a második szerep volt kijelölve. Harlem nem volt mindig barátságos az üzleti dolgokban; szívesen játszotta az úr szerepét. Mert nélküle, Norris nélkül, aki szerencsére rátette kezét egy kitűnő találmányra és bizonyos tőke fölött rendelkezett – Harlem sohasem szerezte volna meg fékezőjéből azt a roppant vagyont, amellyel bírt. Már régóta nem volt találmány jobban átadva a nyilvánosságnak s nem aratott oly bámulatos sikert, mint ez. Harlem, a siker mámorában, kissé nagyon is megfélekedezett arról, akinek ezt a sikert köszönte.

Éva nagy nehezen kieszközölte, hogy Miriam, legalább egyelőre, mellette marad. A bál, amelyen mind a ketten először léptek a világba, párizsi eseményé lőn. Sokat beszéltek róla. A meghívottak névsora folyton nőtt, amint Miriam előre látta. Ezek a tegnap még ismeretlenek hatalommá lőnek s a hatalmaknak mindig udvarolnak. Éva ki volt hozva a sodrából. Miriam ellenben sohasem volt boldogabb, sem önmagában biztosabb. Elhatározta, hogy kezdetben egy kis zene lesz, nem sok, azután két híres művész egy kis *saynette*-et fog játszani. Harlem úr mosolygott Miriamra, mindent jónak találván, amit tett. Sőt átengedte a maga „szentély”-ét is, de látszólag némi ellenállás után.

– Lássá, kedves Harlem úr, nem lehetünk el a könyvtár nélkül, jöjjön csak és be fogja látni: ez a nagy mélyedés, amely szinte várja a függönyt, lesz a színpad, amelyre szükségünk van. A szomszéd dohányszó lesz az előcsarnok. Spanyolfalakkal és nagy zöld növényekkel megcsinálom a díszletet ...

– S a díszlet kiteszi a szűrünket, az enyémet és irományaimét!

– Oly kevés időre! Csak későn, hat óra felé vonulunk be az ön szentélyébe. Másnap délben minden ki lesz hozva. Különben a könyvtár elég nagy, hogy egy szögletet fönnttarthat magának. Vallja be, hogy tele vagyok előzékenységgel.

– Különösen megvallom, hogy ha egy nő a kis ujjá hegyét valahova beszorítja, nincs rá eset, hogy ki lehessen tolni onnan. Előre legyőzöttek vagyunk.

– Legyőzöttek és boldogok – mondá Miriam mosolyogva. – Tehát megegyeztünk?

– Ha egyszer kell...

Éva csodálkozva és irigykedve nézte barátnőjét. Miriam sohasem félt s az ember, aki előtt mindenki reszketett, szeretetreméltó lett mellette s mosolyogva engedte magát vezetni általa. Miért nem tudja őt utánozni?

Az atyjával való magyarázat óta Éva tartózkodó volt. Vérig volt sértve, de azért nagyon nyájas volt és Harlem úr ezt köszönettel vette. Néha barátságosan beszélgetett vele. Korlátlan hatalmat adott neki, biztatta a bő költekezésre, mesés árú ékszereket vett neki, azt mondván, hogy Róbert Harlem leányának semmi sem lehet nagyon szép, nagyon drága. Éva megjegyezte, hogy fiatal leány nem igen visel gyémántokat; ő nevetett és azt mondta, hogy tegye el későbbre. Annyit tökéletesen megértett, hogy bőkezűsége Róbert Harlem leányát illette, nem őt, Évát, személyesen. Társalgás közben oda dobott néhány szóból azt is sejtette, hogy Miss Harlem házassága nagyon jelentékeny dolog volt előtte, hogy ez volt a legnagyobb ütőkártya a játékában. A meggyőződés, hogy e tárgyban küzdelem lesz az apa és leánya közt, titkos félelemmel töltötte el őt. Mindennek dacára teljesen tisztában volt azzal, hogy semmiképp sem engedi magát fölláldozni. Ebben, ha ellent kell állnia, ellent fog állani. Csak azt remélte, hogy a küzdelem pillanata a lehető legmesszebb van.

Éva szívesen átengedte a kezdeményezést barátnőjének. A két leány csodálatosan kiegészítette és napról-napra jobban szerette egymást. A gondolat, hogy az élet elválaszthatja őket, valami szörnyűnek tűnt föl előttük. Éva régóta szeretettel csüngött a terven, hogy Miriam a nővére legyen. De még semmi sem történt. Miriam csintalankodott, nevetett, kerülte a *tête-à-tête*-ket, melyeknél Ned kissé komolyan beszélhetett volna vele. Tudta, hogy szereti s ez épp oly boldoggá, mint büszkévé tette, de kissé élvezni akarta szép fiatalságát, szabadságát, mielőtt leköti magát örökre. Sohasem gondolt arra, hogy más lehetne élete társa; gyermekkor óta mindig Nednek volt szánva, de kissé kacér lévén, szeretvén kötekedni, sokkal boldogabb lévén a jelenben, hogysen a jövővel sokat törődött volna, néha ingerelte a fiatal embert, aki ilyenkor úgy tetette magát, mintha visszavonulna.

A nagy estély előtt való napon, fölhasználva Harlem úr távollétét, elhívták a művészeket, hogy megmutassák nekik a rögtönzött színpadot. Sőt próbát tartottak és minden részletet megbeszéltek.

Miriam nagyon örült e találkozásnak. Közelről látva a nőt, akit a *Français*-ban sokszor csodált, egyszerűnek, szeretetreméltónak, legkevésbé sem „hatásvadászó”-nak s teljesen kifogástalan magaviseletűnek találta őt. Ez teljesen fölforgatta a fogalmakat, melyeket e „komédiások”-ról alkotott magának.

Amint a nagy művésznő játszótársával elment, Miriam a kapott utasítások szerint rendezni kezdte a bútorokat s Ned segített neki.

– Itt, egészen hátul nagy pálmák lesznek; nincs semmi, ami jobban díszítene. Éva és én nagyszerű spanyolfalakat, valóságos műremekeket találtunk... Hova lett Éva?

– Kiment az ön „művésznő”-jével... Részemről nem látom be, miért kell a szalonokat hangversenyeremmé és színházzá átalakítani. A bál is elég lett volna.

– Milyen eredeti ön, kedves Ned! Bál és bál, mind egyforma. Az ön atyja azt mondta, hogy „nagyban adjuk”. Hát „nagyban adjuk”. Mi természetesebb?

– Úgy látszik, önnek élvezet a pénzt az ablakon kidobálni?

– Nagyon. Lángelmém van a költekezéshez. Szerencsére, mert Éva nem való e szerepre. Még nagyon jámbor e tekintetben. Tehát... ugye... a zongora japán szövetségével ebbe a sarokba; a hárfá...

– Hagyjuk az ön előkészületeit; van rá időnk.

– Elfeledi, hogy holnap...

– Még nincs holnap.

– Nézzük meg az ön dohányzóját. Hogy előcsarnok lehessen, kissé ki kell üríteni.

Ned magát megadva, követte őt.

– Hát engem is kiszállásolnak?

– Ugyan?... milyen kérdés. Itt dolgozik ön? Igazi munka az, amit végez, vagy csak látszólagos?

– Kérem, higgye el, hogy sokat fáradok.

– Érdemes is akkor oly gazdagnak lenni!

– Talán nem leszek mindig az. A mi amerikai vagyunknál annyi a dagály és az apály.

– Jobb szeretem a dagályt.

– Gondolom, de ha atyámnak nem volna akkora vagyona...

– Valami nagyon kellemetlent akar mondani. Megállítom önt. Szeretem ugyan a fényűzést, de még jobban szeretem az udvarias szavakat, sőt a bókokat. Látta, nem mutatom magamat jobbnak, mint amilyen vagyok.

– Amilyen, Miriam, úgy szeretem önt.

– Igen, tudom. Nagyon jó barátok vagyunk. Ez pompás.

– Ön nem akar engem meghallgatni. Mindent tréfára vesz. Pedig az élet nem egészen gyerekjáték, nem csupán szalagokból és virágokból, ünnepekből és nevetésből áll.

– Pedig mindennek megvan a maga jó oldala. Mit akar... Könnyelmű vagyok.

Nevetni, de még inkább megszabadulni igyekezett. De Ned komoly fölindulása ott tartotta őt. Ez megfogta kezét s kényszeríté, hogy ránézzen.

– Ön egész élvezettel rágalmazza magát, Miriam. Szeret nevetni, de tud nagyon komoly is lenni. Legyen most az.

– Egy bál előtt való napon. Milyen okos! Válassza meg jobban az idejét, oh! szomorú ábrázatú lovag.

– Nem kerestem a pillanatot, csak úgy röptében ragadtam meg. Ön élvezetet talál abban, hogy engem gyötör; nem is akar engem látni másként, csak nagy tömegben. Most, hogy kezemben van ön, nem ereszttem el addig, míg feleletet, Ígéretet nem csikartam ki öntől. Tudja, hogy szeretem, hogy nőmül akarom, hogy rég idő óta, amikor önt térdemen táncoltattam, amikor ön egészen kicsi – és már kacér volt – sohasem gondoltam a jövőre ön nélkül ... Mindezt tudja, ugye?

Miriam már nem nevetett. Kissé reszketett és nagyon boldog volt. Nagyon szelíden mondá:

– Igen Ned. Mindezt tudom.

– Szeret engem? Feleljen, édesem, egész jövőnk egy szavától függ.

– Szeretem Ned, egész szívemből, minden erőmből; mindig szerettem önt. Nem lesz más férjem, mint ön, erre szavamat adom.

Meghökkenve hallgatott el, a fiatal ember arcát látva, melyen oly öröm áradt szét, melynek fényét nem tudta kiállani. Lesütötte szemeit, ő, aki az életben oly szép vakmerőséggel haladt előre. Ned ajkaihoz vonta a két kis kezét, amelyet a magáiban tartott, ezt suttogva:

– Feleségem ...

Éva a nyitott ajtóban állva, csodálkozva nézte őket, azután, mikor Miriam karjaiba rohant, egyszerre sírva, nevetve fölkiáltott:

– Mily boldog vagyok, milyen boldog vagyok!

Lám, egyszerre nővérek lettünk!

Szerette volna azonnal kihirdetni az eljegyzést; Miriam határozottan megtiltotta neki. Nem, nem, ő ragaszkodott ahhoz, hogy édes titkát megőrizhesse. Később majd meglátják. Mivel még nem lehetett szó a házasságról... nagyon fiatal volt... azután meg semmit sem ismerte a világot.

– Hát azt hiszed, édesem – mondá neki barátnője mosolyogva – hogy titkod rejtve van! Hisz benned minden azt hirdeti. Csak a szemed ragyogását, ajkad mosolygását kell látni s az ember így szól magában: „Szereti Ned Harlemet és felesége lesz”.

S valóban, valamivel később Harlem úr magához hívta Miriamot, egészen a szeme mélyére nézett és mondá:

– Nos!... Valami újság van!

Miriam egészen elpirulva suttogá:

– Azt hiszem, hogy egy helyett két leánya lesz, hacsak önnek nincsen ellene kifogása. Harlem kissé ingerkedően nevetett.

– Hiszen mindig Nedet szántam önnek férjül! Ez beillik terveimbe. De most még nem.

– Oh! nem ... sokkal később. Ha nagykorú leszek.

– És nem beszélünk róla.

– Hogy megértjük mi egymást! Azt hinné az ember, hogy a természet egyszerűen az ön menyének teremtett.

– Igen s hogy elköltse a pénzt, melyet én szerezni fogok.

– E tekintetben legyen nyugodt. Az a hivatásom.

Harlem ismét nevetve megcsókolta őt. Sohasem látszott az étellel ennyire megelégedettnek, ennyire biztosnak önmagában, ennyire diadalmasnak.

Mikor másnap szalonja ajtajában Éva mellett állt, hogy vendégeit fogadja, teljes egyetértés volt közöttük. A parvenü előkelő volt. Nem tartozott amaz idegenek közé, akiknek házát ellepik, mint meghódított területet, rendelkezve fényűzésükkel, nevükben vendégeket híva, tréfálva velük, jó étvágygal fogyasztva ebédjeiket és táncolva termeikben. Róbert Harlem úr, a föltaláló, tiszteletet parancsolt. Napbarnított és izmos arca, szűrő tekintete, tartózkodó, de udvarias modora megtették hatásukat. Azután Éva finom szépsége, fehér légies öltözéke, kedves mosolya, kissé félénk bája elragadták az embereket. Egy gazdag örökös nőben szívesen föltételeznek minden jó tulajdonságot. Most ez a föltételezés nem járt azzal a kockázattal, hogy a valóság meghazudtolja őket. Csakhogy, kissé amerikaiak találták. Ha az ember valakiről fogalmat alkotott magának, nem szívesen válik meg attól, nem fogadja el a különbséget, amely pedig létezik, az Óceán egyik partján éppen úgy, mint a másikon.

Sosthenes de Mirboys, akinek Évával a cotillont kellett rendeznie, jókor megérkezett és nagyon használható volt. Nővére, a gróf kíséretében, csak akkor jött, mikor a termék már tele voltak, a hangverseny véget ért és a kis vígjáték kezdődött. Miriamnak nagy nehezen sikerült egy széket találni; amelyen a grófné két előtte ismeretlen nő közé lett beékelve.

A grófné nagyon nehezen határozta el maga arra, hogy ez idegeneket ama kiváló megtiszteltetésben részesítse, hogy megjelenik estélyükön, leereszkedését alig vették észre. Elveszett a tömegben. Senki sem látszott gyanítani társadalmi fontosságát. Sőt inkább háttérbe szorítani látszott őt ez idegenek öltözékeinek fényes volta, drágaköveinek csillogása. Pedig ez alkalomra felöltötte fekete bársony kivágott ruháját s néhány tizenhét éves századbeli családi ékszerrel viselt. Elkedvetlenedvén, alig hallgatta a híres művésznőt. Azután föl kellett kelnie. A székeket elvitték és a zenekarban fölzendültek Strauss egyik keringőjének első akkordjai.

Sok virág volt, a villamos világítás nagyon erős, a termék nagyon tágasak. Nem így van ez a „Faubourg”-ban. Sajnálta, hogy engedett fivére könyörgésének. Ez távolról meglátva, hogy kedvetlen és rosszul érzi magát, hozzáment: tudtára adta elhatározását, hogy azonnal távozik. Mindent elkövetett, hogy visszatartsa őt. Éva jött segítségére. A fiatal háziasszony azon fáradozott, hogy összefűzze a nagyon is határozottan elvált csoportokat. A nyelvszokások, meg az előítéletek különfélesége megnehezítették a munkát. De Vernay grófnét megnyerte a fiatal leány bája s beleegyezett, hogy megismerkedik néhány nővel.

A párizsi kolónia, a futólagos látogatókat nem is számítva, nagyszámú, meglehetősen elfranciásodott, de hazájuk jellemző vonásait megőrző családból áll. Míg az angolok erős lábbelijük talpán magukkal hordanak egy keveset a szülőföld porából, amelyet rendíthetetlenül megsétáltatnak Párizstól Kairóig és Berlinton Pekingig, a sokkal hajlíthatóbb amerikaiak nagyon szeretik a vidám és könnyű párizsi életet, de óvakodnak megtagadni eredetüket, őszinteségüket és önbizalmukat. Jól tudják, mennyit vesztek ezekből. A nélkül, hogy oly messze mennének, mint bizonyos leányok, akik Londonban azzal mulattatják az arisztokráciát, hogy *banjo*-n játszanak és túlozzák faragatlan beszédüket, majdnem minden párizsi amerikai vigasztalan volna, ha teljesen elvesztené idegenszerű kiejtését és szolgailag alkalmazkodnék a francia divathoz vagy szokásokhoz. Nagyon igazi előkelőségüket nem zavarja meg a különködésnek legkisebb árnya sem. Csak az nem tetszik nekik, ha valamely terembe beléptükör visszafordulnak, hogy nézzék őket. Ritkán félénkek. De jól neveltek, sokkal távolabb állanak a rossz modortól, mint óvilági utánzóik.

Róbert Harlem neve, mesés gazdagságának híre, meg Évának és barátnőjének varázsa elcsalta a bálra az amerikai előkelő kolónia minden tagját, beleértve a követet és családját is.

Róbert Harlem a termeiben tolongó tömeget nézve, tisztában volt azzal, hogy leánya bizonyos nagyvilági fontosságot kezd nyerni. Életében talán először nézte őt bizonyos gyönyörrel. Szép volt. Becsületére vált. Gyermekségében, sőt később is, úgy tekintette őt, mint valami beteges és nagyon sápadt, szegény teremtet – boldogtalan feleségének második

kiadását. Mint ilyent, megvetette őt, vagyis inkább semmiképp sem foglalkozott vele. Nem számított. Csak a fia számított. Éva elhanyagolható mennyiség volt.

Mindez hirtelen megváltozott. Mint a királyoknál egy leány házassága befolyással lehet egy ország sorsára, úgy ennél a nagyravágyó – sőt örülten nagyravágyó – amerikainál Éva az ő céljait szolgálhatta. Mikor Ned Harlem úgy írta le atyját, mint kiérdemült sakkjátját, a helyes kifejezést találta meg. Minden darabnak őt kellett szolgálnia, még azoknak is, amelyeket fölálldozott, ezeknek különösen.

Ügyes játzó volt és mindig szerencsés.

És különös, mintha két egyén lakott volna benne, egyik-másik vendégével beszélgetve, ismét ott látta magát a New York-i házban egy hideg zimankós márciusi napon. Előtte egy nagy, ruganyos szép vidám fiatal ember állt, akinek még most is le tudta volna írni vonásait, világos szemeit a napbarnított arcban, akinek még most is hallotta tiszta és csengő hangját.

Annyi év óta holtnak hitte őt, azt hitte, hogy eltemette a hó abban a rettenetes országban, ahova aranyat keresni ment! ... És most ez a holt föltámadt, ez a kísértet fenyegette őt...

Oly erősnek, oly fölfegyverkezettnek érezte magát ez éhenkórász ellen, hogy alig rezzent meg. S mégis folyton reá gondolt, előre látva a jelenetet, melyben hidegvérrel száll szembe e fiatal ember haragjával, melyben aranyának egész súlyával, annyi éveken át nem bolygatott helyzetének egész tekintélyével, mindenki által elismert tiszteletreméltóságával össze fogja zúzni azt az oktalant, aki őt fenyegetni merné. Mert egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy John Raymond eljön vele szembeszállni, módot talál hozzá bejutni, vagy találkozik vele az utcán, mindegy, akárhol, mindegy, akárhogyan ... Készen volt. Nem félt.

S újból szemlélte a tündéri jelenetet, hallgatta a bókokat, melyekkel nem fukarkodtak vele szemben, s melyeket egy kiváló ember mosolyával fogadott. Meg volt elégedve. Gyermekei, még leánya is, dicsősége gyarapítására szolgáltak. Évát nagyon sokan körülvették. Csodálkozás moraja kísérte őt; elhaladó emberek elejtett szavai fölfedezték előtte a bájta, a tartózkodó varázst, melyet oly sokáig nem akart benne sejtteni.

Kissé szégyellte magát, eszébe jutván az az est, amelyen gyermekes vonzalmának fiatalos föllobbanásában hozzá jött, s amelyen ő mellőzte, félreismerte, halálosan megsértette. Azóta nagyon távol tartotta magát tőle, tiszteletteljes, de hideg volt. Szokatlan bánatot érzett, hogy így megölte Évában az oly nemesen fölajánlott gyermeki szeretetet. Most nem tudta, miként adja tudtára, hogy már nem veti meg s hogy hálával van iránta azért, hogy szép, finom, csodált s hogy tizenhét évének bájait roppant vagyonának szolgálatára bocsátja. De miért nem volt vidám és közvetlen is, mint Miriam?...

A cotillont szervezték s a mamákat félretolták a teremben. Előhozták a kellékeket, valóságos csodákat s a helyeslés vidám moraja vonult végig a vendégek során. A szép hölgyek nagyon szeretik elnyerni a nekik szánt apróságokat.

Harlem úr egy meglelt korú, gyémántokkal megrakott nő, az amerikai kolónia egyik nagy hatalmassága mellett ült, akit kiváló figyelemmel tisztelt meg. Éppen mögötte, kissé magánosan trónolt Vernay grófné, aki nem váltotta be ama fenyegetését, hogy távozik. Az ünnepély, akarata ellenére, mulattatta őt; néhány kellemes ismeretséget szerzett s a pazar buffét megnyerte tetszését. Azután látni akarta, hogy tölti be fivére, mint cotillon-rendező a szerepét; férje, aki a dohányzóban whistezett, nem kívánt elmenni.

Vernay grófné nagyon rosszul beszélt angolul, de elég jól értett. Körülbelül fölfogta a háziúr és a gyémántos asszony között folyó társalgás értelmét.

– Kivel táncol az ön kedves leánya? Nem ismerem azt a fiatal embert; bizonyára nem amerikai.

– Neve Mirboys vicomte. Fiam barátja.

– Ah! ... S kétségkívül egyik pályázó Miss Éva kezére. Megint egy készülő francia-amerikai házasság!

– Teljesen csalódik, asszonyom.

- Akkor nem volna szabad ily feltűnő helyet elfoglalnia...
- Nem foglalkozom részletekkel. Ezek a fiatalság dolga. Úgy látszik, hogy ez a francia kiérdemült rendező; éppen ilyen kell.
- Tehát fölhatalmaz a hírek megcáfolására, amelyek, biztosítom önt, szárnyra fognak kelni!
- Teljesen. A kíváncsiaknak még ezt is elmondhatja: ha leányom címet óhajt, nagyon hangzatosat fogok neki találni. Ha üzletet kötök, annak meg kell érdemelnie a fáradságot. Éva sohasem lesz egyszerű vicomtesse ... Különböztetve tudom, hogy semmiképp sincs belebolondulva ebbe a kis úrba.
- Az amerikai nő elégülten nevetett.
- Tudja mit, uram, adja a szép leányát valamelyik munkás és értelmes honfitársának. Ez többet ér, mint ezek a vegyes házasságok, melyek gyakran rosszra fordulnak.
- Harlem úr mosolygott. A gyémántos asszonynak két fia volt, akik nem voltak sem teljesen amerikaiak, sem teljesen franciák s akikkel nem tudta, mit csináljon.
- Ekkor Vernay grófné, aki nem óhajtotta Sosthenes házasságát Harlem Évával, rögtön megváltoztatta nézetét. Hogyan! ez az amerikai méltatlannak találja fivérét Miss Harlem kezére! Nem fogta föl, mily megtiszteltetést szántak neki! Most teljes lelkéből elő fogja mozdítani ezt a frigyét. Ezer jó tulajdonságot fedezett föl a kedves gyermekben; sőt, mi több, nagyon fogja szeretni ezt az eszményi sógornót, akit nevetségesen nagyravágyó atyjától el akart rabolni. Szeretné látni, vajon meg merné-e tagadni beleegyezését ez érdemén felüli házasságtól! ...
- Azután, ez ünnepély tündéri fényűzése, akarata ellenére, izgatta őt.

VIII. fejezet

A bál nagyon sokáig eltartott.

Mikor Róbert Harlem reggel lejött, senkit sem talált. Urak és cselédek, a fáradtságtól elnyomva, mind aludtak. Megnézte óráját, kilenc óra volt. Tevékeny és korán kelő, nyolc órakor rendszeren a munkánál lévén, rossz kedv szállta meg, mikor körültekintett.

Mi sem lehetett szomorúbb ennél a bálteremnél, az ünnepség utáni napon. A lefüggönyözött ablakokon némi világosság szűrődött keresztül, megmutatva az összevisszahányt székeket. Nagy vázákban a ritka virágok, melyek tegnap oly bámulatosan szépek és üdék voltak, a nehéz levegőben erős illatot árasztva, fonyadtak. A csend a zaj után, a magánosság a nagy tömeg után, a szomorúság a vidámság után, mindez különösen izgatta Róbert Harlemet.

A könyvtárba ment. Itt a rendetlenség még szembeötlőbb volt. Hogy a nagy termet kiürítsék, itt rakták halomba a székeket. A vígjáték kellékei, a hangszerek, a keretek, amelyeken a cotillon apró csecsebecsei függtek, mindez összevissza hevert a boltozatig érő, nagyszerű növények és japán hímzésű spanyolfalak között. A házi úr dörmögve lépett be. Postája ott várt az íróasztalán. Mindig sok levelet kapott. Tegnap óta fölszaporodtak.

Róbert Harlem, kissé ideges lévén, csak nagyon kényelmesen szeretett dolgozni s ha biztos volt, hogy semmi sem zavarja a csendet, amelyet megkövetelt. Az ő *szentélye* közelében a cselédek lábujjhegyen jártak. Még Éva is óvakodott hozzá bemenni. Ned a szomszéd szobában dolgozott és csak ritkán nyitotta ki az összekötő ajtót.

A rendetlenség kellemetlenül hatott az amerikai izgékony idegeire.

Végre többször csöngetett. Inasa rémülten futott be.

- Mikor szabadítják meg a házat ettől a sok széktől és növénytől?
- Minden pillanatban várom a díszítőt, uram.
- Parancsolja meg, hogy ezen a szobán kezdjék és siessenek.
- Igen, uram. Szükség esetén több embert lehet alkalmazni. Vannak elegen az utcán, akik szívesen följánlják a szolgálatukat.
- Csak gyorsan történjék, az a fő. Hozza be a reggelimet. A fiam még nem kelt föl?
- Azt hiszem, nem, uram.
- Jól van. Mehet.

Mikor megreggelizett, rossz kedve lecsillapult. Elszántan fogott a munkához.

A könyvtárt nemsokára megszállták. Az inas gondoskodott, hogy ne csapjanak nagy zajt s a munka hamar be volt fejezve. Róbert Harlem, munkájában egészen elmerülve, alig vette észre a munkások járását-kelését.

Elég nagy számban voltak. Mikor már majdnem mindent kihordtak, az egyik ember összeszedte a földön heverő szerszámokat, mert a nagy függöny leszedése némi asztalosmunkát kívánt. Követte társait, mindig az inas felügyelete alatt; azután, mintha valamit elfeledt volna, észrevétlenül visszafordult s egy szép japáni hímzésű spanyolfal mögé osont. A munka folytatódott a nagy termekben. Messziről hallani lehetett az ide-oda tolt székek zaját.

Egy ideig semmi sem zavarta a könyvtár mély csendjét, legföljebb összegyűrt papír zaja vagy a toll sercegése.

Az az ember ruganyos, halk léptekkel elhagyta rejtekét és megállt az íróasztal másik oldalán. Róbert Harlem annyira meg volt lepelve, hogy eszébe sem jutott megmozdulni, csak nézte idegen látogatóját. Lassankint sápadt és sápadtabb, halálsápadt lön.

- Meg kell vallani, Róbert Harlem, hogy ön büszke bandita!

John Raymond nem emelte föl hangját, e szavakat mondva. Összefont karokkal állt, lenézve ellenfelére; szemeiben szokatlan fény csillogott, ajkai kissé reszkettek és ő is sápadt volt.

Harlem ösztönszerűleg tapogatódzott, a csengettyű gombját keresve, de nem vette le szemét a világos, minden pillanatban ijesztőbb szemekről.

– Nem tanácslom önnek. Ha tolvajról akarna beszélni cselédei előtt, ez mit sem használna önnek s kétségkívül kellemetlen lenne önre nézve. Nem forog veszedelemben. Nem szoktam megölni ellenségeimet. Megelégszem azzal, ha lábaimnál látom őket.

Az első meglepetésből Róbert Harlem nagyon hamar magához tért. Gyakran elképzelte a jelenetet, melynek most szereplője volt; de sohasem tudta egészen elgondolni, hogyan fog lefolyni. Hátradőlt karszékében és színtelen hangon mondá:

– Mi jögon tolakodik be ön másnak házába? Ön tolvajról beszél. Ha embereimet behívom, kibem látnak gonosztevőt? Bennem, urukban, vagy önben, a csavargóban, aki egy sarokban elrejtőzik, hogy azután engem fenyegetsen? Ki ön? Nem ismerem önt.

– Ha nem ismert meg, ha nem tudja, hogy nevem John Raymond s hogy én vagyok a fékező fölhalálója, melyből ön vagyonát szerezte, miért lett oly halálsápadt? Jól csinálta a dolgokat. Ez a palota nagyon szép. Az enyém. Az ön pompájával televannak az újságok. Ez a pompa is az enyém. Az ön kocsijai, lovai az én lovaim s az én kocsiaim ... Jól őrzik önt, Róbert Harlem. Mikor be akartam ide jönni, lakájai bezárták előttem az ajtót. A vadak között megtanultam a ravaszságot. Látni akartam, hogyan rendezte be ön az én lakásomat. Mivel ön csak kocsin járt ki, mivel őreit gondosan fölállította, úgy kellett bejönnöm, ahogyan tudtam. Beszegődtem az ön díszítőjéhez. Most az erődben vagyok. Mit csinál ön velem?

Róbert Harlem teljesen uralkodni tudván magán, nyugodt és hideg lévén, nem felelt azonnal. Fölkelt és kinyitotta a dohányzó ajtaját. Nyugodtan ismét bezárta és újra leült íróasztalához. Kedvenc szokása szerint jobb kezének ujjait a bal kéz megfelelő ujjaira tette; nyugodtan szembe nézett a fiatal emberrel.

– Mit csinálok önnel? Semmit.

– Figyelmeztetem, hogy nem vagyok megvetendő ellenfél.

– Tegyen, amit akar. Én nem félek öntől.

John Raymond érzé, hogy forrni kezd benne a harag s a harag rossz tanácsadó. Várt egy pillanatig, azután ő is vett egy széket és kezével az asztalra támaszkodott.

– Beszéljünk okosan.

– Én is azt kívánom. Eddig nagyon eltért a tárgytól.

– El fogom beszélni történetemet a hírlapokban.

Harlem könnyedén vállat vont.

– Ez a történet, melyet ön érdekesnek tart, mivel önt illeti, maga a megtestesült köznapiság. Nincs a világon fölhalálós, akit így meg nem támadtak volna, amint nincs színműíró, akit, ha sikert aratott, nem vádoltak volna plágiumról. Ez ismeretes, klasszikus dolog.

– A bírósághoz fordulok.

– Tessék. Ez oly játék, melyben az nyer, aki arannyal tudja elhalmozni a legékesebben szóló ügyvédek; aki a sajtó által hatni tud a közvéleményre is. A sajtó, ön talán kétségbe vonja ezt, előnyösebbnek fogja magára nézve tartani, ha az én ügyem mellé szegődik, mint ha önt pártfogolná, akinek üres a zsebe. Én alapjában véve jó ember vagyok. Bebizonyítom önnek kísérlete hiábavalóságát, örült voltát. Ön azt mondja, hogy ön az én fékező fölhalálója. Mikor találta föl a fékezőt?

– Tizenegy éve.

– És tizenegy év után jön követelni az én szakadatlan munkám gyümölcsét? Mert a siker nem jött magától, azt mondhatom önnek. Mit csinált e hosszú évek alatt?

– Azt tudja ön. Négy társammal aranyat mentem keresni. Az az ország, ahová most ezer és ezer kalandor rohan, akkor majdnem elhagyatott és rettentő volt. Barátaim meghaltak.

– Ah! ezen nem csodálkozom. Oly egyszerű lett volna az ő példájukat követni.

– Nemde? ... Majdnem megdönttem. Habár megmenekültem a haláltól, közel voltam az örüléshez; emlékezetem elhomályosult, az értelem csak lassan tért vissza.

– Ne mondja, hogy „közel volt az örüléshez”. Megszállta az és nem hagyta el önt. Ön bolond, nagy bolond. Be fogom bizonyítani és bezáratom önt. Oh! ne féljen, nagyon jó menedékhelyet keresek. Ne türtőztesse magát. Csak vádoljon be a bíróság előtt. Nagyon mulatságos pör lesz ez. A legjobb reklám fékezőnek.

– Ön feledi Róbert Harlem, hogy az ön által aláírt irat révén kezében van. Ön azt mondá magában: „Bizonyosan elvesztette a hó között...”

Nem vesztettem el. Nézze.

Tárcájából John papírlapot vett ki s az íróasztalra tette.

– Hamisítvány, de megvallom, nagyon ügyes.

A kérdeműlt játékos most egy megfoghatatlan hibát követett el. Később nem tudta másként megmagyarázni, mint hogy pillanatnyi örültségben követte el.

Gyors mozdulattal összegyűrte a papírt és a lobogó tűzbe dobta.

John Raymond szilaj nevetésbe tört ki.

– Igaza van, Harlem, az az irat csak hamisítvány, vagyis inkább másolata az eredeti oklevélnek. Ha hidegvére volna, sohasem tartotta volna azt a nagyon fehér papírt annak, amely tizenegy év óta egy régi tárcában pihen. Elárulta magát, édes úr! Ez fölé egy vallomással...

– Melynek semmi jelentősége, mert egyedül vagyunk. A helyzet ugyanaz marad. Önt összetörni kiváló élvezet lesz nekem s össze fogom önt törni.

– Rettenetesebb játékost fog bennem találni, mint gondolja. E munkásruha dacára nem vagyok vagyontalan. Vannak barátaim. Teljes erőmből fogok küzdeni; inkább meghalok, hogysen egy tolvajnál, egy nyomorultnál hagyjam azt, ami jogosan engem illet. A vagyonnál sokkal több az, amit visszakövetelek: találmányomnak dicsősége.

– Amint önnek tetszik. Ügye megvédhetetlen. Ha tíz, sőt öt évvel előbb jelentkezett volna, a kellemetlenségek kikerülése végett följánlhattam volna önnek némi kárpótlást. Most nem ajánlok semmit, csak a küzdelmet, a halálos küzdelmet.

A fiatal ember hozzá hajolt.

– Hallgasson meg végig. A nevére méltó föltaláló nem áll meg egyetlenegy találmánynál. Azt mondja ön, hogy ön találta föl a fékezőt, amely a nevét viseli?

– Mindenesetre.

– Miért nem tökéletesítette?

– Megelégszem vele úgy, ahogy van!

– Ez hízelgő rám, az igazi föltalálóra nézve. De nem érem be vele. Mikor a jeges országból visszajöttem, ismét a civilizált világban voltam s mikor mindenütt az ön nevét láttam az én találmányomon, eleinte bámulat, azután düh fogott el. Ekkor, hogy a dolgokkal jobban tisztába jöjjek, ismét beálltam fűtőnek s végre rám bízták saját találmányom kezelését. Amit ön sohasem látott meg, én megtaláltam. Oly tökéletesítést eszeltem ki, amelynek segítségével rendkívül gyorsan lehet haladni s mégis önműködőleg megállítani a vonatot. A közönséges forgalom egyszerre meg fog kétszereződni, erről kezeskedem. Miért nem talált fel ön semmit? Mert ön, a szerencsétlen föltaláló, akinek minden találmánya csütörtököt mondott, aki kénytelen volt az igazi föltalálókat szolgálni, nem volt rá képes!

Most Harlem megváltoztatta magatartását. Egy pillanatig sem kételkedett annak igazságában, amit ez a nyomorúságosan öltözött ember előadott, akinek kék szemében az értelem, a lángész tüze csillogott.

– Ugyan, Raymond, legyen eszén; talán megérthetnék egymást. Drágán, nagyon drágán fogom megvásárolni ezt a tökéletesítést.

John Raymond ismét nevetett.

– Hát már nem bánik velem mint csalóval? Lám, egy pont már meg van nyerve. De nem adom el. Perelni fogunk. Ügyvédem érvényt fog szerezni új találmányomnak ...

– Képzelőds, csalódás! Az igazi hatalom a nagy vagyon. De a hatalom az enyém s irgalmatlanul fogom fölhasználni. Nem fog találni ügyvédet, még ügyetlent sem, még oly éhenkórászt sem, mint ön, aki elfogadná az ön előre vesztett ügyét.

E pillanatban megnyílt a dohányzó ajtaja s Ned Harlem tétova szemekkel, fagyos arccal lépett be és majdnem halkán mondá:

– Csalódik, uram. Ez az ügyvéd megvan. Én vagyok.

Bámulás. Az apa halálsápadtan, a szavakat hasztalan keresve, hebegve, ijesztően nézett fiára, aki mozdulatlan, fagyos maradt.

– Te..., te...

Nem tudott egy mondatot kimondani. Reszkető ujjával az ajtóra mutatott, mintegy hogy megértesse, hogy gondosan bezárta, miután meggyőződött, hogy a dohányzó üres volt.

– Tudom. Ön azt hitte, hogy minden óvintézkedést megtett. Mindjárt azután jöhettem. A szenvedélytől elkapatva, nagyon hangosan beszéltek. Mindent hallottam, mindent megértettem. Most mindent tudok.

– A fiam, a fiam ellenem fordul! Amit ez az ember mond, nem igaz. Csaló, mint a többiek mind ... De igazán jó bolond vagyok, hogy téged meggyőzni akarlak; amit te cselekszel, az szörnyűség, az erkölcsi apagyilkosság... Ez lehetetlen! Rosszul értettem volna? Magyarázd ki magadat, Ned. Elnéző atyád voltam, ezt nem tagadhatod... De szólj valamit... Ne nézz így rám.

– Nincs több mondanivalóm. Meggyőződésem szilárd.

Róbert Harlem fölkelt, nehezen vonagló arccal.

– Akkor halljad! Megtagadlak! Megátkozlak! Nincs többé fiam.

– Nekem sincs atyám. Esküszöm mindenre, ami szent, hogy sohasem veszem ki a részemet a vagyontól, mely nem az öné. Ha ezt tenném, büntársá lennék önnek.

– Takarodjál! Sohase merj a szemem elé kerülni. Szenvedj, pusztulj el, légy, ami tudsz. Ha majd mint koldus, alázatosan nyújtod felém kezedet, cselédeimmel foglak kidobtatni.

Már nem volt ura magának. Járt-kelt, a bútorokba botolva, vérrel elfutott szemekkel, oly vörös arccal, hogy közel állott a gutaütéshez.

John Raymond szótlanul, majdnem mozdulatlanul nézte ezt a jelenetet.

Vidám, nevetéstől szaggatott női hangok hallatszottak messziről, azután közeledtek. Ned egy pillanat alatt átváltozott és gyorsan mondá:

– Szedje össze magát, uram. Miként én, úgy bizonyára ön sem akarja beleavatni Évát és Miriamot e szerencsétlen vitába. Üljön az íróasztalához. Könyörgöm ... atyám...

Harlemet megkapta ez a szó: atyám. Rettenetes levertsége hirtelen lelohadt. Íróasztalához ült és papirosokat vett reszkető kezébe. Ned gyorsan jelt adott John Raymondnak, hogy szedje össze szerszámain, hogy ekként nyugodtnak lássék. Már kopogtattak a zárt ajtón s Miriam tiszta hangja mondá:

– Ugye, Harlem úr, ma meg szabad szegni a parancsot? Én legalább szükségét érzem annak, hogy megöleljem apósomat!

És nem várva az engedelmet, a fiatal leány szélrohamként belépett, utána Éva.

Minden óvintézkedés dacára valami szokatlant vett észre a két barátnő. Éva egyenesen fivéréhez ment:

– Mi baj van, Ned?

Miriam körülnézett.

– Azt hinné az ember, hogy összeesküvők. Mit keres itt ez az ember?

–A függőnyt szedte le s visszajött valamiért, amit itt felejtett.

John, egyszerre ügyetlen kezekkel, összeszedte a szerszámokat és a vésővel erősen megvágta a kezét. A vér kibuggyant.

– Oh! – mondá Éva részvétellel – mennyire fájhat ez önnek! S nincs egy darab gyolcs... Itt van a zsebkendőm. Majd bekötöm a sebet. Azután azonnal menjen orvoshoz...

– Köszönöm kisasszony.

E szavakat angolul mondta. Éva meglepetten nézett rá, amit eddig nem tett.

– Hát nem francia ön?

– Nem, amerikai vagyok.

Növekvő kíváncsisággal szemügyre vette őt. Azután, kezeit összekulcsolva, vidáman fölkiáltott:

– A babám... John Raymond! Megígértem, hogy sohasem feledem önt! Ha tudná? A mama és én mindig beszéltünk önről. Mikor elhagytam szegény házunkat, eltemettem a babát és megsirattam! Atyám, atyám, nem emlékszik? Egy napon a fiatal földaláló mintát rendelt meg önnél...

Mindezt oly gyorsan, oly örvedetes elragadtatással mondta, hogy lehetetlen volt őt megállítani. De hirtelen, könnyes szemekkel elhallgatott, mikor atyja durván rákiáltott, hogy hallgasson.

– Mi történik itt? – suttogá Miriam a jegyese fülébe.

– Komoly dolgok. Menjünk.

Egyedül hagyták Róbert Harlemet.

Távozás közben John Raymond visszafordult és mondá:

– Most már nem kell félnie semmitől, Róbert Harlem. Nem fogom megbecsteleníteni az ön két gyermekének atyját.

A boldogtalan közönyös mozdulatot tett. Saját fia megtagadta őt! Mit törődik a többivel? Éva most félénken ment Johnhoz:

– Ön szegény és egyedül áll. Szeretném visszafizetni önnek azt a jó tettet, amelyet tizenegy éve egy szerencsétlen kis leánnyal szemben gyakorolt.

– Már végtelenül jól tett velem, kisasszony. Részvétellel volt irántam.

És nagyon halkán köszöntve őt, gyorsan kisietett. De nem ment messze. Ekkor a két leány Nedhez fordult. Ez, az első izgalom elmúltával félig le volt sújtva a csapástól.

– Igen, igaz. Összevesztünk, rettenetesen összevesztünk, még most sem tértem egészen magamhoz. Atyám elkergetett. Nem maradhatok a házában.

Éva zokogni kezdett és bátyja nyakába borult.

– Az lehetetlen..., lehetetlen! Ha a világon valakit szeret, az bizonyára te vagy!

– Mit csinált, Ned? – kérde Miriam? Adósságai vannak? Pénzről van szó?

– Valóban – felelé Ned kelletlenül – pénzről, egy egész vagyonról van szó. A megtörténtet nem lehet meg nem történné tenni. Egyszerre tönkre jutottam. Úgy kell megkeresni kenyeremet... És később, Miriam, a kedves feleségemet.

– Örültséggel határos! – kiáltott föl Miriam kissé türelmetlenül. Mindez képtelenség, lehetetlen. Nagy befolyásom van Harlem úrra. Meg fog önnek bocsátani, erről kezeskedem.

– Szó sem lehet bocsánatról. Bizonyos kimondott szavak sohasem mennek feledésbe. Arról van szó: szeret-e engem annyira, hogy feleségem lesz, ha majd állásom lesz?

Ez némi keserőséggel volt mondva.

– Ez az, amit nem értek, még nem tudok megérteni! Mindez úgy tűnik föl előttem, mintha másokkal történék... Gondoljon a tegnapi. Milyen vidámak, boldogok voltunk; mily büszke voltam a jegyeseimre... És íme, minden megváltozott, a legkisebb előkészület nélkül. Miért? Meg kell magyaráznia Évának és nekem, hogy mi történt. Már nem vagyunk gyermekek. Ha a felesége volnék, ugye, mindent elmondana nekem? Nos?... Szeretem önt,

Ned. Ha bánata van, jogom van abban osztozkodni. Hogy nevetek, hogy jónak találok az életet, ez nem ok arra, hogy ne mint eszes egyénnel bánják velem.

– Mint eszes egyénnel bánok önnel, édesem, ha azt mondom: „Szeret-e annyira, hogy megosztja velem balsorsomat, amint kész volt osztozkodni szerencsémben?” Emlékezzék ama szavakra, amelyeket egy napon egymás mellett állva az oltár előtt mondanunk kell: *For better, for worse, for richer, for poor, in sickness and in health, till death us do part...*³

Miriam megfogta két kezét és a szemébe nézett.

– Ned, édes jegyesem, mindez nem felelet az én kérdéseimre. Nem vehetem egészen komolyan ezt a hirtelen elhatározást. Nem tudom önt elképzelni kopott ruhákban, pár garast keresve; nem tudom magamat elképzelni a tavalyi kalapomban. Mit akar? én ilyen vagyok... Szükségem van fényűzésre, zajra, kedves bókokra, szép fogatokra. Nem, de ön el tud képzelni engemet úgy, amint egy omnibuszra várok és jegyet kérek?... Ugyan mosolyogjon, Ned. Mondja, hogy próbára akar tenni, látni akarja, hogy van-e bennem drámai hősnő... No hát, erre nem érzek magamban hivatást.

– Félek, kedvesem, hogy az ön hivatása kacérnak lenni; e hivatáshoz oly díszletek kellenek, amelyeket nem áll módomban megszerezni. Nem akarom, hogy szerencsétlen legyen, szép Miriamom, s mindent nagyon értek... Visszaadom a szabadságát.

– Nem fogadom el. Éva, ne sírj, inkább jöjj segítségemre. Értesz te valamit ebből az egész valószínűtlen történetből?

– Annyit értek, Miriam, hogy Nednek nagyon komoly okainak kell lenni, mert különben nem okozna neked szenvedést, nem tenné kockára a házasságát, mely örömmel töltte el őt.

– Akkor mondja el azokat! – kiáltott föl a leány, lábával dobbantva, mint haragvó gyermek.

– Hallgasson, Miriam; a szakítás atyámmal végleges.

– De az összeveszés oka?

– Pénzkérdés, hisz tudja már.

– Akkor nem hiszem el. Ha volt valaha önzetlen ember, akkor ön az! Tudom, hogy nemzedékről nemzedékre, apáról fiúra néha oly nézet-, sőt elvi eltérések vannak, hogy az összeütközések majdnem elkerülhetetlenek. Azt is tudom, hogy míg Harlem urat kemény embernek tartják, addig önnek vasakarata van. Tehát valami összeütközés, vita volt, mit tudom én? De az atyja szereti önt; én tetszem neki; házasságunk kedvére van. Tehát minden rendbe jön. Nem azonnal, de később. Fiatalok vagyunk, várhatunk. Én az ön jegyese maradok, akár akarja, akár nem, Ned..., de mikor házasságra lépünk, nem fogjuk házasesetünket kunyhóban kezdeni, arról kezeskedem!

– Ah! Miriam – kiáltott föl fájdalmasan Ned – miért nem mondta inkább: „Nem szeretem önt annyira, hogy megosszam önnel a szegénységet...”

– Mily okatlan a te fivéred, Éva! De hát nem változtathatom meg magamat, hogy önnek tessen, Ned. Igen, szeretem önt és – jól jegyezze meg ezt – soha, de sohasem leszek másnak a felesége. Ez csak nemesen van mondva? Sőt iparkodni fogok néha némely apró dolgokról lemondani, hogy lássam, vajon szenvedést okoz-e ez nekem. Szent egyszerűség leszek, mint Éva.

– Igen – mondá ez félig szomorú mosollyal – valenciennes-i csipkéekkel fődöd be szent egyszerűségedet.

Tehát Isten velük! – mondá a fiatal ember, az ajtó felé tartva. Éva kétségbeesetten kapaszkodott beléje.

– Tehát igaz? Elmész s nem jössz többé ide vissza?

– Soha!

³ „Jó és balsorsban, szegénységben s gazdagságban, egészségben vagy betegségben, míg a halál el nem választ.”

- Mit csinálsz?
 - Nem tudom.
 - Írni fogsz nekem. Tudtomra adod címedet. El kell küldenem holmidat. És meglátogatlak, bárhol légy ... Oh bátyám, mit csinállok nélküled?
 - Nem lesz megengedve engem látnod.
- Éva élénken fölegyenesedett. Ez a törékeny szőke, ki minden semmiségre összerezett és elpirult, oly büszkén, oly bátran tekintett, hogy fivére meg volt lepetve. De ő egyszerűen mondá:
- Semmi sem fog akadályozni, hogy az maradjak rád nézve, aki mindig voltam. Szomorú gyermekségemben a mamának és nekem csak egy támaszunk volt, te. Ezt nem feledhetem el. Ned, érezvén, hogy ereje gyengül, hirtelen távozott.
- Harlem úr egész nap bezárkózva maradt. De este megjelent az ebédnél, kifogástalanul öltözve, szokása szerint frakkban. Miriam visszatért szüleihez. Éva, nagyon sápadtan, de nyugodtan elnökölt a csendes ebédnél.
- Mikor a cselédek eltávoztak, fölkel.
- Maradj – mondá atyja – beszélhiválóm van veled.
- Ismét leült. Oly gyengének és törékenynek látszott, hogy Róbert Harlem, az esetlenül erős ember megvetésével nézett reá. Eszébe sem jutott föltétlen engedelmességéről kételkedni. Nem zabolázta-e meg mindig az ő szerencsétlen anyját? Egy tekintet elégséges volt megfélemlítésére.
- Bátyád kegyetlenül megsértett engem. Kitagadtam őt. Nincs többé fiam. Neked sincs többé bátyád.
- Éva nagyon szelíden, hangját legkevésbé sem emelve föl, felelé:
- Csalódik, atyám. Nem tudom, mit véthetett Ned, hogy ily átkot érdemelt. Nem is akarom tudni. Késégkíivül önnek van igaza. Irántam mindig nagyon jó, gyengéd és odaadó volt. Mikor anyámon kívül senki sem szeretett, ő dédelgetett engem! Ez elég. Sohasem fogom őt elhagyni.
- Harlem úr annyira meg volt lepetve, hogy elfeledett dühöngeni.
- Azt hiszem, nem értettél meg jól – mondá majdnem szelíden. – Bátyád sohasem fogja átlépni a küszöbömet.
 - Tudom – mondta. – Tehát én fogom őt fölkeresni.
 - Megtiltom, értetted?
 - Nagyon sajnálom, atyám, de nem engedelmeskedhetem önnek.
 - Lám ... lám ..., de hisz ez örülség. Nem vagyok hozzászokva az ellenálláshoz.
 - Minden másban tisztelni fogom az ön akaratát. De bátyámat nem hagyom el!
 - Majd megtalálom a módját.
 - Nem hiszem. Úzzön el engem is, ha jónak látja...
- Róbert Harlem hátradőlt székében és összefonta karjait. A harag dúlt benne. Azután hirtelen mást gondolt. Belátta, hogy erőszakkal semmire se megy. Éva kiállotta tekintetét oly szilárdan, de szelíden, hogy az kihozta őt a sodrából.
- Igazán! gyermekei dacoltak vele! Ekkor hirtelen és éles fájdalommal megértette, hogy amint vetett, úgy aratott. Elüzni leányát?... Egy pillanatig eszében volt ez. De szüksége volt reá. Mi lenne fejedelmileg berendezett háza fiatal úrnője nélkül? Csakhogy amint ránézett, meglátszott rajta, hogy elkeseredett csatavesztése miatt.
- Kínos csend után lecsillapult és hidegen mondá:
- Legalább annyit megkövetelek tőled, hogy sohase beszélj nekem a lázadó fiúról, akit utálok!...
- Éva csak egy mozdulattal jelezte, hogy kénytelen engedelmeskedni. Azután fölkel és eltűnt.

Szobájába érve, ágya lábánál összeroskadt, zokogva, mintha szegény szívét összezúzták volna.

IX. fejezet

Mikor Ned Harlem az utcán volt, tántorgott, mint a részeg ember.

A lefolyt heves jelenet, amely egy pillanat alatt kiragadta őt boldog és könnyű életéből, amely őt ellenségévé tette saját atyjának, most mintegy megsemmisítette. Alig tudta összeszedni eszméit. Összefüggés nélküli gondolatok kavartak agyában. Csak egy kerekedett felül e zavarban: tompa szenvedés, az elhagyatottság rettenetesen kínos érzete.

Szürke és csendes téli nap volt, a hó esni készült, de nem esett. Az egyforma, ólomszínű ég alatt látszott s nagyon hamar összekeveredett a ködben úszó távollal. Az utca majdnem üres volt s a nagyváros zaja csak tompultan jutott a fiatal ember fülébe.

A hideg dacára, melyet különben nem érzett, Ned leült egy padra. Érezte ugyan, hogy valamit határoznia, gondolkodnia, életét rendeznie kell. De jelenleg képtelen volt erre. Atyjának heves szavait szüntelen hallotta magában; újra látta nővére könnyeit, kétségbeesett arcát; ismét kereste Miriam szemében a feleletet fölszólítására, s értette, hogy ezt a feleletet nem kapta meg. Miriam fényűző, boldog, vidám életű teremtmény volt. Mit csinált volna a szegénységgel, az erőfeszítéssel és a keserves küzdelemmel?... Nem az ő hibája volt..., de ez mégis szomorú volt, nagyon szomorú.

Ekkor érzé, hogy nincs már egyedül; fölemelte szemét és John Raymond tekintetével találkozott. Ned önkéntelen visszahúzódott.

– Igen, tudom, értem – mondá John nagyon szelíden. – Gyűlölnie kell engem. Nélkülem...

Nem fejezhette be. Ned nem felelt e szavakra. Inkább saját gondolatait látszott követni; mondá:

– A harag, majdnem az örültség pillanatában megígértem, hogy kezembe veszem az ön ügyét. Beláthatja, hogy ez lehetetlen. A fiú nem perelhet atyja ellen ... bármilyen legyen is ez – tévé hozzá majdnem halkan.

– Tökéletesen értem. Különbent ezt nem teszi meg sem ön, sem más. Nem indítok pert.

Ned ránézett, most már egészen ura önmagának, értelmének teljes birtokában.

– Lemond a jogáról?... mert egy pillanatig sem kételkedtem, hogy ön a fékező igazi föltalálója!

– Igen.

– Tehát?

– Nem fogom meggyalázni az ön és nővére atyjának nevét; megmondtam Harlem úrnak. Ő védve van. Ön is visszamehet hozzá élvezni a vagyont, melyet átengedek neki.

– Soha! Ha ő elfogadja a lemondást, én nem fogadhatom el. De... de... boldog vagyok, ha arra gondolok, hogy a név, melyet viselek, nem lesz meghurcolva a sárban; hogy senki sem fogja megtudni... Azt hiszem, hogy e szégyen sújtott le, fosztott meg minden bátorságtól, minden erélyemtől. Köszönöm.

A két fiatal ember kezét szorított és John leült új barátja mellé. Mind a ketten oly nemzethez tartozván, mely büszke a *self-control*-ra, a férfias és kissé hideg önuralomra, egyikük sem szólt többé a dologról s elkezdtek egész egyszerűen beszélgetni:

– Mit fog csinálni?

– Éppen ezt kérdeztem magamtól, mikor ön jött. Megvillant agyamban a gondolat, hogy visszatérek New Yorkba, beállók egy ügyvédhez, aki mindig barátságot tanúsított irántam. De nem szeretnék mint koldus hozzámenni. És pénzem nincs. Előbb keresnem kell valamit, de hogyan?

– Majd meglátjuk. Addig, kérem, ossza meg velem lakásomat. Biz ez nagy változás lesz önre; de az ember, egy kissé összehúzódva, elégedett lehet s legalább nem lesz egyedül. E pillanatban a magány nem önnek való.

– Szívesen elfogadom. De ön miből él?

– Nekem van mesterségem, amelyből az ember bárhol megél. Mérnök vagyok ugyan, de egyúttal gépész is, még pedig nagyon ügyes kezű... Ma reggel nem igen bizonyítottam be ezt... – tevé hozzá mosolyogva s a kis zsebkendőre nézve, amellyel sebesült ujjá be volt kötve. – Egy nagy villamos gyárban kaptam alkalmazást. Sőt még némi pénzem is van. El kell önnek mondanom..., de ez nagyon hosszú lenne. Jöjjön; lesz egy hétig miről beszélnem. Jól befütünk. Ön nem veszi észre..., de egy csöpp meleg sincs ezen a padon.

John Raymondnak munkáslakása volt a Montmartre-on: két szoba s egy kis konyha, az egész nagyon tiszta s tűrhetően bebútorozva. A kis ebédlőben egy ágygá alakított pamlagot átengedett Nednek és hamar megegyeztek.

– Alkalmatlan leszek önnek, Raymond úr.

– Először is, ha nincs ellene kifogása, Johnnak és Nednek fogjuk egymást mondani, ez kényelmesebb.

– Szívesen, John. Nem tudom, mi lett volna belőlem ön nélkül...

– Zöldágra vergődött volna, az kétségtelen; elég erély van önben. Ön nem tudja, mily természetesnek tűnik föl előttem, hogy van mellettem egy fiatalabb társ, akinek én bátyja lehetek. Üljön oda, a kályha másik oldalára, melegítse föl a lábait. El fogom beszélni történetemet. Azután elmegyünk reggelizni a sarkon levő borkereskedőhöz. Kőművesekkel és ácsokkal fog egy asztalnál ülni, de minden tiszta, az ételek nem rosszak s az árak megfelelnek anyagi helyzetünknek. Tanulnia kell önnek. Az ember nem tanulja meg egy csapásra a szegénységet.

– Feledi, hogy gyermekkorom nyomorúságos volt. Most hallgatom önt. Igaza volt önnek. Jobb itt a kályha mellett, mint azon a padon odalent.

John ezután elbeszélte egész történetét: a fényűzést, mely bölcsőjét körülvette, a francia nevelőnőt, akivel anyanyelvén beszélt – szerencsére, sohasem felede el egészen – a tönkrejutást, a találmányt, a kalandszomját, az aranykeresés nyomorúságos végét, a halászoknál talált menedékhelyet, az a nélkül eltelt éveket, hogy a múlt emléke teljesen visszatért volna.

– Tudja, Ned, az emlékezet nem halt meg, de elszunnyadt s mintegy féltem fölébreszteni. Féltem, hogy szenvedek, amint már szenvedtem; azokból a kegyetlen hónapokból valami rettenetes, de határozatlan lidércnyomás maradt fenn. Megelégedtem a jelennél. Föltettem magamban, hogy lerovom hálámat ama két ember, apa és fiú iránt, akik megmentettek, és azután egész egyszerűen, egész természetesen magukhoz fogadtak. Egy családot alkottunk. Sam Jackson egészen fiatal volt és én nevelésére vállalkoztam. A végtelen telek alatt együtt dolgoztunk; sok dologra megtanítva őt; magam is újra tanultam s a nagyon megtámadott agy lassankint visszanyerte erőit. Véletlenül jutott eszembe találmányom. Ekkor minden felvilágosult. Értettem. Emlékeztem. De megmaradt bennem bizonyos irtózat az aranytól; tehát eszünkbe sem jutott, Samnak és nekem, a kalandorokhoz csatlakozni, akik ellepték az országot. Mi mások örülségéből akartunk hasznot húzni. Saját tapasztalásomból tudtam, hogy az ember kellő előkészület nélkül rohan ily kalandokba. Kereskedtünk mindennel, de különösen óriási készletet szereztünk be fából. Két évi kereskedésből meggazdagodtunk. Ekkor kivettem a részemet és eljöttem. Sam, akinek részletesen leírtam találmányomat – majdnem mérnökké neveltem őt – ösztönzött az elutazásra. Csak azt kívánta, hogy velem jöhessen, de atyja gyöngült és nem hagyhatta el őt.

– Sohasem gondolt arra, hogy veszedelmes dolog oly sokáig parlagon hagyni ily találmányt?

– Igen. De másokra kellett gondolnom, mielőtt magamra gondoltam volna.

– Ha gazdag ön, miért gépészkedik, miért játssza itt a munkást.

– Először is a gazdag szó nincs helyén. Hárman osztoztunk meg a nyereségen, amely végtére is nem volt óriási. A pénzem szent volt. Találmányom érvényesítésére, ismertté

tételére kellett szolgálnia. Megszoktam a kemény életet és nem féltem tőle. Azután, mikor először megpillantottam egy lokomotívon e szavakat: *Harlem-fékező...*

Megállt, mert félt, hogy sokat mondott. Ned halkan mondá:

– Igen, értem ...

– Akkor teljesen biztos akartam lenni. Kezeltem a fékezőmet. A harag dacára, melyen nem tudtam uralkodni, bizonyos büszkeség fogott el: szép találmány volt és sikert aratott. Nem viselte a nevemet, de agyam szülötte volt. Így is szerettem. Tanulmányozása révén új eszmém támadt. Örületes öröm fogott el, amelyet ön könnyen megérthet. A hosszú évek alatt semmit sem találtam föl; a teremtőképesség kihaltnak látszott. De nem, nem! Amily mértékben dolgoztam, újra születtem s oly öröm szállt meg, hogy majdnem megfélemedtem haragomról. De mikor, New Yorkba érkezve, végre megtudtam, hogy találmányom mekkora vagyont jövedelmezett, hogy mily dicsfény veszi körül igazságtalanul a Harlem nevet, elhatároztam, hogy megbosszulom magamat. Keservesen szerzett pénzemet használhattam valamire. Fölkerestem egy nagyon híres *patent lawyer*-t és előadtam neki ügyemet. Nagyon kockázatos dolognak tartotta a hatalmasan gazdag embert megtámadni. – Lebeszélni iparkodott. Azt tanácsolta, hogy beszéljek vele... Látni akartam az ön atyját. Ő kitért előlem, Franciaországba utazott. Én utána. A többit tudja.

Az északi jegek közé szorított világban, két műveletlen lény között töltött zord élet semmit sem változtatott John Raymond erős, de nagyon finom természetén. Egyszerű és kifogástalan nyelvezte, taglejtései, sőt különösen hajlékony és zengzetes hangja a tetőtől talpig *gentleman*-re vallottak. Munkásruháit oly fesztelenül viselte, hogy az ember nagyon hamar megfélemedezett azokról. Különben, új barátjával kimenendő, levetette azokat s majdnem úgy öltözködött, mint mindenki. Ned szép legénynek tartotta őt, dacára napbarnított arcának, melyben világos szemei csillogtak. Ekkor harminchárom éves volt, de fiatalabbnak látszott. Az elhagyatott ország egyhangúságában, a véget alig érő telek csendjében töltött évek, amikor csak egyedül a könyvek foglalták el őt, megőrizték ifjúságát, mint a hó betakarja a gyepet a nélkül, hogy megölné.

Ned azonnal ragaszkodott hozzá. Először is szenvedélyes hálát érzett iránta.

Gondolkodván a dologról, félelem szállta meg a perből eredhető botránytól, bukástól. John megkönyörült rajta, megkönyörült különösen a fiatal leányon, aki zsebkendőjével oly udvariasan bekötötte a kezét. Ezzel öntudatlanul lekötölte őt, föntartotta ütésre emelt kezét. Éva ártatlan fölkiáltása, mikor az idegen által megrendelt minta eszébe jutott, ennek állításait bizonyítá, terhelő volt atyjára; Róbert Harlem haragja eleget mondott...

De nemcsak a hála vonzotta Nedet új barátjához. Bizonyos emberek ama ritka tulajdonsággal vannak megáldva, hogy varázssal uralkodnak s ez a tulajdonság kiválóan megvolt John Raymondban. Ahol megfordult, mindenütt magára vont a fiatalság rokonszenvét, csodálkozását. Volt benne erő, erély, bátorság, mely semmitől sem riad vissza; férfiú volt a szó legnemesebb értelmében s végtelen egyszerűsége, jókedve, fiatal elevensége megakadályozták, hogy ez az erő sértsen. Sohasem toltta föl magát mesternek s a fiatalok, akik ösztönszerűleg csodálták őt, mégis tanítványaiul szegődtek, így volt Sam Jacksonnal; így volt most Neddal is.

Másnap ez levelet írt Évának s azonnal a lehető legkedvesebb választ kapott. Elbeszélte az atyjával lefolyt jelenetét:

„...Ebből láthatod, hogy megőriztem szabadságomat. Te mindenről értesíteni fogsz, s mihelyt lehet, meglátogatlak, azaz meglátogatunk, mert Miriam gondol rád, sír, haragszik, ellágyul, kérdezősködik egyszerre. Semmit sem ért az egész szomorú történetből, éppen úgy, mint én. Az atyja nagyon haragudott. Hallani sem akar többé a házasságról, amely 24 órával előbb örömmel töltötte el... Mily szomorú mindez! Legalább nem vagy egyedül, barátra találtál s ez engem boldoggá tesz! Mondd, hogy kezének sebe begyógyult-e? Az emberek oly

oktalanok! Bizonyos vagyok abban, hogy Raymond úr nem tette meg, amit ajánlottam neki. Elküldöm holmidat, az apró tárgyakat is, amelyek bizonyára a tieid. Sietve írtam, mert a cseléd, aki azokat hozzád viszi, viszi el e levelet is. Már nincs több időm, legföljebb egy hosszú csókra, amelyet küld nővéred

Éva”.

A csomagok nagyon megtöltötték a szűk lakást.

– Mindig mondtam – kiáltott föl John – hogy a civilizáltak nagyon nehézkessé teszik maguknak az életet. Mi szükség van ily aranyozott ezüst toilette-készletre? Nekem elég két erős kefe. Ez kevesebb helyet foglal el.

– Én is el fogom adni. A pénzre lesz legnagyobb szükségem. Azt hiszem, hogy a zsebemben ötven s egynéhány frank van s ezt sem tartom a magaménak; míg a készlettel és a többi haszontalansággal, ajándékok lévén, rendelkezhetem. De a fényképeket őrizzük meg szép kereteikben. Ezek otthonossá tesznek még egy vendéglői szobát is; mindig egész gyűjteményt hordok magammal.

– Hadd lám!

John hirtelen jött érdeklődéssel vette kezébe az egyik arcképet a másik után. Sok volt köztük Éváié, majdnem ugyanannyi Miriamé. Láthatók voltak mint kis leányok, leomló vagy szépen befont hajjal, azután mint fiatal leányok, még kissé félszegek és szögletesek, végre a legutolsókön a két barátnő fiatal szépségben ragyogva, a legújabb divat szerint öltözködve, szép kisasszonyok voltak, akiknek nagyon kell udvarolni.

John egészen elmerült a képek nézésébe. Éva kiváló, de távoli, elérhetetlen lénynek tűnt föl előtte. Mikor az ember szenved, mikor munkásokkal érintkezve, összelegyedik velük, ruhájukat viseli, alkalom adtával nyelvüket beszéli, egy arra menő nagyvilági hölgy, fölemelve selyemruháját, vidáman és nyugodtan a távolba néz, a nélkül, hogy észrevenné az utcai munkást, amint nem veszi észre a gördülő targoncát, vagy az ugató kutyt: ez a nő kiváltságos lénynek, szépségre alkotott, valamely felsőbb és hozzáférhetetlen légkörből leszállt teremtménynek tűnik föl.

Lassankint hozzászoktak ez élethez s Ned kénytelen volt megvallani, hogy ez rendkívül könnyen ment. Múltjából nem maradt meg semmi, legföljebb az, hogy Éva rendszeren írt neki s tőle megtudta, a mi történik. Még nem mert eljönni őt meglátogatni. Atyja leselkedett reá, számon kérte tőle kimeneteleit, a nélkül, hogy valaha említette volna száműzött és kitagadott fia nevét; de Éva meg volt győződve, hogy minden nap többet gondol reá. Majd ha kissé lecsillapszik, meglátogatja őt, előbb nem.

Egy napon John egész vidáman jött haza a gyárból.

Kiváló helyzetet szerzett ott magának. Igazi munkásként dolgozva, gazdái megkülönböztették őt, ritka értelmet sejtven benne. Szívesen beszélgettek vele. Ily módon megtudta, hogy a külföldi levelezésekkel megbízott hivatalnok távozni fog. Ajánlotta Nedet az állásra. Próbára fölfogadták. Mivel új kötelességeit buzgalommal és értelemmel teljesítette, nemsokára fölemelték fizetését.

A fiatal emberek azonnal lakást változtattak s megengedték maguknak azt a fényűzést, hogy házvezetőnőt fogadtak.

Ned írt annak a híres ügyvédnek New Yorkba, higgadtan elbeszélve neki, hogy összeveszett atyjával s kénytelen kenyerét megkeresni. Az összeveszés okáról természetesen egy szót sem szólt. A nagy ügyvéd, míg a fiatal embert nagyon szerette, addig az atya iránt mindig valóságos ellenszenvet érzett. Ellenszenv és barátság egyaránt hasznára volt Nednek. Csakhogy nem volt üresedés a fiatal ügyvédek közt, akik nála dolgoztak. De a nagy ember megígérte, hogy az őszre helyet csinál neki. Túrni kellett. Még a tavasz is alig köszöntött be. Ned túrt. Csodálkozott azon, hogy az alacsony és visszavonult étellel meg van elégedve.

X. fejezet

Ezenközben semmi sem változott Harlem úr fényes palotájában, legalább külsőleg. Majdnem minden héten adott ebédet s Éva derült és talán kissé hideg kellemével végezte új teendőit. Miriam rendesen segítségére volt. Szülei ritkábban jöttek el, mint ő. A két régi társ elhidegedett egymás iránt. Norris úr keresztülvitte tervét; a társaság fölbomlott. Norris, nagyon furfangos ember lévén, gyanította, habár nem ismerte egészen az igazságot. Eleinte, mikor saját pénzével támogatta a híres találmányt, Harlem azt mondta neki, hogy az övé. Norris nem hitte el. Minthogy ő maga azzal foglalkozott, hogy megvásárolta találmányaikat azoktól a szegény ördögöktől, akik nem tudták azokat értékesíteni, vagy pedig társukul szegődött, azt következtette, hogy Harlem, kinek személyes erőlködései sohasem sikerültek, követte az ő példáját. Különböznem iparkodott a dolog mélyére hatolni. Semmi köze se volt hozzá.

A siker messze fölülmúlta várakozását. De ezt a sikert nem volt szabad kockáztatni. Visszavonta tehát tőkepénzeit. Ekként kihúzta magát a hínárból. Jöhet most már a veszedelem s homályosan előérezte ezt a veszedelmet, az ő jóhiszemősége kétségtelen, nagy vagyona fedezve volt.

De hogy leánya férjhez menjen régi társa kitagadott fiához, erről hallani se akart többé.

Különös ellenmondásként, Róbert Harlem ezért haragudott barátjára. Elűzött, kitagadott fia mégis csak az ő fia maradt. Miriamot mindig nagyon szívesen látta. Mikor a szép barna főt, a csillogó szép szemeket megpillantotta, Harlem majdnem szeretetreméltó lőn, kissé nehézkesen ingerkedett a fiatal leánnyal s kevésbé zsémbes volt, mint Évával szemben.

Egyébként leányával szemben tanúsított mogorva közönyössége észrevétlenül megváltozott. Néha el-elnézte őt lopva s csodálkozott, hogy oly bájos, szép és finom, hogy oly jól öltözködik; cselédei nagyon szerették és szívesen engedelmeskedtek neki. A háztartás csodálatosan ment. Azt gondolta magában, hogy Éva és Ned becsületére válnak. Az Egyesült Államokban oly gyakran előforduló ama tünemény, hogy az alacsonyabb osztály gyermekei könnyen beletalálják magukat a társadalom magasabb osztályaiba, ismét megvalósult. Éva mindenütt helyén volt. Harlem lassankint belátta ezt. Mikor leányáról beszéltek vele és sokat beszéltek, még mikor házassági tervről nem is lehetett szó, mindig türelmesen hallgatta.

Éva kezdett számítani valamit az ő életében. Csodálatos egy változás volt ez, de nagyon lassan jött létre. Néha megtörtént, hogy ebéd után kis ideig az asztalnál maradt és beszélgetett a nap apró eseményeiről leányával, a látogatásokról, melyeket fogadott vagy tett, a nagyvilágban kötött viszonyairól. Éva mindig Miriammal és ennek anyjával ment ki.

Nedről sohasem esett szó. De Éva sejté, hogy atyja szünet nélkül reá gondol.

A közönyösek előtt atyjának ügyeivel indokolták a fiatal ember távollétét; ezt persze nagyon természetesnek találta mindenki. Nemsokára kissé meg is feledkeztek róla.

S a könyvtár csendjében, ahol dolgozott, Róbert Harlem azt kérde magában, hogy mi lett fiával, akit kiátkozott, akit talán szeretni kezdett most, hogy elvesztette őt.

Eleinte azt gondolta, hogy egy fényűzéshez szokott, s most váratlanul Párizs utcájára minden segítség nélkül kidobott fiú okvetetlen visszajő neki kezét nyújtani, tőle bocsánatot kérni. Meg fog neki bocsátani, de drágán megfizetteti vele.

S hetek, hónapok múltak a nélkül, hogy Ned életjelt adott volna magáról. Ekkor valóságos győtrelem vette kezdetét az atyára nézve. Szeretett volna kérdezősködni Évától, megtudni tőle, hogy fivére csakugyan nyomorba süllyedt-e, vagy talán ő küld neki pénzt titokban. Voltaképpen tudta, hogy Ned visszautasította volna ezt a pénzt. Sejtette, hogy Éva írt fivérének, talán látta is... Ilyenkor hálás volt lázadásáért; megfeledkezett saját haragjáról, hogy csodálja nem is sejtett bátorságát. Megszűnt leskelődni kimeneteleire. Évának saját fogata volt. Néha az ablakból látta elmenni látogató öltözékben és így szólt magában:

„Találkoznia kell vele itt vagy ott... talán a múzeumokban ... a lakásán, ha van neki otthona”.

Azt gondolta, hogy utána megy, hogy kilesi, de azután a szégyen visszatartotta. Sőt azon a ponton volt, hogy valamely ügynökhöz fordul, megtudandó, hogy hol van, mit csinál, hogyan él a fia...

Másrészt arról az emberről, aki azzal fenyegette őt, hogy életének oly fáradságosan fölemelt épületét halomra dönti, nem hallott többé semmit s ezen nagyon csodálkozott. Kétségkívül titokban készíti Raymond az aknát, mielőtt felrobbantaná. Harlem nem hitt kijelentésének. Maga után ítélve meg másokat, a nemeslelkűséget, ily sérelem megbocsátását lehetetlennek tartotta. Az az ember, aki így képes lemondani vagyonáról, csak ostoba lehet; pedig John Raymond nem volt ostoba. Az ideges várakozás, a bizonytalanság, a titkos félelem megzavarta álmát és beesetté tette arcát. Ha egészségéről beszéltek vele, izgatottan felel, hogy jól érzi magát.

S az idő múlt. Semmi sem zavarta a szép palota látszólagos nyugalját.

Miss Harlem legkitartóbb látogatóinak egyike Mirboys vicomte volt. De csak a szokott napon fogadta őt, a tömegben, mikor Mrs. Norris és Miriam segítségére voltak. Gyakran meg volt híva az ünnepélyes ebédekre, amelyek alkalmával a házi úr szívesebben fogadta őt, mint a múltban. Mirboys barátja volt fiának. Nem akarta őt vőül, azt tartva, hogy címe keveset nyom a mérlegen, amelyre ő millióit dobta, de mint amerikai atya egészen természetesnek találta, hogy Évát sokan vegyék körül, sokan udvaroljanak neki. Mirboys úr eggyel több volt. Semmi egyéb. De a fiatal ember figyelmességei nem maradtak észrevétlenül. Suttogtak róluk az amerikai világban is, a francia világban is.

Egy nap Vernay grófné így szólt fivéréhez:

– Nos, mennyire vagy másvilági szerelmeddel? Mindig azt kérdezik tőlem, mikor lesz a lakodalom? Nem tudok mit felelni.

– Ne felelj semmit. Ez a legegyszerűbb!

– De szeretném saját kíváncsiságomat kielégíteni. Zavarban vagyok. Azt hiszem, szeretlek annyira, hogy jogom van bizalmadra. Lesz-e, vagy sem a te kis amerikaidból Mirboys vicomtesse?

– Légy nyugodt. Visszautasítaná ezt a nagy megtiszteltetést.

– Szeretném látni!

S a grófné fölugrott.

– Meg fogod látni.

– Lehetetlen! Szeretnie kell téged. Környezetében ki mérkőzhetik veled.

Sosthenes elnevette magát, de nem nagyon vidáman.

– De jó nővér vagy! Hihetetlennek tartod, hogy akármelyik fiatal leány ellenállhatna Sosthenes de Mirboys győzelmes varázsainak! Szörnyűséges, hogy egy idegen, egy amerikai nő, akinek megtiszteltetve kellene magát éreznie, ha én némi figyelmet tanúsítok iránta, ezt nyugodtan, sőt közönyösen fogadja! Pedig úgy van.

– Végtére is, szüntelen találkozol vele: minden nagy ebéden ott vagy, összejössz vele ama házakban, ahova meghívat téged. Hát élvezet ennek a kis vadócnak, ha hírbe hozza magát?

– Ő semmi tekintetben sem érzi magát hírbejutottnak és semmiképp sem az. Ezek hazájának szokásai. Van legalább féltucat udvarlója, akik mindenüvé követik őt. Én sem vagyok több ezeknél.

– S az apa? Ő, aki eleinte savanyú arcot vágott neked, most szívesen fogad!

– Igen... – felel Sosthenes kissé habozva. – Rá nézve különben, mint mindenkire nézve, Ned barátja vagyok. S Ned eltűnt, azt mondják, hogy utazik...

– Magad mondtad nekem, hogy atyja Oroszországba szándékozik őt küldeni.

– Az igaz. De valami gyanús van a dologban.

Sohasem beszélnek róla. Ha kérdezősködöm Miss Harlemtől, alig felel s nem egyszer rajta kaptam, hogy könnyezett. Félek, hogy valami összetűzés, ha nem szakítás történt.

– Bizonyosan valami bolondságot követett el a te barátod.

– Nem hiszem. Szerette a szép Miriamot s ő nem az az ember, aki egykönnyen megváltoztatja szenvedélyét.

– Ez mind nagyon furcsa! Mily kevésbé ismerjük az embereket, akiket legjobban ismerünk. Mondd csak, Sosthenes, de komolyan: a szép Miss Éva kezére vágyva, vagyona igézett-e meg, vagy igazán szereted őt?

– Neked, nővérem – mert veled szemben őszinte vagyok – nyíltan megvallom, hogy ha csodáltam őt, szerettem a fényűzést is, amely szép arany kerete volt. Nem tudtam őt közletről látni, vele hosszasan, bizalmasan beszélgetni – ami oly nehéz dolog nekünk, francia ifjaknak – a nélkül, hogy ne becsültem volna őt, a nélkül, hogy meg ne hatott volna kedvességével és kiváló előzékenységével. Szóval szeretem őt, igazán, szívem mélyéből. Ez egyszerűen volt mondván s Vernay grófné meghatottan vette két kezébe fivére kezét.

– Akkor nőül fogod őt venni?

Sosthenes kissé szomorúan mosolygott.

– Hát már nincs ellenedre?

– Óhajtom ezt a házasságot, először, mert a kicsike tetszik nekem... nem tudom, hol szerezte előkelő modorát, de mindenesetre nem lenne rossz helyen egy trónon sem – ha volna trónunk. – De különösen azért óhajtom őt sógornőül, mert parvenü atyja lenéz – vagy lenéztetted. Ha nem szeret téged... de hisz ez lehetetlen!...

– Nos, ha nem szeret engem?...

– Mást szeret.

– Udvarlói közül egy fiatal embert sem tüntet ki.

– Akkor nincs köztük az a férfi, akit szeret.

Sosthenes sokáig szótalán volt.

Ugyanazon napon egy utcafordulónál hirtelen Ned Harlem és John Raymond álltak előtte.

– Harlem! Mennyire örülök, hogy viszontláthatom! Mikor érkezett vissza Párizsba?

Ned először meglepetve, hamar visszanyerte önuralmát. Kezet szorított a vicomte-tal s egy szóval bemutatatta neki társát. Sosthenes meglehetősen csodálkozva nézett az új barátira. Kissé feszélyezve voltak mind a hárman.

– Sohasem távoztam Párizsból, Mirboys. Távoztam atyám házából, hogy oda soha vissza ne térjek. Magam keresem meg a kenyeremet, hála barátomnak, Raymond úrnak.

Jól megnyomta a „barátom” szót.

– Ugyan, ugyan, ön nem beszél komolyan! Az összetűzést elfeledi az ember; a pillanatnyi hevesség hamar meg van bocsátva.

– Mivel e tárgyról nem adhatok önnek fölvilágosítást, legjobb hallgatni róla.

És tovább akart menni.

– Azért, hogy új barátai vannak, Harlem, nem kell elhagyni a régieket. Így nem tér ki előlem.

Engedje meg, hogy meglátogathassam.

– Lakásunk nagyon egyszerű és szűk.

– Együtt lakik ezzel az... úrral?

– Igen.

– Akkor önhöz fordulok, uram. Nem tudom, mi történhetett; nem is akarom tudni, de nagyon szeretem Ned Harlemet s egy barátot elveszíteni rendkívül fájdalmas. Mi több, hírt vihethék neki övéiről, különösen nővéréről.

– Igaza van, uram. Bizonyos vagyok benne, hogy Ned megnyitja önnek ajtónkat.

A fiatal francia oly őszintének, oly egyenesnek tűnt föl, hogy megtetszett John Raymondnak. Átadták a lakcímet.

Kissé később, a legkisebb alkalom nélkül, így szólt John a barátjához:

– Ugye, ez a francia szereti az ön nővérét?

Ned csodálkozva nézett reá:

– Miből sejtí? Én sohasem beszéltem róla.

– Nem, de ön iránti vonzalma nagyon élénk s mikor Miss Éváról beszélt, hangja ellágyult.

– Igen, azt hiszem, hogy szereti. De bizonyos vagyok benne, hogy Éva nem szereti őt.

John egész este szokatlanul vidám volt, furcsaságokat és bolondos anekdotákat beszélve el a műveletlen emberek között töltött életéből. Csodálatosan fiatalnak és erőteljesnek érezte magát.

Sosthenes de Mirboys nagy zavarban volt. Ez a találkozás nem ment ki a fejéből. Ned új barátján csodálkozott. A társadalomnak melyik osztályából való ez az amerikai? Nyilván munkás volt. Munkás? Nem, mert kissé elhanyagolt öltözete dacára volt benne valami, ami művelt s előkelő emberre vallott és arcvonásai ritka értelmességről tanúskodtak. Különben Ned, akit meglehetősen büszkének ismert, nem kötött volna barátságot egy munkással. És akaratlan kellelénél többet gondolt ez új barátira.

Ez este Harlem úrnál ebédelt és szándékosan korábban érkezett. Éva, ki még egyedül volt, nyugodt és szelíd szeretetreméltóságával fogadta őt.

– Kisasszony, bocsásson meg, ha kíváncsinak és kíméletlennek látszom, de az idő rövid.

Az előbb Neddel találkoztam. Tehát nem utazik. Ön tudja, mily rokonszenvvel viseltetem fivére iránt. Nem szükség elmondanom, mennyire tisztellem önt. Ezek jogot adnak nekem az ön bizalmára. Mi történt? Ned azt mondta nekem, hogy összeveszett, sőt szakított az atyjával.

– Igen.

– Miért? Ily kötelekeket csak a legfontosabb okokból tép szét az ember.

– Az összetűzés okait én éppúgy nem tudom, mint ön, uram. Atyám előtt nem szabad erről beszélnem. Ned azt mondta, hogy pénzről van szó... sok pénzről... sőt egész vagyonról. Egyebet nem tudok.

– Ned adósságokat csinált?

– Nem hiszem. Különben atyám kifizette volna azokat. Nagyon bőkezű, sőt megveti a pénzt, melyet oly könnyen kap.

– Tehát?

Éva elcsüggedést jelentő mozdulatot tett. De nem utasította vissza a kínálkozó rokonszenvet. Fivérééről beszélni nyilván édes volt neki. Sosthenes sohasem érezte magát ily közel hozzá.

– Megengedi, kisasszony, hogy ha valaha segítségre lesz szüksége, ezt én tőlem fogja kérni? Ha valaha barát szolgálatot tehet önnek, én legyek ez a barát? Nem kételkedik Ned iránt való vonzalmamban?

– Éppen nem. Eszemben fogom tartani. Sohasem fogok habozni az ön barátságát igénybe venni. Szerencsétlenségre, most nem tehetünk mást, mint várnunk kell. Az idő sokat tehet. Benne kell bízunk.

– Ned nem volt egyedül?

– Nem (és Éva szép arca hirtelen kiderült), John Raymond van vele. John segélyével talált hivatalt, amelyben megkeresi a kenyerét.

– Ki ez a boldog halandó, akit ön keresztnevéen említ, kisasszony?

– Ez egy egész történet. Nagyon szegény, nagyon gyenge kis leány voltam s csak egy örömem volt, az én régi babám. Sírtam, mert elvesztette szemeit. John Raymond megvigasztalt, helyreállította a babámat, – lássa, nem volt más játékszerem! – s megígértem neki, hogy sohasem feledem el őt. Az összetűzés napján láttam őt viszont. Azonnal megismertem. Biztosíthatom önt, hogy Ned nem találhatott volna jobb barátot.

Oly élénken beszélt, hogy Sosthenes nem ismert reá; semmiképp sem igyekezett eltitkolni az érdeklődést, melyet fivérének barátja benne keltett. Észre sem látszott venni a vicomte kissé rémült csodálkozását.

Ez némi szünet után mondá:

– Irigylem azt a munkást.

– Ah! ön csalódik! John Raymond nem munkás. Szegény. Jelenleg kénytelen, mint munkás dolgozni, de mérnök.

– Azt mondta, kisasszony, hogy az összetűzés napján látta viszont Raymond urat. Valami dolga volt itt?

Éva csodálkozva nézett föl.

– Hogy volna ez lehetséges?

A vendégek megérkeztek. Harlem úr belépett. A félbeszakított beszélgetés nagyon kínos benyomást hagyott hátra a fiatal emberben.

Másnap, egy vasárnap, Sosthenes elment a Ned által bejelentett lakásra. Föl kellett másznia a Montmartre tetejére, egy lerombolás alatt levő negyedbe, nem messze a Szent Szív templomától. Végre megtalálta a legszegényebb házikót, amely egy nagy új épülethez támaszkodott. A csákány megkímélte ezt a szögletet, de csak rövid időre. Egy domboldalon levő kertben a magaslaton omladozó kioszk állt, amelyeneket a párizsi polgárok nagyon szeretnek csinálni, hogy azt képzelhessék, hogy falun laknak. Gyermekesnek s mégis kedvesnek tűnt föl ezen a korai tavaszi napon, mikor a fák olyanok voltak, mintha zöldek porral lettek volna behintve. A kilátás nagyszerű volt és Sosthenes, mielőtt kopogtatott volna a kapun, visszafordult, hogy nézze a lábainál elterülő nagyvárost dómjaival, sok templomának tornyaival és csúcaival, palotáktól szegélyezett szép folyójával. Friss szél által üzött felhők könnyű árnyékokat vetettek a csodás panorámára, míg itt-ott egy napsugár ragyogtatta meg a rokkantak dómját, vagy valamely vasúti állomás üveges boltozatát.

Ned, észrevévén barátját, eléje ment s a fiatal ember a kis kert mellvédőjére könyökölt.

– Mily szép – mondá Sosthenes – s az Opera környékén az ember alig sejtí, hogy félóránira ily kedves hely van!

– Raymond rakott itt nekünk fészket. Különös, hogy ez az amerikai, aki csak néhány hónapja van Párizsban, mennyire fölhalálja magát, jó lábon áll az emberekkel és dolgokkal s mindenütt megkedvelted magát!

– Hogy megkedvelteti magát, azt tegnap volt alkalmam tapasztalni. Az ön nővére alig győzte őt dicsérni.

– Oh! ő nála valami gyermekkori emlék maradt meg, nem tudom, hogyan.

– És önnél?

– Én csak két hónap óta ismerem őt.

– Összeveszésük óta. Természetesnek tartja ön egy olyan emberrel barátságot kötni, aki nem az ön világából való s akinek nincs meg az ön nevelése?

– Ami a nevelést illeti, e tekintetben túltenne mind a kettőnkön. Könyvekből is tanult, de különösen tanulmányozta az embereket és az életet. Vele társalogva, eddig ismeretlen világok és új látókörök nyílnak meg előttem. De jöjjön be, tisztelje meg házunkat.

Johnt papírokkal és rajzokkal fődött nagy asztal mellett találták. A szoba iroda s egyúttal ebédlő volt. Egy konyhával együtt az egész földszintet elfoglalta. Ned megmagyarázta, hogy lakásuk még az első emeleten két szobából és egy padlásból áll.

– Lássá – mondá Raymond különösen fiatalos mosollyal – úgy lakunk, mint hercegek. Ha látta volna első rejtékünket. Most ketten négyszáz frankot keresünk havonként. Büszkék is vagyunk rá!

– S meddig tart ez?...

Sosthenes kissé izgatottan mondta e szavakat, Ned felé fordulva.

– Ha szerencsénk lesz, valamikor talán gyarapodunk is. Egy perselyt szándékozom vásárolni. Féltre kell raknom filléreimet a New York-i utazásra. Az ősszel véglegesen beállók Watson ügyvédhez. Ha egyszer ott leszek, könnyen megyek előre, arról felelek önnek. Úgy érzem, mintha falakat kellene lerombolnom és szűz erdőn kellene magamnak utat törnöm ...

– Tehát?...

Sosthenes nem fejezte be mondatát. Ned megfelelt arra, amit gondolt.

– Soha többé. Kérem, ne beszéljünk erről.

– Azóta nem látta nővérét?

– De igen. Többször találkoztunk, de csak futólag. Kezdi érezni, hogy már nem vigyáznak rá oly nagyon, s az a szándéka, hogy egy napon lakásomra jön Miriammal, talán Mrs. Norrisszal is, habár ez még hallani sem akar erről.

– Ez nagy meggondolatlanság volna két fiatal leánytól – mormolta Sosthenes kedvetlenül.

– Az ön gondolkozásmódjával talán; a mienkkel nem. Éva nővérem, Miriam pedig menyasszonyom.

A társalgás nemsokára elakadt. Mikor egyetlen tárgy foglal el minden gondolatot, amely tárgyról azonban nem szabad beszélni, a mondatok nagyon nehezen jönnek s minden bizalmasság megszűnik. John jelenléte, aki ismét rajzolni kezdett, feszélyezte a vicomte-ot s nemsokára távozott.

– Hallja, Harlem – mondá búcsút véve – ne feledje el, hogy őszinte barátja vagyok önnek. Ha valamikor egy vagy más módon hasznára lehetek, nem fog megfélekezni erről?

– Nem fogok megfélekezni, kedves Mirboys.

Valamivel később John fölemelte fejét és mosolyogva mondá:

– Ez az úr nekem sehogy sem tetszik.

XI. fejezet

Egy nap Róbert Harlem a postájában egy amerikai újságot talált. A cím után ez a szó: *fontos*, vörös ironnal volt aláhúzva. Kibontotta s szintén vörös ironnal megjelölve néhány sorból álló kis cikket talált, amely, mintha semmit sem akart volna mondani, szerényen meghúzódott a vegyes hírek között. Gyorsan átfutotta.

„A tudományos világban egy történetet sutognak, amely közélről érdeklí egyik legtekintélyesebb polgártársunkat. Úgy látszik, hogy az örök hóban bizakodott. Ez a hó foglyul ejtett és hosszú évekig fogva tartott egy fiatal embert, akitől nagyon kellett félnie. Bizonyos föltámadottak nagyon kellemetlenek?”

Semmi több.

A célzás bárkire vonatkozhatott. Harlem elsápadt. A félt támadás tehát megérkezett, vagyis inkább készült. Ez csak figyelmeztetés volt.

A hírlap még kezében volt, mikor volt társa, Norris úr, belépett. A két ember, habár ritkábban találkozott, mint a múltban, mégis tüntetően jó barát maradt. Norris eleven és alattomos apró szemei azonnal a kibontott hírlapra irányultak.

– Ah! – mondá – ön is megkapta ezt az újságot. Mit akar mondani ez a kis cikk? Én nem értek belőle semmit. És ön?

Csak rá kellett néznie Harlem sápadt arcára, s megvolt a felelet a kérdésére. De játszott az ártatlant.

Harlem az annál fenyegetőbb, mert határozatlan veszéllyel szemben nagyon egyedül, fegyvertelennek érezvén magát, hirtelen elhatározta, hogy vallomást tesz és támaszt keres régi társában. Norrisnak, habár kihúzta magát a játékból, mégis nagy érdekében volt, hogy a botrány ne legyen nyilvános. Néhány szóval beavatta őt, de igazolva magát. Egy egész évig várt, mielőtt fölhasználta a letéteményt, melyet most követelnek rajta.

Végtére is azt hitte, hogy jogosan járt el. Beszéltek egy kalandor csapatról, mely Alaszka belsejében nyomtalanul eltűnt. Ebből azt következtette, hogy Raymond is elveszett társaival együtt.

– Várjon, ... várjon csak! Ez a Raymond nem egy magas legény volt, nagyon világos szemekkel? Ajánlkoztam neki imprezáriónak, de ő nem fogadta el ajánlatomat. Tehát a fékező, a híres fékező, az ön fékezője volt az, amit akkor hozott? Teringettét! És nem halt meg! Mily kár! Ez mindent rendbe hozott volna. Meghatározta, hogy mikor fog tulajdonáért eljönni?

– Igen. Beteg, örült, vagy, nem tudom, mi volt; évekig el volt temetve egy halászkunyhóban. Egyszerre föltámadt. Tudtomra adták Amerikából. Ön tudja, hogy ilyen félbolondokkal már találkoztunk ...

– No hát, úgy fog vele bánni, mint a többivel. Ez nem nehéz.

– Ez nehéz. Bizonyítéka van: egy elismervény, melyet saját kezemmel írtam alá. Eljött – három hónapja ennek – hogy szembeszálljon velem itt. Ned mindent hallott. Pártját fogta ellenem.

– No lám, hát ez a titok magyarázata?

– Igen.

– De akkor, hogyan jön ez a támadás oly sokára a fenyegetés után? És jegyezze meg, hogy önön kívül senki sem érti meg azt a kis cikket.

– Fiam megbocsáthatatlan kitörése után nagylelkűség szállta meg őt. Mint valami drámai hős azt mondta, hogy nem gyalázza meg gyermekeim atyját. Nem tudom, hol van, sem azt, hogy mit csinál. Nyilván visszatért az Egyesült Államokba; megfeledezett szép szándékairól. Gondolni kell valamit, védekeznünk kell az ellenség ellen.

- Nekünk?... Beszéljen magáról, barátom. Én nekem nincs részem ebben a dologban.
- Társam volt.
- Be tudom bizonyítani, hogy engem nem avatott be a dologba. Megvannak az ön levelei.
- Végtere is – kiáltott föl Harlem türelmetlenül – nem törődik azzal, hogy sárba hurcolják közös vagyunkat?
- Legkevésbé sem. Ha segítségére lehetek, Harlem, szívesen megteszem.
- Köszönöm. Az első dolog fölfedezni, hol van ez a Raymond, mit csinál...
- Norris egy pillanatig hallgatott. Azután mondá:
- Nem hiszem, hogy Raymond elhagyta Párizst; azt hiszem, hogy szoros viszonyban van Neddal.
- Nagyon valószínű, hogy együtt élnek.
- Harlem előbbre hajolt, lihegve:
- Hogyan tudja ezt?
- Nagyon egyszerűen. Egy reggel – lelkiismeretem megnyugtató végett, mert a festészet nem igen érdekel engem – körüljártam a *Salon*-ban. Nagyon ismerős nevetés ütötte meg a fületem. Miriam beszélgetett Neddal; egy magas fiatal ember ment utánuk Évával. A képkiallításokon könnyű találkozni. A két fiatal leány gyakran jár ki együtt. Évának saját kocsija lévén, ez nem jár semmi nehézséggel. Lássá, mily egyszerű. A magas fiatal ember bizonyosan Raymond volt.
- Mit csinált ön?
- Természetesen játszottam a kegyetlen apát s természetesen a jelenet semmire sem volt jó.
- Miriam megölelt, hízelgett, azután ezt a beszédet tartotta nekem: „Lásd, édes, kedves kis apuskám, mikor Nedet gazdagnak hitted, el voltál ragadtatva, hogy ő lesz a vőd. Részemről sohasem gondoltam másra kívüle. De ismersz engem. Sokkal jobban szeretem a fényűzést, hogysen egy vagyontalan férfi neje legyek. Tehát e felől nyugodtan alhatol. Csakhogy máshoz sem megyek nőül. Ha Ned nem szerez magának szép állást mint ügyvéd, vén leány leszek, ennyi az egész s te ezt nem fogod sajnálni, mert hű gondozód leszek. Csakhogy az ősszel Watson magához veszi őt s akkor ez gyorsan megy. Ez az egész”. Mit felelhettem erre? Miriam azt csinál velem, amit akar; különben, önnel is.
- Watson – mormolta Harlem – mindig utált engem. Nagy gyönyörúsége lesz befogadni hálátlan fiamat. És addig miből él?
- Úgy látszik, dolgozik. Hogy mit, azt nem tudom. Nem akartam kikérdezni Miriamot, félve, hogy mindent helybenhagyok.
- És Éva ... Éva!...
- Többet nem szólt róla. De hirtelen megszólalva fölkiáltott:
- Akkor a támadás nem tőle ered? De hát kitől, kitől? Sok ellenségem van; de végtere is, hogy határozott váddal léphessenek föl, tájékozva kell lenniük. Raymond kétszínű játékot űz. Ah! hogy gyűlölöm őt! hogy gyűlölöm őt! Jó viszonyban van a fiúval s alattomban tönkre akarja tenni az apát!...
- Ezt én nem tartom valószínűnek. Úgy látszik, nagyon érdeklődik az ön leánya iránt.
- Harlem dühösen fölugrott; azután vállat vont:
- Ugyan menjen! Egy munkás...
- No, no! modora nem vall munkásra. Nem tiltotta meg Évának, hogy bátyjával találkozzék?
- Igen. De ő is dacolt velem.
- Ó, a félénk Éva?
- Sohasem kell bízni ezekben a szelíd teremtésekben; szembeszállnak a vasemberekkel is.

Azután más dolgokról beszéltek. Norris ismerte a szóban forgó hírlap egyik szerkesztőjét. Iparkodni fog tőle megtudni a cikk eredetét. Egyébként ezt a támadást sokáig nem követte másik.

Harlem azon a ponton volt, hogy kikérdezi Évát, hevesen meg fogja szidni, hogy megtiltja neki, hogy egyedül menjen ki Miriammal, ami különben amerikai szokás volt. Azután nem tett semmit. Visszatartotta őt a gyávaagnak bizonyos neme, amin maga csodálkozott legjobban. Félt, hogy leánya ismét tagadólag válaszol, amiből aztán nagy botrány lehet. Azt kérdezé magától, hogy mi lenne belőle, ha Éva is elhagyná őt.

Szíve mélyén pedig bizonyos furcsa büszkeség támadt benne fiát illetőleg. Ned, Párizs utcájára kidobva, kilábolt a bajból; nem jött bocsánatot koldulni; férfiú volt, büszke és kevély, az ő fia, igazán az ő fia.

Azután az álomkép, mely oly gyakran gyötörte őt álmatlan éjjelein, amely szemei elé tartotta Nedet, az utcán éhesen, hontalanul bolyongva, legalább többé nem zavarja őt. Volt egy barátja, – milyen barát! – az ő halálos ellensége, de legalább nem volt egyedül és jövője lerajzolódott előtte. Bizonyára nagyon fényes jövő lesz; Nedben megvolt az anyag ahhoz, hogy nagy ügyvéd legyen belőle.

Ekkor kimondhatatlan keserőséggel gondolt a boldogságra, melyet, fia dicséretét hallva élvezhetett volna, ha ez az összeveszés mindent meg nem változtatott, mindent tönkre nem tett volna!

Mennél többet járt, annál többet gondolt a lázadó fiúra. Csodálkozott, hogy azelőtt nem szerette őt jobban, hogy csak saját nagyságának eszközét látta benne. Most ezer, eddig nem is sejtett jó tulajdonságot fedezett föl benne. Bánta, hogy sohasem ismerte az apaság igazi örömeit. Mikor véletlenül valamely boldog családi otthonban volt, ahol a gyermekek apjuk térdein mászkáltak, nem félve tőle, gyermeki hízelgésekkel halmozva el, azon vette magát észre, hogy nyugtalan kíváncsisággal és szokatlan szívszorongással nézi azokat. Miért tagadta meg tőle a természet azt az ajándékot, amely a kicsinyeket vonzza? Az ő gyermekei miért hallgattak el, miért reszkedtek el közeledtére? Durva volt és nyers, az kétségtelen. De az elernyedés bizonyos pillanataiban neki is jól estek volna a kicsinyek hízelgései. Sohasem ismerte ezeket. A félelem, melyet bennük és az anyjukban keltett, megfagyasztotta őket, Nedet és Évát egyaránt. Egykor, munkájába merülve, a nyomortól kínoztva, nem igen érzé a gyengédség eme hiányát övéinél. Most, gondolkodva a dolgról, semmit sem tartott sajnálatra méltóbbnak.

Később az apa és fiú jól megértették egymást. A munka, a közös érdekek közelebb hozták őket egymáshoz és fesztelenül beszélgettek. Különben csak nagy időközökben látták egymást. Elválva, néha írtak egymásnak. Nem úgy volt vele, mint Évával, akiről majdnem teljesen megfeledkezett a nevelésben töltött évek alatt. Most a szomorú múlt fölött érzett bánatában, leányának képe összekeveredett a fiúéval, még egyenetlenül, az igaz; de mégis gondolt reá s oly félénk, de oly megható kérése rendkívül kínoztá lőn rá nézve. Félszegen és ügyetlenül, de igyekezett hozzá közeledni. De a vonzalmat, mint mindent e világon, tanulni kell egy ideig. Leánya nem látszott őt megérteni. Ez nagyon elkedvetlenítette őt.

Ilyenkor az ember, mintha elesett volna, oda kapaszkodik, ahova lehet. Harlem úr megkülönböztette Sosthenes de Mirboyst, vonzotta magához, néha-néha szívesen elbeszélgetett a fiatal franciával, aki erre teljesen úgy viselkedett, mint kérő.

Egy este, mikor bizalmas ebéd után egyedül voltak a dohányszóban, a vicomte a következő szavakat kockáztatta meg:

– Megengedi, uram, hogy egy vallomást tegyek önnek, amely, azt hiszem, nem fogja önt nagyon meglepni?

– Beszéljen – felelé az amerikai.

– Szeretem Éva kisasszonyt s van szerencsém kezét megkérni.

Harlem néhány pillanatra szótlánul nézte szivarjának füstjét. Bizonyára el volt készülve erre a kérdésre. Nem igen lelkesedett ezért a házasságért, de már nem is ellenezte. A talajt nagyon ingatagnak érezte lábai alatt, mintha vulkanikus vidéken járt volna, ahol baljóslatú előjelek rémítik az embert. Végtére, Éva rosszabbul is választhatott volna. De leginkább azért vonzódott a fiatal franciához, mert Ned barátja volt, akivel kétségkívül találkozik.

– Uram, ön eléggé ismeri az amerikai szokásokat, tehát tudhatja, hogy a mi leányaink szabadok férjük megválasztásában. Nem titkolom el ön előtt, hogy az enyémmel nagyon magasra törő szándékaim voltak. De ön kedves ember, jó családból való, amint hallottam, és szerencsére nem tartozik az újvilági nagy vagyon után vadászok közé.

Ha leányom szereti önt, nem ellenezem ezt a frigyet.

– Ah! uram, hálám határtalan!

– Nem igen tartozik vele nekem. Éppen nem vagyok bizonyos abban, hogy leányom hajlandó lesz önhöz menni s én bizonyára nem fogom őt befolyásolni.

– De megengedi, hogy beszéljek vele?

– Kétségkívül. Most, ha nincs ellene kifogása, hányjuk meg a kérdést más oldalról...

Habozott s hangja kissé megváltozott:

– Önzetlennek tartom önt... vagy legalább meg vagyok arról győződve, hogy a vagyon...

Sosthenes elpirult.

– Ön megtisztelt engem azzal, hogy nem számított a hozományvadászok közé s e tekintetben, uram, csak igazságos volt irántam.

– Kétségkívül; de az ön családja bizonyára nem osztozik abban a nézetében, hogy nem kell törődni a pénzkérdéssel. Ez a család talán megtudta, hogy félreértés történt fiam között és közöttem s mivel nálunk a végrendelkező szabadság föltétlen, abból talán azt következtette, hogy Éva annál gazdagabb lesz, minél kevesebbet kap fivére.

– Esküszöm, uram...

– Kérem, ne szakítson félbe. Én üzletember vagyok s a komoly kérdéseket komolyan veszem. A félreértés, melyről beszélek, talán nemsokára megszűnik.

– Mily boldoggá tesz engem e hírrel, uram!

Oly igazi, oly őszinte barátsággal viseltetem a fia iránt!

Harlem ösztönszerűleg kezét nyújtotta és Sosthenes hévvel szorította meg azt. A fiatal ember e szavakkal jobban előmozdította ügyét, mint bármiféle tiltakozással.

– Sőt, ha ez a félreértés nem oszlanék el, semmi szándékom sincs leányomat fivérének kizárásával gazdagítani. Amerikában sok szép intézményünk is van... Alkalom adtával ezekről sem fogok megfeledkezni.

Sosthenes meghajtott magát s az ezután következő csend kissé kínos volt, mert Harlem szavakat keresett, hogy a legtermészetesebben mondja el azt, ami már rég fojtogatta őt.

– Ned nem beszélt önnek a köztünk fölmerült nézeteltérésről? Találkozik vele?

– Véletlenül találkoztam vele. Meg is látogattam. Semmit sem mondott nekem, csak annyit, hogy soha nem tér ide vissza.

– Ah! ő nagyon bűnös... De végtére is fiam...

– És ön megbocsát neki, ugye? Ah! mily öröömre lenne, ha előmozdíthatnám ezt a kibékülést!

– Ne siessünk. Ha megbocsátok neki, ezt csak bizonyos föltételek alatt teszem.

– Természetesen. Remélhetem-e, hogy engem bíz meg ön e föltételek közlésével?

Harlem elfojtotta megindulását. Vonzalmat érzett e fiatal ember iránt, aki megelőzte kívánságait.

– Majd meggondolom. Még beszélni fogunk erről. Az első föltétel az lenne, hogy hagyja el azt az embert, akit, úgy látszik, barátjává tett. Látta őt? Valami munkás, valami kalandor...

– Láttam őt. Nekem nem tetszik: de bizonyosan téved, uram, nem látszik annak, aminek ön mondja.

Róbert Harlem fölkel és járni-kelni kezdett a dohányzóban. Alig tudott uralkodni haragján és félt, hogy sokat mond.

– Bárki legyen, ez az ember, akit legjobban utálok, nekem ellenségem; remélem, hogy egy szép napon lábaimnál látom őt. Ned tudja ezt ... És barátjává teszi őt! ... Együtt laknak, ugye?

– Igen.

– S kétségkívül nyomorúságos kunyhóban... Ned, akinek semmi sem volt elég szép, elég finom! Szánandó, vallja meg! Igen, meg fogok neki bocsátani. Először megesküdtem, hogy soha sem fogok megbocsátani, de ő egyetlen fiam, akire nagyon büszke voltam ... Nagyon boldogtalannak látszott, mikor ön látta?

– Nem. Ellenkezőleg, tele bátorsággal, büszke arra, hogy kétszáz frankot keres havonként, kérkedve nélkülözi a fényűzést és biztos a jövőben.

– Nem bánja... a boldogságot, melyet maga után hagyott, nővérét, menyasszonyát! mert ön tudja, hogy szereti Miriam Norrist, meg aztán...

Azt akarta hozzátenni, hogy „engem”, de a szó a torkán akadt.

– Nagyon keveset beszélt velem övéiről, uram.

Kissé feszélyezve voltunk mind a ketten.

– De ismét meg fogja őt látogatni?

– Ha akarja, megviszem neki a bocsánatra vonatkozó ígéretet.

– Jól van. Menjen el nemsokára. Minél előbb, annál jobb.

– Engedje meg, hogy előbb Éva kisasszonnyal beszéljek. Ha Ned előtt, mint családjának egyik tagja, mint leendő sógora jelenhetek meg...

– Igaz. Tehát keresse föl leányomat. Aztán jöjjön vissza az eredményt elmondani. Nem tudom, hogy Miriam és anyja elmentek-e már... De nézze meg...

Sosthenes és Éva szerelme rá nézve csak viszonylagos fontosságú volt; a fiatal ember többé vagy kevésbé fölhatalmazott követ lesz; semmi egyéb.

Milyen lehetett ez a perpatvar, mely így elválasztotta ezt az aggódó, a tettetett szigorúság dacára majdnem érzélgős apát és a fiút, aki tele volt bátorsággal, maga volt a megtestesült vidámság? Sosthenes hiába törte rajt a fejét.

Éva egyedül volt. Könyv volt a kezében, de nem olvasott. A nagy ernyővel fődött lámpa alatt szép virágtartóban néhány fehér rózsza gyenge illatot árasztott. A rózsák fonnyadtán hajtották le fejüket. A magába merült, a távolba tekintő, kissé sápadt és szomorú fiatal leány hasonló volt azokhoz a rózsákhoz, gondola Sosthenes.

Szíve elszorult, mintha Éva szomorúsága átszállt volna reá. És hirtelen bizonyos féltékenység, ami pedig nem volt természetese, megállítá lépteit, annyira dobogott a szíve. A fiatal leányt nézve, meg volt győződve, hogy ez nem szereti őt, hogy sohasem fogja szeretni. Fölindulásában végigmérte azt az utat, melyet megtett ama nap óta, melyen észrevette, hogy Éva szép, hogy őt nőül venni nemcsak előnyös, de nagyon kellemes is lenne. Most csak reá gondolt; vagyona nagyon keveset számított előtte.

Ez csak akkor vette őt észre, mikor már a kis asztal másik felén állt s ekkor hirtelen fölugrott és némi pír ült nagyon sápadt arcára.

– De megijesztett. Azt hittem, hogy elment. Sokáig maradt atyámnál?

– Igen, kisasszony. Az ön fivérééről beszélt velem.

Egy pillanat alatt csupa figyelem lőn, szemei ragyogtak.

– Beszéljen ... beszéljen ... Ha tudná, hogy ez a szakítás mennyi gyötrelmet okoz nekem! Azt hiszem, hogy belebetegszem s az atyám sem boldog.

– Nem. Meg fog bocsátani.

– Ah! mily boldogság! Elmondta önnek e perpatvar okát? Mert én nem tudok semmit, de semmit! Senki sem akarja megmondani.

– Nem, én sem tudom. De Harlem úr megbízott, hogy beszéljek Neddel, hogy tudtára adjam a megbocsátás és feledés föltételeit.

– Ha föltételek vannak, Ned nem fog engedni. Alkalom adtával ő éppen oly szilárd, éppen oly makacs, mint atyám maga. Melyek a föltételek?

– Az első, hogy hagyja el azt az embert, akit atyja utál.

– John Raymondot? Ezt Ned nem fogadja el. Ha tudná, mi volt neki John ... ha tudná, mily büszke és szép természete van annak az embernek, akit atyám gyűlöl! Gyűlöl, miért? Hasztalan kérdelem, hogy mit jelent mindez.

Sosthenes nézte a fiatal leányt. Most már nem hasonlította őt a lámpa melegségétől lekonyult fehér rózsákhoz.

Még jobban szerette őt szomorúan és sápadtan, mint így reszkette, lángoló szemekkel.

– Atyja nem fog e tekintetben engedni. Az ő küldötteként megyek. Sok mondanivalóm van az ön fivérének, küldetésemén túl is.

– Örömmel fogja önt hallgatni, mert nagyon szereti önt.

Mirboys úr, kissé fölbátorodva, egy széket vitt a kanapé mellé, amelyen Éva ült.

– Mielőtt a dolgról beszélnek velem, szeretnék önnek is valamit mondani kisasszony; de nem tudom, hogyan kezdjem ... Nézze ... félek ... reszketek ...

– Pedig én nem vagyok valami nagyon rettenetes – mondá Éva mosolyogva – és szívesen bizalmasukká tesznek az emberek; azt hiszem, már mondtam ezt önnek.

– Ön szelíd, jó és egyszerű; de engem, aki pedig nem vagyok félnék, megbénít ez a szelídség ... De amit mondani akarok önnek, e két kis szócskába foglalható: „Szeretem önt!”

Éva megrezzent. Azt hitte, hogy magaviselete által eléggé tudtára adta e fiatal emberek, hogy ő nem szereti, s azért e vallomás nagyon kínos volt ránézve. Lehajtá fejét s halkán mondá:

– Mennyire fáj ez nekem! Mily gyötrelmem ez nekem! ...

– Tehát?

Nem tudott többet mondani.

– Hát nem értette meg, Mirboys úr? ... Jó barátok voltunk s ez a barátság nekem oly édes volt... Ön kedves ember, örömmel látom önt, hálás vagyok fivérem iránti hűségéért, de higgye el, hogy a házasságban ily barátság nem elég.

– És ha én beérvén vele?

– De nem érvén be vele én! Ha valaha férjhez megyek, a férjem életemnek központja, életemnek forrása lesz; érette képes lennék szenvedni; vele nem félnék a szenvedéstől. Semmitől sem riadnék vissza, sem a szegénységtől, sem a száműzetéstől, sem a másnak átkától ... lássa, ez semmit sem hasonlít a barátsághoz, amelyet ön iránt érzek.

– Ah! – kiáltott föl a fiatal ember, – ön más szeret! Lehetetlen csalódnai ily hangokban!

Mivel Éva méltóságosan s kissé hidegen fölkelt, folytatá:

– Bocsánat, kisasszony, kérem, ne hagyjon el így. Lássa, én nagyon engedelmes, nagyon alázatos vagyok ön előtt. Hagyjon meg nekem legalább némi kis reményt. Atyja fölhatalmazott arra, hogy beszéljek önnel, de teljes szabadságot biztosított önnek. Oh! én nem ámítom magamat. Teljesen értem ... nem szabad ostromolnom ... de nem tudok lemondani arról, hogy néha-néha lássam önt, halljam szavát, mely mindig szívem mélyére hat. Ne küldjön el egészen kétségbeesetten. Igyekezzen elfeledni oktalan szavaimat. Legyen minden úgy, mint a múltban. Hadd szolgáljak önnek, hadd szolgáljak fivérének, hadd érezzem, hogy nem lettem egyszerre idegen rá és önre nézve. Nem nagy dolog az, amit kérek. Ne tagadja meg! Ha azt gondolja, hogy nagyon gyakran kopogtatok az ajtaján, tudtomra fogja adni s én kevésbé tolakodó leszek. Később, sokkal később talán meg fogja ön érteni, hogy az olyan szerelem, mint az enyém, végtére is nem megvetendő.

– Ha tudná, mennyire szeretném önt, Mirboys úr, minden fájdalomtól megkímélni... Igen, jöjjön vissza, beszélgetni fogunk, mint azelőtt... Beszélni fog fivéremről; de kérem, csak mint barát jöjjön vissza; minden más gondolat legyen félretéve, mégpedig örökre.

– Engedelmeskedni fogok, kisasszony.

És szomorúan távozott.

XII. fejezet

John Raymond levelet kapott Amerikából, mely nagyon gondolkozóba ejtette őt s amelyre távirattal válaszolt: „Szüntesse meg a hadjáratot”.

A levél ekként szólt:

„Igaza van, barátom, én a legutálatosabb levelező vagyok. A toll sohasem volt könnyen kezelhető szerszám a kezemben, habár ön mint jó tanár eleget tanított rá. Azután szerettem volna, ha érdekes dolgokat beszélhettem volna el önnek, de azok nem mentek kedvem szerint. Azért elválásunk óta csak rövid leveleket kapott ön tőlem, amelyek táviratokhoz hasonlítottak.

Kissé részletesebben csak szegény atyám haláláról, zavart állapotomról s a jövőt illető határozatlanságomról írtam önnek. Csak azzal voltam tisztában, hogy viszont akartam önt látni, megújítani a barátságot, mely azzá tett, ami vagyok és bebizonyítani, hogy az ön által férfivá alakított ifjú alkalom adtával férfias munkát is tud végezni.

Mikor ön ellopott találmányáról beszélt nekem, fölháborodtam. Elvenni egy ember pénzét, őt javaitól megfosztani, mi ez a lángész egy eszméjének, az önt oly jogosan megillető dicsőségnek eltolvajlásához képest! Szenvedélyes figyelemmel kísértem az ön vadászatát a tolvajra, ennek menekülését Európába s dühös voltam, hogy tehetetlennek éreztem magamat, zavarban, hogy nehéz leszámolásban voltam, amely nem adta meg nekem azt, amit reméltem. Pénz nélkül semmi érdemest sem lehet tenni. Haragudtam, nagyon haragudtam ezért, nem miattam, hanem ön miatt.

Mindeddig nem ismertem a gyűlöletet, de ez időtől kezdve gyűlöltem azt az embert, aki önt kifosztotta, szerettem volna őt összezúzni, az ön lábaihoz fektetni – de hogyan?

Az ön amúgy is ritka levelei még ritkábbak lőnek s nem szóltak arról, amit tudni szerettem volna. Pedig ön megtalálta azt a Róbert Harlemet; ennyit tudok, de semmi egyebet nem tudok. Ön munkáról beszél, kézimunkáról, ha jól értettem, beszél egy felfödözésről is, amellyel fékezőjét fogja tökéletesíteni: minderről oly nyugodtan, mintha a bosszú, az ön joga, kisiklott volna kezei közül. Mi történik tehát? Talán csak nem lesz nagylelkű az iránt a nyomorult iránt? Vagy az ő, mint gazdag embernek helyzete nagyon erős s ön megszívlette ügyvédének tanácsait? Hajlandó volna valami hitvány kiegyezésre? Az lehetetlen, vagy az én nagy barátom igen megváltozott!

A szegénység tartja önt vissza ugye? Sokat gondolkozott a *vasfazék és a cserépfazék* meséjéről. Nohát most önön a sor, hogy a vasfazék legyen: ön is gazdag.

Mikor a halott őrizetére bízott kincs keresésére mentünk, semmit sem találtunk. Nem is gondoltunk többé az eltűnt kincsre. Hogy is különböztethettük volna meg az egyik halmot a másik hasonlótól, annyi és annyi év után, akkor, midőn új hó- és jégrétegek járultak a régiekhez, amelyeknek csak felszíne olvadt föl? Azok a megfagyott hullámok mind hasonlók egymáshoz. Tehát mint ön, én is abbahagytam a dolgot. Az az aranypor átkozottnak tűnt föl előttünk, mert derék emberek halálát okozta és az ön oly hosszas, oly kínos betegségét, amely éveken át mintegy szunnyadóvá tette az ön agyát...

A véletlen jobban kezemre járt, mint az ön legjobb számításai. Mielőtt végleg elhagytam volna azokat a rettenetes hegyeket, amelyek közt végtére is nem voltam boldogtalan, meglátogattam néhány aranykeresőt, akik a Yukon irányában telepedtek le, s akiknek fát eladtam. Visszatérésem alkalmával, amennyire lehetett, az iránytűt követtem, midőn a fehér hóban valami feketés tárgyat vettem észre. Azon éjjel erős szél fújt, mely egyik helyről elsöpörte, a másik helyen fölhalmozta a havat. Azt hittem, hogy az a fekete gerenda valamely kunyhóhoz tartozhatik.

Gyorsan átgázoltam a havon és jégen. A kunyhó, amelyben ön annyit szenvedett, amelyben társai meghaltak, s amelyet nem tudtunk megtalálni, ott volt lábaimnál. A rettenetes hideg dacára csakúgy folyt rólam az izzadság és szívem hevesen dobogott. Babonás félelem szállt meg. Mit fogok találni a hó súlya alatt félig összeroskadt falak között? A kincs zordon öre nem emelkedik-e föl hirtelen a vakmerő előtt, aki sírjának nyugalmát fölzavarja? ... Jól össze kellett szednem bátorságomat, mielőtt bemásztam az alacsony kunyhóba. Ön annyiszor leírta előttem azt, hogy az ajtón és a repedéseken beszűrődő csekély világosság dacára azonnal tájékoztam magamat. Az őrzöngés egy neme űzött. Alig álltam meg, hogy egy tekintetet vessek a hidegben épen maradt hullára, a sárgásszürke rettentő szoborra ... s tovább mentem. Éppen a feje fölött volt a rejtek. Belenyúltam. A zsákok érintetlenül a helyükön voltak. Egymás után kihúztam azokat. Mintha valami rettenetes álomban cselekedtem volna s éjjelenként még most is zavar, rémít ez a látomás. Volt kocsim és voltak jó kutyáim. Fölraktam a kincset s a nélkül, hogy hátranéztem volna, elhajtattam ...

Barátom, ön az én földi gondviselésem volt. De azt hiszem, hogy azzal a tíz perccel, melyet azzal a hó alá temetett holttal töltöttem, némileg megfizettem tartozásomat.

Nem akartam mindezt önnek elmondani, míg eredményt nem mutathattam föl. Az eredmény megvan s az ön bosszúja közel. Egyenesen New Yorkba mentem. Tudakozódtam. Kipuhatóltam a csatateret. Igaza van önnek: megtámadni egy embert, aki az ön pénzén oly helyzetet teremtett magának, mint Róbert Harlem, nem lehet meggondolatlanul. Egész hadjáratot kell indítani, mielőtt a perre kerülne a dolog, amely nagy port fog fölverni, erre esküszöm önnek! Elő kell készíteni a közvéleményt. Főképp szükséges, hogy az ön által tervbe vett tökéletesítés kész és szabadalmazva legyen. Minő bizonyíték ez! Nagyon erősek vagyunk és megengedhetjük magunknak azt a fényűzést, hogy várunk. Rendelkezésemre áll egy értelmes hírlapíró. Már közzétett egy cikket, melyet csak azok érthetnek meg, akiket érdekel. Nemsokára elbeszéli a történetet úgy, amint történt, de névtelenül ... Annyi fölhalál esett már áldozatul oly gazembereknek, mint Róbert Harlem! Magára fog ismerni; mások gyanakodnak, de csak gyanakodnak. Ha sikerül őt annyira megfélemlítenünk, hogy megadja magát, ez talán többet fog érni a botránynál. Én jobb szeretném a botrányt, mert természetemnél fogva elég veszekedő vagyok ... Ezt önnek kell eldönteni. Bármiként legyen is a dolog, a háborúhoz legszükségesebb kellékben nincs hiány s ezt én hozom önnek...”

John letette a levelet a nélkül, hogy végig olvasta volna. Előtte állt barátja, élénk és nyílt szemeivel, ritka mozdulataival, oly fiatalos mosolyával, mintha az északsarki jéghegyek között töltött zord élete valóban megőrizte volna ártatlanságát.

De igénybe vette a távirót, habár jól tudta, hogy távirata bántani fogja barátját. Csakhogy jókor fog-e az megérkezni?

A levélről nem szólt Nednek semmit s az egyszerű élet tovább folyt, mintha nem volna részére óriás vagyon letéve egy New York-i bankban.

Mirboys úr ez alkalommal nem ment a montmartre-i házikóba. Megvárta Nedet, mikor kijött irodájából, karon fogta s egy darabig elkísérte őt.

– Íme, az igazi barát – mondá Ned mosolyogva – de rossz hírbe fogja magát hozni, Mirboys, ha egy szerény hivatalnokkal sétál.

– Ne tréfáljon, Harlem. Nagyon komoly beszédem van önnel s tanúk nélkül szeretnék beszélni.

– Azonnal megállítom önt. Nekem nincs titkom John Raymond előtt. Amit ön mondani fog, elmondom neki.

– Amint akarja. De azt hiszem, hogy örömet fog önnek okozni ez a bizalmas beszélgetés.

– Bocsásson meg, de ezt én ítélem meg.

– Mindenesetre. De először is engedje meg barátom, hogy egy kis szemrehányást tehessek. Úgy érzem, mintha valami bizalmatlanság, idegenkedés, sőt ellenszenv szállta volna meg önt. Miért? Tudtommal nem lehet panasza rám.

– Legkevésbé sem, kedves Mirboys. Ha kissé megváltoztam, tulajdonítsa ezt a körülményeknek s ne vádolja ön iránti érzelmeimet, amelyek ugyanazok, amik mindig voltak. De a körülmények lesodortak az ön útjáról. Ez az egész. Visszajutottam gyermekkorom világába, az alacsony és ismeretlen munkások világába. Egyébként egészen jól érzem magamat. Nyilván nem születtem a tétlen életre.

– Tétlen sohasem volt ön. Azt mondja, hogy a körülmények elválasztottak bennünket. S ha én nem akarnám ezt az elválasztást, ha a vonzódás idővel jó és állandó barátsággá lőn, sőt ha ez a barátság megkettőztetné egy más, önhöz közelálló egyén iránt való érzelmemet, mit szólna ön hozzá?

– Ah! kedves barátom, azt mondanám, hogy az ön természete nagyon kedves, hogy jó szerencsét kívánok önnek, de nem vagyok benne biztos, hogy ez a jó szerencse osztályrésze lesz önnek ...

– De ön nem ellenezné?...

– Éppen nem. Először is, van-e hozzá szavam? Nálunk a fiatal leányok nem igen szokták kérdezni mások nézetét, még a fivérüket sem, mikor házasságukról van szó. Szerettesse meg magát: ezt kívánom önnek.

– Minden tőlem telhetőt megteszek – viszonzá a vicomte kissé szégyenkezve – fájdalom, nem sokra megyek, de még nem esem kétségbe. Harlem úr fölhatalmazott, hogy udvaroljak.

– No lám! – kiáltott föl kissé meglepetve – azt hittem, hogy ellene van ennek a házasságnak.

– Ha volt is, most már nincs. Atyja barátságába fogadott. Találja el miért?

– Nem tudom.

– Mert velem nyíltan beszélhet a nélkül, hogy kockára tenné méltóságát; beszél velem a fiáról, akit nem szűnt meg szeretni; eszébe van, hogy ön és én barátok voltunk, hogy még mindig azok vagyunk.

– S mint követet küldte önt hozzám?

– Bocsánatát hozom; csak egy föltételhez köti azt.

– Mi az?

– Hogy hagyjon föl a benső viszonytal, mely önt ahhoz az emberhez fűzi, akit, jogosan vagy jogtalanul, halálos ellenségének tart.

– Nem fogadom el.

– Meggondolta, barátom? A perpatvar apa és fiú között mindig gyűlöletes. Mikor a végtére is sértett apa teszi meg az első lépést e közeledésre, nem szabad mereven és megvetéssel felelni. Atyja nagyon megöregedett az utóbbi hónapokban. Ismétlem, még most is szereti önt.

– Nincs jogom szemrehányásokat tenni atyámnak. Az én hibám előtte az, hogy nem akarom vagyont élvezni. Mit tehetek róla? Rossz a természetem. Kevély vagyok s nem akarok mástól függni. Mióta magam keresem meg mindennapi kenyeremet, különös keserű utóíze van minden süteménynek, melyet arany tálon tesznek elém. Ezt a függetlenséget megőrzöm minden dologban; magam választom, magam tartom meg barátaimat.

– Lehetetlen, hogy ezzel a válasszal küldjön vissza. Gondolkozzék még ...

– Kedves barátom, emlékszik-e egy görög történetre, amelyet egyszer véletlenül olvastam? Korinthus egyik zsarnokának, Periandernak, szintén lázadó fia volt, akit megátkozott; megátkozta azokat is, akik segítségére lesznek a nyomorultnak, aki elment, úgy koldulva kenyerét. Periander azt hitte, hogy gyűlöli a fiát, de azon vette magát észre, hogy szereti őt. Sorsa felől nyugtalankodva, követeket küldött utána. Mire a fiatal ember figyelmeztette őket az átokra, mely azokat sújtja, akik szóba állnak a lázadóval és folytatta

útját. Ekkor Periander leányát küldte utána. A két testvér nagyon szerette egymást, de a fiatal leány követsége is kárba veszett.

– Hát ha nővére esdekelne önnek, hogy térjen vissza az apai házhoz?

– Nem tenném, amint most nem teszem...

– És helyesli Periander fiának eljárását, aki nem hallgatott semmi kérésre?

– Csak egy történetet beszélek el, ez az egész. A zsarnok ekkor följánlotta fiának országainak felét. Az ajánlat későn érkezett. Az utolsó követek csak egy holttestet találtak. Legyen nyugodt, nem szándékozom sem öngyilkosságot elkövetni, sem magamat ellenállás nélkül fölládoztatni.

– És a zsarnok fiának hatalmas indokai voltak e keményszívűségre?

– Mindenesetre hitte, hogy voltak. Én a függetlenségért rajongok. Amint látja, ez elég komoly.

– Majd elmúlik idővel ...

– Talán ...

– Mit mondjak Miss Évának?

– Mondja neki, hogy levelei örömet szereznek nekem; de nagyon rövidek. Mondja meg neki azt is, hogy rövid találkozásaink nem elégítenek ki engem.

– Hát találkoznak?

– Néha. Különbözik atyám bizonyosan gyanítja, hogy találkozunk. Nem tudta kicsikarni nővéremtől azt az ígéretet, hogy kerülni fogja, a hajdankori korinthusiak szavával élve, az „átkozott”-at. Atyám sokkal gyengédebb, hogysen követelőleg lépjen föl. Éva nagyon szelíd; kiűtött a családból, mert a Harlemeknek erős az akaratauk.

– Tapasztalom. A rövid látogatások alkalmával Miss Éva találkozik mással is önön kívül?

– Igen. John és én nem igen válunk el.

– De szerencsétlen! Kevés híja s ő azt fogja hinni, hogy szerelmes ebbe a munkásba ...

Talán csak nem akarja ...

– Megálljon, kedvesem. Nem akarom tudni titkaikat, sem nővéremét, sem barátomét.

– De hisz legnagyobb oktalanság megengedni egy ilyen legénynek, akit ő szeret – mert biztos vagyok benne, hogy szereti – hogy közeledjek oly tiszteletreméltó teremtéshez, mint az ön nővére! Lássá, Harlem, mi sokkal jobb barátok vagyunk, ama körülmény, hogy Éva kisasszony kérése vagyok, sokkal jobban igazolja ezt a tiltakozást, hogysen ön szemtelenségnek vagy tolakodásnak bélyegezhetné! Azzal beszélek, akit szeretnék fivéremnek mondani.

A vicomte annyira meg volt hatva, oly őszinte volt e figyelmeztetése, hogy Ned kitörni készülő haragja lecsillapult.

– Legyen nyugodt, Mirboys. Biztosítom önt, hogy John és Éva igen keveset látják egymást s hogy én mindig velük vagyok, meg Miriam is. Eddig egyszer találkoztunk a Szalonban, egyszer egy parkban s egyetlen egyszer nálunk, ahol a két leány a kis kertben ebédelt. Ez az igazság.

Mikor a két fiatal ember elválni készült, Mirboys megszorította barátja kezét:

– Tehát nem enged?

– Soha!

– Mily szomorú! ... s mily tele van az élet boldogtalanságokkal, melyeket kikerülhetnénk és félreértésekkel, melyeket egy szó eloszlatna! ...

XIII. fejezet

E dráma, Róbert Harlem hiábavaló gazdagságának láttára érzett komor bánata közepett az élet úgy folyt, mint azelőtt. Miként ama szomorú pillanatokban, mikor a halál kopogtat az ajtón, a szabályosan gördülő órák meghozzák a föltálat ebédet, a gyermekek lefekvését, a háziasszony kötelességeit és a többi rendes kötelezettségeket...

Miriam kezét is megkérték. De ő hallani sem akart a tervről, mely atyjának nagyon tetszett.

– Megesküdtél, hogy leány maradsz? – kérde ez félig haragosan.

– Leány maradok mindaddig, míg Ned oly helyzetbe nem jut, hogy nőül vehet.

– De hiszen nekem már nem kell Ned!

– Jól van, atyám; akkor igazán leány maradok. Sokkal jobban szeretlek, hogysen neked szenvedést okozzak s nem fogok férjhez menni akaratom ellenére. Valld meg, hogy ez elég szép tőlem!

– Nem tartalak regénybeli hősnőnek. Azt hiszem, hamar le fogsz mondani fönséges szerepedről.

– Lám!... Engem mindig rosszul ítélték meg. Mert szeretek nevetni és sohasem konyítom le a fejemet, azt képzelik, hogy könnyelmű vagyok. No hát, csalatkoznak. Én bízom a Ned Harlem bátorságában, tehetségében és hűségében. Mindig szándékom volt neje lenni, már akkor is, mikor a hajamat még leeresztve viseltem. Nem leszek másnak a neje.

– Jól neveltetted a leányodat – mondá Norris, felesége felé fordulva.

– Hallgass, barátom; te voltál a legelső, aki e házasságnak örült. Miriam nem fogja elhagyni kiválasztott vőlegényét csak azért, mert szegény, éppen úgy nem, mint annak idején én sem fordítottam neked hátat azért, mert az élet, melyet nekem följánlottál, nem volt valami fényes. Jusson eszedbe...

– Ha a nők érzelgősen kezdenek, nem lehet velük semmire sem menni.

De, nejére nézve, eszébe jutott ifjúságuk s elérékenyült mosoly ült ajkaira.

– Nagyon boldogtalan leszel – mondá Miriam, nyaka köré fonva karját – hogy még néhány évig lesz egy kedves leányod, akit megpirongathatsz, aki megigazítja nyakkendő csokrát. Tudod, hogy a te csokrod mindig ferdén áll!

– De magától értetik, s ezt komolyan mondom, Miriam, hogy legalább megvárod, míg Ned annyit keres, amiből meg tudtok élni. Semmi szándékom sincs magamat kifosztani egy vő kedvéért...

– Aminthogy nekem sincs étvágyam veszett tehén húsára, amely, mint hallom, egészségtelen.

– Akkor megmondhatod Nednek, hogy látogatásait elnézzük, csak ne legyenek nagyon gyakoriak. Jobb szeretem ezt, mint véletlen találkozásokat gyanítani, amelyek nekem sehogy sem tetszenek.

– Jól van, jól! Csakhogy meg kell mondanom, hogy még egyszer el kell mennünk a Montmartre-ra... Ne húzd össze a szemöldökeid. A mama velünk jön, megígérte. Semmit sem tud megtagadni Évától.

– Éva itt is találkozhatik fivérével.

– Igen, ezután. De most már minden el van rendezve. Sürgős üzenetet kellene küldeni. S azután, nem tudom, mi történik, de azt hiszem, maga Harlem úr is jóváhagyja ezt a látogatást. Éva semmi határozottat sem mond levelében; de sejtetni ...

– Ez lesz az utolsó.

– Ígérem.

Miriam jól sejtett.

Harlem úr, mikor Sosthenes számot adott neki küldetése eredménytelenségéről, szótalan lett és le volt sújtva. Néhány napig nem szólt semmit leányának, de szemeivel kísérte őt s néha úgy látszott, mintha beszélni akarna vele; azután hirtelen elfordult.

Éva lassankint, eleinte félénken, azután mindig bátrabban, közeledett atyjához. Láta, hogy szenved; észrevette beesett és sápadt arcát; félt, hogy megbetegszik, ő, akinek erőteljes egészsége soha legkisebb változást sem szenvedett. Bizonyos nőknél a szájalom oly mély, oly gyengéd érzélem, hogy meghatott vonzalomnak látszik.

Mikor atyja szelídebben nézett rá, mint azelőtt, alig tudta megállni, hogy karjába ne dőljön, így szólva hozzá: „Sírjunk együtt!” Nem merete megtenni, de a boldogtalan sejtette ezt az új gyengédséget és nem utasította vissza. Csakhogy félszeg volt és ügyetlen az új, az igazi apa szerepében s álszégyenből és büszkeségből mogorvaságot és hidegséget színlelt, amely ismét messze vetette tőle Évát.

De mivel nap-nap után telt s Ned semmi jelét sem adta bánatának, nem bírta tovább. Nagyon kínos erőfeszítésébe került föl hagyni a hallgatással, a magára erőltetett hallgatással fiáról. Mégis elszánta magát rá.

Egy este néhányan voltak ebéden. Midőn eltávoztak, az előrehaladt idő dacára Harlem a szalonban maradt, a helyett, hogy a könyvtárba visszavonult volna, mint rendszeren tenni szokta. Hogy nyugodt legyen, kezébe vett egy hírlapot, mely az asztalon hevert.

– Láttad a minap Mirboys urat?

– Igen, atyám.

– Hát nem mond le a reményről, melyről nekem beszélt?

– Mirboys úr tudja, hogy rám nézve sohasem lesz más, mint barátom. Ő beéri ezzel a barátsággal.

– Talán azt is tudja, hogy egy fiatal leány tagadó válasza néha igenre változik?

– Akkor, csalódní fog.

– Elmondta neked beszélgetését... fivéreddel?

– Igen.

Éva nem mervén atyjára nézni, lehajtottá fejét. Atyja feléje hajolt és sötét tűz égett szemeiben.

– Fiam nagyon rosszul viselte magát irántam, azt tudod.

– Sohasem értettem, atyám, e kegyetlen szakítás okát.

– Nem szükség tudnod. De azért a fiam mégis csak fiam. Ha akarná, megnyitnám előtte ajtómat s minden úgy lenne, mint a múltban. Mirboysra nem hallgatott, tán reád hallgatni fog... hiszen szeret téged.

– Nem hiszem, atyám.

– Akkor – tevé hozzá Harlem majdnem halkán – föltételeket, vagyis inkább egy föltételt szabtam neki. Nem szabadok többé. Ned olyan szabad lesz nálam, mint a viskóban, ahova menekült.

Ekkor Éva ránézett és nagy szánakozása átváltoztatta őt. Fölkelt és megölelte atyját, ami eddig sohasem történt vele. E hízelgésen Róbert Harlem kissé csodálkozott. Nagyon meglepte, mily jól esik neki az, hogy leánya szereti őt.

– Mondd meg, mit csináljak? Ha visszaadhatnálak benneteket egymásnak, mily boldog volnék!

– Tudod, hogy hol lakik a bátyád?

– Igen.

És megmondta neki a lakcímet.

– Akkor menj el hozzá, mond meg neki, hogy megbocsátok. Mond meg neki, hogy szükségem van a fiamra, mert nélküle életemnek nincsen célja.

Mondd meg neki, hogy ha kevésbé szerettem gyermekeimet a múltban, amikor tele voltam küzdelemmel, most szeretem őket, szeretem mind a kettőt s azt akarom, hogy mellettem legyenek.

Azután félve, hogy erőt vesz rajta a megindulás, melyet majdnem szégyenlett, hirtelen ott hagyta leányát.

Másnap reggel Éva néhány sort írt Mrs. Norrisnak, kérve őt, hogy Miriammal együtt kísérje el bátyjához. Ebbe a találkozásba Mrs. Norris csak nagy nehezen egyezett bele. Ez leendett az utolsó.

Csendes és verőfényes vasárnap volt. A nyár az utcákra és a hosszú utakra árasztá a sűrű lombok vidámságát s a kertek illatát, amelyek a gazdagok palotáit szegélyzik vagy a szegénynek ablakát díszítik. Még a halmon is, amely fölött a nagy kupolás templom uralkodott, az új házak között voltak terek, hol még szép zöld helyek voltak láthatók, amelyek azokra az időkre emlékeztettek, amikor még az egész vidék falu volt.

John és Ned kis kertje meredek lejtőn volt s az utcáról nem lehetett látni a kis rejtkehelyet; egy ritkán bezárt rácsajtó a fasorban vezetett oda, amely a kertet egy, még alig lakott, nagy új háztól elválasztotta. De az utca nem igen volt látogatott; a fasor, mely meredek lépcsőben végződött, még kevésbé; a barátok majdnem teljesen védve érezték magukat a kíváncsiság ellen, melyet három világos ruhába öltözött hölgynek érkezése ébreszthetett.

Valóságos kis esemény volt ez. Ned és John, meg akarván mutatni, hogy a helyzet magaslatán állanak, elhatározták, hogy a teázás a kertben lesz, az omladozó torony alatt. Ekkor észrevették, hogy háztartásuk nagyon hiányosan van felszerelve, hogy nincsenek csészéik, ezüstjük még kevésbé s hogy abrosz helyett három asztalkendőt kellett fölteríteni! Ez fájt nekik. Hogy a szükségét eltakarják, összekapkodták a kert virágait és kirabolták a közelben levő egyetlen cukrászboltot. Ha maguk poharából isszák a teát, lesz három csésze a látogatók számára. Ezt a megoldást bámulatosnak tartották s elkezdtek erősen tisztogatni a kioszk szüette padjait. A kilátás mindenesetre szép volt ebben a gyönyörű időben, amikor a naptól bevilágított könnyű pára lebegett a látóhatáron, hogy elfeledtesse a gyermekes részleteket.

Mrs. Norris s a két leány gyalog érkeztek, az első kissé lihegve a hegynek menéstől, amitől meg akarta kímélni lovait. Tele volt szelídséggel az állatok iránt, amint cselédei iránt is épp oly résztvevő volt, mint szigorúan udvarias. Maga volt a megtestesült jóság ez a testes, mosolygó hölgy.

Miriam különösen el volt ragadtatva a rögtönzött ünnepélytől. Éva boldogan mosolygott, hogy bátyját vidámnak és jókedvűnek látja, boldog volt, de egészen másként – azért is, hogy John Raymond tekintete rajta pihent s hogy tisztában volt azzal, hogy e tekintet a szerelmes tekintete. De betöltendő küldetésének gondolata teljesen elfoglalta őt. Hogyan fogadja Ned e közeledést? Amint tehet, félrevonta őt a kert egyik szögletébe s az alacsony s félig leomlott falra ült.

– Boldog vagy, Ned?

– Igen. Csodálatos, mily kevésbe kerül a boldogság, ha az ember meg tudja szerezni. Mióta biztos vagyok Miriam felől s mióta kitalálok bizonyos gondolatokat... melyeket nem bíznak rám ... azt hiszem, hogy a levegő tele van mámorító illattal s a nap egy kissé megrészesít.

– Hát arra nem gondolsz – folytatá Éva, kissé elfordulva és pirulva – hogy nem messze tőled van egy bánat, mely napról-napra növekszik s van egy gond, mely aláássa a fizikai és erkölcsi életet?

Most Ned is elfordult. Mielőtt felelt volna, rágondolt Periander és lázadó fiának régi történetére.

– Sőt nagyon gyakran eszemben van; nem tehetek róla.

– Bizonyos vagy benne? S ha én neked...?

– Bocsánatot hoznál?... Már följánlották, nem fogadtam el. Hidd el, Éva, oly zsákutcában vagyunk, melyből lehetetlen kijutni.

– Még akkor is, ha ledöntjük a falat?

– Nincs szerszámunk ehhez a munkához s kezünk hamar vérzenék, ha úgy akarnánk rajta átmászni.

– Hát ha minden föltétel nélkül kapnád a bocsánatot?

– Akkor én szabnék föltételt. Ezt sem nem tehetem, sem nem akarom. Csak így nem feledkezem meg arról, hogy Róbert Harlem fia vagyok. Nem fogom megtámadni sem személyét, sem helyzetét; de inkább éhen halok, hogysen vagyont használgam.

Éva meghökkent, fehér volt a rémülettől. A szelíd és nyugodt modor, melyen e szavak mondva voltak, jobban zavarba hozta őt, mintha haragból jöttek volna. Főlegyenesedett és vállára tette a kezét bátyjának, aki ülve és mintegy lesújtva maradt.

– Tehát ez a vagyon volt a...

Nem merte befejezni. Azt hitte, hogy megfeledkeznék minden gyermeki kötelességéről, ha ily kétely csak fölmerülne is az agyában. Ned megijedt s megnyugtatón igyekezett őt.

– Ugyan, ugyan, Éva!... Nem kell oly tragikusan venni azt, ami kicsúszott az ajkamon. Én félek a nagy vagyontól. Érzem, hogy komoly indokra van szükségem ahhoz, hogy odahagyjam a jólétet, melybe beleéltem magamat. Mondd, hogy szocialista vagyok...

– Valami titkod van, Ned, melyet rejtegetsz előttem... s ez nagyon fáj nekem. Mondj el mindent...

– Nem tehetem, húgocskám. Még ha tehetném, sem akarom.

– Mit feleljek atyáknak?

– Hát ő küldött?

– Igen. Boldogtalan, nagyon boldogtalan.

– Mondd neki, hogy meggyőződésed szerint a vagyon átkozott dolog, hogy mondjon le az övéről, hogy hadd dolgozzam érette épp úgy, mint magamért s örömmel térek vissza hozzá.

– Esztelenség!

– Tudom, szegény Éva. De nem izenhetek neki mást.

Hívták őket. Miriam vidám hangja szólalt meg e szomorúság közepett.

– Menj – mondá Éva – azt hiszem, hogy e pillanatban képtelen volnék nevetni és vidáman csevegni.

Ned eltávozott. Mindnyájan a konyhában voltak, hasztalan igyekezve a folyton kialvó tüzet fölszítani és fölforralni a vizet.

Az össze-vissza keveredő vidám szavak, mert mindnyájan egyszerre beszéltek, izgatták a fiatal leányt. Szeretett volna távol lenni, ahol csendben elmélkedhetett, behatolhatott volna a titokba, melyet rejtegettek előtte. S még csak végig sem gondolhatott egy eszmét; inkább képek, mint gondolatok merültek föl előtte; füle zúgott; szeretett volna sírni.

– Ön szomorú, Miss Éva? Ez a zaj alkalmatlan önnek...

Összerezcent, John Raymond zengzetes hangját hallva. Különösen az ő képe volt az, mely gondolatai zavarában előtérbe lépett. Csak úgy homályosan sejtette, hogy neki valami, sőt nagyon is sok része mindnyájuk életének fölforgatásában. Hogyan és miért?

Ekkor megértette, mélységes örömmel és a kincset kapó gyermek elragadtatásával, hogy ez az ember szereti őt. Meghatott, majdnem félénk volt jelenlétében, ő, az erős, az önmagában annyira biztos. S megértette azt is, hogy viszont szereti őt, mély és gyengéd szerelemmel, mely egész valóját betöltötte, mely ismeretlen, szokatlan és édes aggodalommal reszketteté meg.

– Könnyek vannak a szemeiben – mondá végre John nagyon halkán – s nekem nincs jogom azokat fölszárítani.

– De sokat tehet érettem: megmondhatja nekem, hogy mi választja el Nedet atyánktól, hogy mit jelent ez a kegyetlen és természetellenes szakítás?...

– Fájdalom, nem mondhatom meg. Nem az én titkom.

Éva egy elcsüggedést kifejező mozdulatot tett, de nem könyörgött tovább. Hasztalan lett volna.

Néhány pillanatig szótlankok maradtak s John észrevette szomorú tekintetét, sápadt arcát annak, akinek szeretett volna örömet, végtelen boldogságot adni. S mégis úgy érzé, hogy így kevésbé van távol tőle, kevésbé megközelíthetetlen, mint mikor az örökké körülrajongott, a maga világában csodált és mindenütt hódolattal találkozó királynőre gondolt... Viszontlátta a beteges és boldogtalan gyermeket. Szomorú arcában valami arra a keserves múltra emlékeztetett. Ekkor kissé halkán mondá:

– Tudja, mire gondolok e pillanatban?

Éva fölemelte fejét s mosolyogni és egy pillanatra elfeledni igyekezett azt, ami eddig foglalkoztatta. Eltalálta John gondolatát:

– A kis leány jutott eszébe, aki elromlott babáját nyújtotta önnek?...

– Hogyan találta ki?

– Mert szemei tele vannak száanalommal, mint azon a napon. Akkor tudtam, hogy szívesen segített rajtam, szívesen szerzett nekem egy kis örömet. Most is szeretne rajtam segíteni s hogy nem teheti, igazi bánatot okoz önnek.

Bizalommal tele mozdulattal nyújtá feléje kezét. John hosszasan fogta, s ő nem igyekezett visszavonni azt.

– Ha örökké megtarthatnám ezt a kis finom kezét... Szeretem önt, Éva. Bocsásson meg, ha nagyon vakmerőnek látszom... De szeretem önt egész lelkemből, minden erőmből s arról ábrándozom, hogy ön feleségem lesz...

Éva egy pillanatra sem ijedt meg. Várta, óhajtott e szavakat; végtelen örömet szereztek neki.

De e pillanatban nem tudott egy szót sem kiejteni. Hanem csak nézte őt, s szemei boldog könnyekkel teltek meg. John nem kívánt ennél többet.

– Éva... Éva... szép név, mely zeneként hangzik szívemben!... De meg kell mondanom, édesem, hogy amit ön oly egyszerűnek tart, ami engem büszkeséggel és örömmel tölt el, mások előtt szörnyűségnek tűnik föl. Munkásnak tartanak engem s ön Miss Harlem, az amerikai milliomos keresett és csodált leánya...

– Mit törődöm a világgal, John!... Mióta ön fölmerült szegény életemben, mindig gondolok önre. Azt hiszem, hogy vártam önt... azt hiszem, hogy mindig szerettem önt... azt hiszem, hogy ön bélyegét nyomta gyermekszívemre, s ezért nem tudott arra senki más hatni. Az öné volt. Ön eljött követelni azt. Minden jól van. Szerelmünkön kívül semmi sem számít előttem. Lássá... ezt oly természetesnek, egyszerűnek és jogosnak tartom, hogy nem is reszketek. Ennek így kellett lenni... ez így van... Ha tudná, mily boldog vagyok!

E kis mondatokat lassan, szelíden mondta, félbeszakítva egy tekintettel, egy ragyogó mosollyal, el-elhallgatva, ismét megszólalva, szerelemben fürödve, miként fürdött a fákon átszűrődő fényes napsugarakban.

John sohasem gondolta volna, hogy így, egész egyszerűen, egész természetesen, a habozásnak legkisebb árnyéka nélkül teheti kis kezét az övébe. Látva, hogy így megfélemedezik vagyonáról, megfélemedezik még atyjának elmaradhatatlan ellenállásáról is; hogy csak arra az egyre gondol, hogy szereti őt és ő viszontszereti, ez oly csodálkozással, oly gyengédséggel, oly hálával tölté el, hogy nagy megerőltetésébe került hangján uralkodni, a szemébe toluuló könnyeket visszafojtani.

Szeretett volna térdre hullni előtte, ruhája szegélyét csókolni, hódolni előtte, mint a régmúlt idők vitéz lovagjai. De beérte azzal, hogy ajkaihoz vitte menyasszonya kezét és halkán beszélt hozzá.

– Én is azt hiszem, hogy mindig szerettem önt, kis Éva, s hogy talán, tudtomon kívül, szívemben hordtam az ön képét. Mikor mint egy elátkozott világ utolsó élőlénye a hó és jég között tévelyegtem, emlékszem, hogy legnagyobb szomorúságom, legnagyobb kétségbeesésem az a tudat volt, hogy szerelem és viszontszerelem nélkül halok meg, hogy eltűnhetem, mint a száraz falevél lehull valamely örvény fenekére s hogy senki sem fogja ezt tudni, senkit sem nyugtalanít sorsom ...

– Ön sokat szenvedett, John, és én semmit sem sejtettem: majd el fog beszélni nekem mindent. Gondolja meg, hogy nem ismerem az ön életét. Az enyém nagyon sima és egyszerű. Szegény anyám halála után a szegénység egyszerre megszűnt. Miriam és én sokkal fiatalabbak voltunk, hogyszem e változáson csodálkoztunk volna. Azután nálunk a hirtelen meggazdagodások vagy a még hirtelenebb tönkrementek napirenden vannak. Az ember nagyon hamar megszokja a jólétet. Miriam nem szeret emlékezni a nyomor napjaira, én gyakran gondolok rájuk. Mintegy ösztönszerűleg előkészültem arra, hogy visszatérjek a régóta elhagyott helyre, hogy odahagyjam a fényűzést, mely mindig kissé feszélyezett. Kétségkívül azért, mert vártam önt s mert ön szegény.

– Én bátor kedvesem!

– Most pedig ön beszéljen, John. Mi vitte önt az aranykeresők közé?

– A kalandvágy, Éva.

– Másnak is kellett közbejárnia. Ön mérnök, tanulmányokat végzett?

– Igen.

– Akkor miért nem foglalta el a világban az önt megillető helyet? Miért láttam önt viszont munkásruhában, közönséges emberek között?

– Mindezt meg fogom egyszer önnek magyarázni, édesem. Hosszú és szomorú történet ez. Kissé zavartan felelt. Éva ekkor fölkiáltott:

– S ez a szomorú történet összefüggésben van az atyám és Ned között történt szakítással? Ne tagadja, John, vőlegényem, leendő férjem. Ah! ne legyen köztünk semmi titok, semmi rejtély. Ha szeret ön engem ...

– Ha szeretem! nagy Isten!

Szenvedélyétől elragadtatva, meg kétségbeesve, hogy nem tárhatja ki előtte szívét úgy, mint szeretné, karjaiba vette őt s tekintetével szemébe merülve, az első jegyesi csókot adta neki.

E pillanatban a kert homokja nehéz léptektől csikorgott s Róbert Harlem haragtól sápadtan ragadta ki leányát a fiatal ember karjaiból.

Harlem nem tudott ellenállni a vágnak, hogy lássa a menedékhelyet, ahol fia rejtőzött. Nem ismervén a távoli negyedet, a járókelőktől kérdezősködött, akik annál gyérebbek lettek, minél följebb ment, míg végre fölfedezte az utcát, melyet Éva mondott neki. Megállt, hogy kissé kifújja magát. E pillanatban meglátta leányát John Raymondval, a félt és gyűlölt emberrel, halálos ellenségével. Nem lehetett tévedni. Ez egy szerelmes pár volt. Eleinte nem akart szemeinek hinni. Ez igazán sok volt! Éva, az ő leánya, akihez az utóbbi időben közeledni igyekezett, aki hálásnak látszott legkisebb gyengéd szaváért, úgy dacol vele, úgy hallgatja azt, amit oly közletről mond neki az az ember, akiről tudta, hogy neki halálos ellensége?... Ez lehetetlen!... Azután, midőn látta, hogy ellenállás nélkül engedi magát ez ember szívéhez szoríttatni, oly örült, oly rettenetes harag fogta el, hogy képes lett volna megölni a vakmerőt is, leányát is.

– Hogy meri?... Nyomorult, leányrabló?

E haragos, rekedt hangra a többiek a kertbe futottak. Éva, halálsápadtan, alig tudott állni s mégis kiszabadulni igyekezett atyja kezei közül, aki kézcuklóját csavarfogóként szorította.

Mivel mindnyájan borzadva néztek, ez rettenetes nevetéssel kiáltozó:

– Ah! látom! önök összeesküvők, egyik éppen úgy, mint a másik. Gratulálok! És én, bolond, bocsánatra, kibékülésre gondoltam, én, aki leányomat küldtem, hogy kötelességére

visszatérítsem a fiút, akit gyűlölnöm kellene! Ah! – mondá Éva felé fordulva – jól végezted küldetésedet, ugye? Azzal bíztalak-e meg, hogy egyetérts ezzel az emberrel?

Ned, kissé magához térve ámulásából, nővére mellé ment, kiszabadította őt az atyai kézből, mely mintegy vörös karperecet hagyott kézcsuklóján s támogatta őt, mert majdnem összeroskadt.

– Nővérem elvégezte küldetését. Azt feleltem neki, hogy félek a nagy vagyontól; nem való sem az ifjúságnak, sem az érett kornak. Mondjon le az önéről. Akkor visszatérek önhöz s bennem tisztelő és odaadó fiúra talál.

Róbert Harlem fölkacagott s kacagása hamisan hangzott és rettenetesebb volt, mint haragja.

– Egyebet nem kíván? Maga a megtestesült mérséklet! Igazán jól cselekedtem, hogy én tettem az első lépést. Visszavonok mindent, amit mondtam. Majd visszatér még az apai házba, de koldulva. Akkor majd meglátom, mit kell tennem. A mi pedig téged illet...

Hirtelen Éva felé fordult. Ekkor meglátta rendkívüli sápadtságát. Oly törékenynek, oly gyengének, oly könnyen befolyásolhatónak tűnt föl előtte, hogy hangja megszelídült. Erőt vett magán, sőt atyai igyekezett lenni.

– Ami pedig téged illet, Éva, neked szívesen megbocsátok. Megfoghatatlan gyengeségedben inkább más hibáját látom, mint a tiedet. Esküdjél meg, hogy sohasem látod többé ezt a nyomorultat és visszatérsz, elfoglalod helyedet otthonomban. Még csak szemrehányást sem teszek neked. Lásd, én jó atya vagyok. Te is légy jó leány s tiszteld akaratomat. Mást nem kívánok tőled.

Ekkor Éva, ismét ura lévén magának, kiegyenesedett. Nagyon szelíden felelé:

– Szeretnék engedelmeskedni önnek, atyám, de lehetetlen. Szeretem John Raymondot. Ő is szeret engem. Megígértem neki, hogy felesége leszek ...

Harlem gyorsan végigvonta kezét a homlokán. Nehezére esett megérteni a dolgot. Ismét szelíden folytató:

– Azt nem tudod, Éva, hogy ez az ember legelkeseredettebb ellenségem. Sok bajt igyekezett nekem szerezni. Hogy nem sikerült neki, ez bizonyítja, hogy nekem volt igazam s neki nem volt igaza... Ne felelj még. Gondolkozzál, mert esküszöm, hogy ez komoly. Nem voltam mindig gyengéd atya. Ez meg fog változni. Megteszek mindent, amit akarsz. Föltétlen úrnő leszel házamban; úgy költöd vagyonomat, ahogy tudod; ahhoz mérsékelt nőül, akihez akarsz, kivéve egy embert, aki annyira alattad áll, hogy csodálkozom, hogy lealacsonyodtál hozzá. Mert nem értesz a dologhoz. Nagyon fiatal vagy; nem ismered a világot, nem ismered a milliók hatalmát, amelyeket ezentúl csak számodra gyűjtök. Most egyetlen gyermekem vagy, mert fiam nincs többé. Ez az örökösök világában kiváló helyet szerez neked. Az ember nem szokott ily jövőt visszautasítani ... Lásd, mily szelíd vagyok most... Többé nem kell tőlem félned, Éva. Előbb csak azért voltam oly rossz irántad, mert magamon kívül voltam s nagyon sajnálom ezt. Lásd, gyermekem, lásd...

Éva sohasem látta így atyját. Hozzá ment és megcsókolta:

– Bocsáss meg, atyám ...

– Jól van! Jer, kis Évám. A kocsí a hegy alján vár. Gyorsan otthon leszünk, jer!

De Éva szomorúan, szelíden távozott tőle és John kezeibe tette kezeit.

– Szavamat adtam önnek; nem fogom azt visszavonni.

Harlem fulladozott. Hebegve mondá:

– Ez lehetetlen! Órűlség!

De mivel leánya tovább is szomorúan, szelíden, de hajthatatlanul nézett rá, élénken a homlokához kapott. De ismét összeszedte magát. Az erős pír eltűnt arcáról, sápadt lőn.

Nagyon hidegen mondá:

– Jól van. Két gyermekem volt. Most már egy sincs. Ha kész leszel nekem engedelmeskedni, hazajöhetsz, Éva. Előbb nem. Addig kitagadlak!...

És Róbert Harlem lassan, vissza sem nézve, távozott a kertből.

Ekkor Évát elhagyta minden ereje.

Mrs. Norris, ki forró könnyeket hullatott, karjaiba fogta őt, mondván:

– Most két leányom van.

John közelebb ment:

– Akkor öntől fogom átvenni a feleségemet, még pedig nemsokára!...

XIV. fejezet

A világban sokat suttogtak az amerikaiakról.

A fecsegők közt nem a legkisebb zavarban volt Vernay grófné. Egy nap, mikor fivére érte jött, hogy Párizs környékén sétát tegyenek, így szólt hozzá:

– No, kis Sosthenes, mi történik a te barátaidnál, a vadaknál?

– Az én vadjaimnál senki sem lehet civilizáltabb.

– Ha azok volnának, nem engednék meg maguknak oly kegyetlen háborút. Ez vadság, amely nagyon gyakori Franciaországban, mikor a politikai vagy vallási kérdések kettéválasztják a családokat, a pénzkérdésekről nem is szólva.

– Hagyjuk Franciaországot s térjünk vissza Amerikára. Nyilván nem akarsz nekem felelni?

– Dehogy. Miss Éva kissé szenvedő, bizonyos időt a Norris családnál tölt, amin semmi csodálnivaló sincs, mert Mrs. Norris éveken át anyja volt neki.

– Hát Miss Harlem egészsége kívánja azt, hogy atyja otthon kuksol és nem találkozik sem vele, sem fiával? Hát bélpoklos ez a fékezős ember?

– Először is senki sem tudja, hogy nem találkozik leányával. Eleinte azt beszélték, hogy Miss Éva utazni fog barátaival, mint a múlt évben.

– És július közepén Norrisék még Párizsban vannak?

– Mint mi, kedves néném. Nem tartja az egész világ szükségesnek azonnal elmenekülni, amint a július 14-iki lámpák kialusznak. Én nagyon szeretem Párizst, ha az ember kissé egyedül van benne.

– És ha hosszú látogatásokat tesz egy fiatal leánynál és kellemes kirándulásokat oda, ahol vele találkozik... De ez nem igen látszik előmozdítani a te ügyedet.

– Miss Harlem csak annyit enged meg, hogy barátja legyek. Ez is boldoggá tesz engem. Minél többet megyek hozzá, annál jobban lebilincsel varázsa. Utoljára hajlandó vagyok elhinni, hogy bizonyos nagyon tiszta vonzalom egy férfi és egy fiatal leány között nem lehetetlen dolog. Valahányszor elhagyom őt, szégyenlem magamat, hogy nagyon alatta állok s becsvágyat érek hozzá fölemelkedni.

– Ez nagyon épületes, de nagyon veszedelmes is. Ha ő hazájának szokásai által védve, semmit sem kockáztat, te abban a veszedelemben forogsz, hogy fölálodozod a valóságot az árnyéknak, egy jó és szép házasságot, nem tudom, micsoda légies és könnyen nevetséges érzelemnek.

– Én nem látok benne semmi nevetségest, mondá Sosthenes kissé szárazon.

– Jó! te nem vagy érzéketlen a tréfa iránt. Ez már nyereség. Azt mondják, hogy a szép amerikai szerelmes egy földijébe, aki éppen oly szegény, mint amilyen gazdag ő. Ez nem közönséges dolog. Én nagyon megütköztem rajta.

– Pedig úgy van. Miss Harlem maga adta tudtomra, hogy nemsokára férjhez megy John Raymondhoz.

– Lehetetlen! Sohasem fogja megnyerni atyja beleegyezését s e nélkül nincs házasság.

– Csalódol: mind a ketten amerikaiak. A törvény nem kíván semmiféle atyai beleegyezést, ha a fiatal ember nagykorú s a leány tizenöt éves.

– De hisz ez szörnyű dolog!

– Mégis úgy van. De a szülőknek is joguk van az örökségből kitagadni gyermekeiket.

– Szent Isten! milyen ország!

– Azt hiszem, hogy Miss Harlem éppen oly szegény, mint a vőlegénye. Ez nem igen nyugtalanítja. De nagyon bánkódik azon, hogy atyja haragszik, hogy boldogtalannak és elhagyatottnak tudja őt... Lásd, semmit sem titkolok el előled.

– Hát szerezz vissza atyja kegyét, engedelmeskedjék neki és küldje vissza azt az amerikai hazájába.

– Mily kevésbé ismered őt!

– Mert bizonyosan senki sem világosította őt föl magaviseletének képtelenségéről, hogy többet ne mondjak.

A grófné ezután másról beszélt, de tovább is Évára gondolt.

Hogy egy fiatal leány elég bolond legyen többre becsülni a szegénységet a gazdagságnál, egy alacsony sorsú házasságot egy nemesi frigyével, ezt nem engedte meg.

Másnap elment Mrs. Norrishoz és látni kívánta Miss Harlemet. Éva éppen belépett s szokott szeretetreméltóságával és oly fesztelenséggel üdvözölte vendégét, amely kissé elütött a grófné ideges modorától.

– Megtudtam, kedvesem, hogy kissé szenvedő s ezért azonnal személyesen jöttem állapotára felől tudakozódni.

– Köszönöm, asszonyom. Semmi bajom sincs.

– De kétségkívül távozik Párizsból?

– Nem hiszem. A levegő a magasabban fekvő negyedekben nagyon egészséges; az erdő a szánkban van, s gyakran megyünk az elragadó környékre is. Nem, míg fivéremnek nem kell Amerikába mennie s most már valószínű, hogy csak decemberben megy, addig itt maradunk.

– Nagyon szereti a fivérét?

– Igen, asszonyom.

– Én is végtelenül szeretem az enyémet.

– Nem kétlem, s önnek igaza van. Minél többször látom Mirboys urat, annál többre becsülöm. Különösen hálás vagyok neki Ned iránti igaz barátságáért.

– Mennyire örülök ennek, kedves gyermekem! Ő is, ha önről beszél, valóságos költő lesz.

– Nagyon jó barátok vagyunk.

Ezt mosolyogva és nagyon nyugodtan mondta. Vernay grófnénak kissé elállt a lélegzete.

– A barátság nagyon édes, ha virágos ösvényen... más dologra vezet.

– A mi virágos ösvényünk, asszonyom, ösvény marad.

– Ugyan, ugyan, Miss Éva. Magunk között vagyunk; ön kedves fiatal leány, de amerikai, tehát teljes szabadon lehet önnel beszélni. Fivérem szereti önt, még pedig nemcsak barátilag. Megvallom ..., lássa, mily őszinte vagyok, megvallom, hogy kezdetben el akartam őt téríteni egy idegen nővel való házasságtól. Ön kétségkívül észrevette ezt s jogos büszkeségében visszahúzódott. S most őszintén szólva, azért jöttem, hogy megmondjam önnek, hogy az ön bájos egyénisége, az ön nemes szíve eloszlatták előítéleteimet, s hogy ha családunk tagja akar lenni, tárt karokkal fogadjuk.

A grófné e pillanatban csakúgy sugárzott a nagylelkűségtől és jóságtól.

– Nagyon meghat engem az ön tette, asszonyom, annál is inkább, mert ha Mirboys úr most nőül venne engem, egy fillért sem kapna velem...

– Atyja meg fog bocsátani önnek...

– Fivérem megtérített. Irtózom a nagy vagyontól... A férfi, ki engem nőül vesz, szegény leányt vesz el.

– Hát mindnyájan megbolondultak az ön családjában?

– Egy kissé talán... S ez annál gyógyíthatatlanabb örökség, mert ritka. Beláthatja tehát mennyire megtisztelő rám nézve ez a megkérés...

– És elfogadja?

A grófné lelkesedése kissé lelohadt; hangja hidegebb lön. Sehogy sem hitt e lemondás őszinteségében, de rosszul érezte magát.

– Sőt ellenkezőleg, nem fogadom el. Jól tudom, hogy Mirboys úrnak, tekintettel vagyoni és előkelő helyzetére, gazdag leányt kell nőül vennie.

– Ön csupa okosság, kisasszony, de...

– No lám, asszonyom, mi egyetértünk; mind a ketten becsüljük a vicomte kedves és jó tulajdonságait, mind a ketten boldogságát akarjuk...

– Ah! hadd csókoljam meg, kicsikém..., ön igazán édes.

Éva nem tudott elfojtani egy mosolyt. Vernay grófné elismerése éppoly önkéntelen volt, mintha ő, a többszörös milliomos nő, beleegyezett volna, hogy Mirboys vicomtesse legyen.

– Hogy történt mégis – mondá néhány pillanatnyi gondolkodás után – hogy ön, aki annyira becsüli Sosthenest, nem szeretett belé?

– Valóban, csodálatos.

– Lám, ön tréfát űz velem... Ha nem volt valami régibb vonzalom...

– Nagyon régi, asszonyom. Tizenkét éves voltam, mikor először láttam John Raymondot, a vőlegényemet.

– Ez az ember nem az ön világából, sőt amint beszél, semmiféle világból sem való.

– Meglehet. De azért nagyon kitűnő ember. Sőt, úgy látszik – néhány hónapja még egyikünk sem tudott erről semmit – nem egészen szegény. Eláraszt virágokkal, ajándékokkal; és én „jó házasságot” csinállok, mint önök szokták mondani.

– Mindez nagyon különös. Egészen belezevarodom. De azt az egyet tudom, hogy ön nagyon kedves a pajkos arcával...

S mint a legjobb barátnők váltak el.

Ekkor a hírlapokból megtudták, hogy Róbert Harlem, a nagy föltaláló, két milliót adott egy Hudson mellett levő faluban alapított népkönyvtárra, ahol született. A krónikások egész cikket írtak a tengerentúli nagy kapitalisták bőkezűségéről és a társadalom iránt való érdeklődéséről. Harlem úr követte a milliárdosok példáját, akiknek nevét az egész világ visszhangozza. A cikkezők sejteni engedték, hogy ez csak kezdete a föltaláló fejedelmi adományainak, hogy mérhetetlen vagyonának legnagyobb része követni fogja a két milliót és aranyesőt áraszt boldog hazájára.

A Norris-családban sem tudtak többet az emberbarátról, mint amennyit az idegenek tudtak. Norris úr fölkereste őt. A két férfi közt nagyon heves jelenet folyt le. Sokkal jobban ismerték egymást, egymás múltját, hogysem megrágták volna a szavakat. Azután Norris és felesége pártját fogták gyermekeinek vele szemben, Harlem megtagadta őket is, mint megtagadta Nedet és Évát. E nap óta minden viszony megszűnt a két ház között.

A grófné most egész őszintén örült Éva tagadó válaszának.

– Mondhatsz most már, Sosthenes, akármit a te amerikai barátaidról. Hóbortosak, ha nem dühös bolondok. Nagyon szép, megajándékozni könyvtárakat vagy kórházakat; nálunk az emberek előbb leányaiknak adnak hozományt, ami talán kevésbé nemes, de emberibb cselekedet. Harlem úr azzal szerez magának hírnevet, hogy gyermekeit kifosztja.

– Én is azt tartom, – felelé a fivér. Mindenesetre, a pénz hasznos valakinek vagy valaminek.

– Most már te is bölcs módjára fogod föl a dolgot, mert személyesen nem érdekel. Megvallom, hogy a te amerikaid szeretetreméltó és nagyon okos leány. Mit szól atyja eljárásához?

– Helyesli. Különben nagyon keveset beszél róla. Látható rajta, hogy mély fájdalom gyötri őt s hogy atyjának egy szavára karjaiba rohanna.

– Pedig nem nagyon gyengéd ez a föltaláló.

– Éva szemrehányást tesz magának, hogy nem ébresztette föl ezt a gyengédséget. Mivel a Neddel való szakítás után nagyon megszelídült, azt hiszi, hogy ha nem lett volna oly tartózkodó, igazán megszerette volna őt...

– Csak le kell mondania arról a nevetséges házasságról.

– Nem fog lemondani.

S ez igaz volt. Amint a hosszú forró napok egymás után tűntek, Éva mindig többet gondolt atyjára, az egyedül hagyottra abban a nagy házban és szíve összeszorult. Neddel

keveset beszélt róla. A fiatal ember sokkal jobban hasonlított atyjához, hogysen alkalom adtával megnyilatkozott volna, kemény és hajthatatlan volt, mint ő. Éva gyermeteg bizalommal fordult vőlegénye felé. Nem kérdezősködött többé a szakítás főoka felől. John azt mondta, hogy nem fedezheti föl neki. Ezzel beérte. De John hallotta kesergéseit, osztozott fájdalmában és lelkipurdalásaiban. A szerelem mindegyiküknél napról-napra mélyebb lön, jobban hatalmába kerítette őket, úgy, hogy csak egymásnak éltek. Gyönyörrel gondoltak arra, hogy már a házasság előtt nem volt egyetlen gondolat, nem volt egyetlen vágy, melyben nem osztoztak volna. Szenvedélyük nem volt heves, viharos, nem zavarta azt a féltékenység vagy valami nyugtalanság árnya s a teljes egyesülés közeledése majdnem csendes örömmel tölté el őket, amely annál édesebb volt, minél kevesebbet nyilatkozott meg.

John elhagyta a gyárat, ahol Párizsba érkezte óta dolgozott. Fékezője tökéletesítésének utolsó részleteit tanulmányozta. Tele volt a feje tervekkel, melyekről még semmit sem szólt. Agyának, ennek a sokáig szunnyadó teremtő tehetségnek teljes fölédredése mély öröme szolgált. Végére is jó vásárt csinált ellopott találmányával. Szívesen megbocsátott volna. De Harlem gyűlölete megbénította őt. Magukra kellett hagynia az eseményeket.

Mivel most, ha nem is gazdag, de nagyon jó módban volt, kedve szerint dolgozhatott. Hogy megmaradt Neddel a szerény montmartre-i lakásban, ez azért volt, mert a nagy csendet igen alkalmasnak találta az elmélkedésekre. De legalább senki sem tehetett neki szemrehányást modoráért. Nem csúfított el egy szalont sem s első becézett és boldog ifjúságának emlékei segítettek elsimítani azt, ami kissé kopott fáradtságosabb életéből benne megmaradt. Éva éppúgy csodálta, mint szerette őt. Szépnek találta, és tudta, hogy rendkívül értelmes.

Mikor John meghagyta Sam Jacksonnak, hogy hagyja abba a Harlem úr ellen megkezdett hadjáratot, ennek nagy megerőltetésébe került engedelmeskedni. Egyik levelében volt egy rész, amely kissé nyugtalanította nagy barátját:

„Mivel ön kívánja, John, lerakom fegyvereimet, de nehéz szívvel. A hadjárat oly szépnek ígérkezett, de ne feledje el, hogy a titok már nem kizárólag a mienk. Ha a sajtó érdekesnek tart egy oly gazdag embert üldözni, mint Harlem úr, akkor néha nagyon nehéz lakatot tenni a szájára. Pedig hírlapíró barátom, az első hadizenet szerzője, több kollégájával közölte a történetet. És az emberek százait nem lehet a botrány-keresésben megakadályozni vagy megvásárolni...”

Róbert Harlem feltűnő bőkezűsége éppen jókor jött. Kétszer is meggondolják a dolgot, mielőtt megtámadnak egy – miként Amerikában mondják – „közszellemű” embert, akitől sokat lehet várni a jövőben. John Raymond megnyugodott. Csak egy dologra gondolt: ily botrány szívéen sebezne kedves menyasszonyát.

Kieszközölte, hogy az esküvő mennél előbb megtörténjék. De Éva mindig tovább tolt a napot, mert reménykedett a kibékülésben. Nagyon nehezére esett atyja határozott akarata ellenére férjhez menni. De azért nem tágított. A férfi, akit szabadon választott, aki nagyon fiatalon maradt természetének egész hevével szerette őt, a férje lesz. Az övékhez hasonló szerelemnek jogai mindennél előbbre valók. Végre a napot véglegesen megállapították. Éva kimondta, hogy az esküvő a legegyszerűbb legyen, a tanúk és a legbensőbb barátok jelenlétében. Egyébként ismerőseik közül nagyon kevesen voltak még Párizsban vagy környékén e forró augusztusi utolsó napokban.

A jegyesek lassan sétáltak a boulogne-i erdő egy majdnem elhagyatott fasorában. Némi üdeség áradt a nagy fákról, melyeken egy levél sem mozdult, a megöntözött pázsitokról, egy csevegő pataktól.

John lehajolt a fiatal leányhoz, aki mellette kicsinek, meglehetősen aprónak tűnt föl.

– Néhány nap múlva, édesem, néhány nap múlva ...

Éva kissé zavart, de oly bizalomteljes, oly boldog, oly biztos reményt kifejező mosollyal nézett reá, hogy ez nagyon meghatotta őt; de Éva hallgatott.

– Nem fél rám bízni magát örökre, édes kicsikém?

– Nem félek. Meg kell lennie s én egy kissé örökre szeretem önt! De, John, szeretnék önnek valamit mondani, de nem tudom, hogyan tegyem ezt a nélkül, hogy ne érintsek egy tárgyat, melyről többé nem beszélünk.

– Hogy habozhatik szívét kitárni előttem, Éva, mikor már nekem adta azt?

– Hallja hát, John. Megígértem önnek, hogy sohasem kérdezősködöm az atyámmal való perpatvar felől. Bizonyos vagyok benne, hogy ha ön elmondhatna nekem mindent, elmondaná, mint legkedvesebb barátnőjének, társának, feleségének.

– Igaza van. Valóban, azért nem beszélek, mert lehetetlen elmondanom mindent.

– Hát nem kérdezősködöm. De szeretnék önnel atyámról beszélni. Olvasta ma reggel az újságban a hírt, hogy újabb, az elsőnél sokkal tekintélyesebb adomány várható egy készülőfélben levő egyetem számára.

– Igen.

– Mi történik? Sokszor hallottam, hogy az ily csodálatos bőkezűség inkább fitogtatás, mint más valami. Különben az én atyám nem igen volt adakozó; az ember azt hinné, hogy meg akar szabadulni a vagyontól, amely a helyett, hogy öröme lenne, mint azelőtt, inkább terhére van ... Miért?

– Találhatott volna-e jobb módot gyermekei kifosztására, mint hogy beáll az emberiség jótévői sorába?

– Nem zavarja ez önt, barátom? Tudta már, hogy vagyontalan leányt vesz nőül?

John Raymond boldogan nevetett.

Őn az én kincsem, nem kívánok mást. Majd ha nekem is vagyonom lesz, s megjön ennek az ideje, mily öröm lesz azt gondolni, hogy nekem, egyedül nekem köszöni az én kis Évám jólétét! Be kell vallanom önnek az én gyermekégeimet. Mikor az ön szép ruháit, ékszereit láttam, így szóltam magamban, megjegyzendő, hogy rendkívül tudatlan vagyok ily dolgokban: „Ez nagyon sokba kerülhet... Néhány hónap múlva, ha szüksége lesz új öltözékekre, gyorsra, karonfogva megyünk a boltokba. Ő választ, én előveszem erszényemet, hogy a számlát kifizessem...” És elnevettem magamat egészen egyedül, annyira édesnek és bolondosnak tűnt föl ez előttem. Ugye, kedvesem, nem tudta, hogy ily gyermek vagyok? Kemény ember vagyok; néha durva voltam, mikor védekeztem, az életért küzdenem kellett. Ön mellett ellenben, kicsikém, ismét egészen fiatal és nagyon jó ember leszek. Mert ön bűvész, s mert arany gyűrűjével megérintette a szívemet.

– Ennek a gyűrűnek a neve, édesem, szerelem. Mily szép szó!

– Szép dolog!

És az ösvényen, hova a nap sugarai a faleveleken keresztül tűztek és arany arabeszket rajzoltak az útra, melyen haladtak, a szerelmesek mintegy boldog álomban mentek tovább.

XV. fejezet

Mikor Róbert Harlem haza ért s maga után gondosan bezárta az ajtót, sokáig íróasztalára könyökölve gondolkozni igyekezett, de csak nagy nehezen sikerült neki.

Minden oly rohamosan történt, hogy azt hitte, valami lidércnyomás martaléka, amelytől, habár nagy erőfeszítéssel, de kétségkívül meg fog szabadulni. Hihetetlen volt, nem lehetett igaz. Éva nemsokára haza fog jönni, hallani fogja könnyű lépteit, halkan, még kissé félénken és reszketve, kopogtatni fog és ő ajtót nyit neki. Akkor minden jó lesz. A múlt megbocsátva, elfeledve.

Különös, hogy most többet gondolt leányára, mint fiára. Ned távolléte hosszú hónapokig tartván, megszokta őt nélkülözni. Éva ellenben lassankint, szép csendesen, bevette magát belső világába, részét képezte életének. Talán a nélkül, hogy erről számot adott volna magának, leányának finom szépsége, zengzetes hangjának kedves csengése, a gond, amellyel megválogatta öltözékeit, a könnyű szép szövetek, melyeket viselt, a selyem suhogása, a drága csipkék lágysága, mindez hízelgett hiúságának, kiegészítő részét képezte fényűzésének.

S az órák tűntek a nélkül, hogy változást hoztak volna.

Inasa gyengén kopogtatott. Harlem gépiesen felöltözködött az ebédhez, mint ezt megtette minden nap, még akkor is, mikor leánya és ő maguk voltak. Kurtán megmondta, hogy Miss Harlem barátainál ebédel s talán néhány napig távol lesz.

Úgy tett, mintha ennék a teljes ünnepelességgel fölsholgált ételekből. Azt hitte, hogy az udvarmester titokban vizsgálja őt. Kétségkívül nagyon sápadt volt.

Másnap Éva szobaleányát elküldte utána. Ez többé nem is jött vissza. Éva vagy ott tartotta, vagy elküldötte őt; nem tudott erről semmit; azt sem tudta, mi történik s nem is igyekezett megtudni. Egész reggel dolgozott titkárával, egy hallgatag fiatal emberrel, akinek nem félt kérdezősködéseitől. A sors mintha gúnyt akart volna vele üzni, sohasem vett be annyi pénzt. A nagy összegek összegyűjtése még örömet szerzett neki; az ember nem szokja meg büntetlenül a milliók fölhalmozását; olyan játék ez, mint bármely más, csak hogy nagyobb benne a szenvedély. Szegénységének emléke meg-meglátogatta őt; gyűlölte ezt a csúnya és nyomorgó szegénységet és bálványozta a gazdagságot, az arany halmokat, az egészen új bankók ropogását, a mindenféle szelvényeket, melyekkel szekrényét megtöltötte. A munka órái tehát elég gyorsan teltek. Sohasem volt értelmesebb vagyona kezelésében, sem sóvárabb a nyereségre.

De az is megtörtént, hogy egy kissé kiment találkozni az üzletemberekkel, akikre szüksége volt; találkozott néhány honfitársával is, mikor kénytelen volt bankárával értekezni. Hiába igyekezett nyugodt maradni, hiába öltött mintegy átláthatatlan álarcot, érzé, hogy minden tekintet kíváncsian, sőt feddőleg irányul reá. A közvélemény nyilván gyermekeivel tartott ellene. Néha kérdezősködtek tőle leányáról. Változatlan hangon, szemhunyorítás nélkül felelte, hogy leánya látogatóban van barátainál s kétségkívül velük fog utazni; hogy kissé megunta a nyílt asztaltartást s hogy háza nagyon komor lett egy fiatal leányra nézve... Nemsokára nem is beszéltek vele róla. A tekintetek egyre ellenségesebbek lettek. A legfurcsább hírek kerengtek s Harlem sejtette, hogy a legbolondabbak is akadnak hívőkre.

Szerencséjére az amerikai kolónia és az a néhány francia, akiket magánál fogadott, egymásután távoztak Párizsból.

Ekkor adta azt a két milliót, melyről a sajtó az Óceán mindkét partján oly sokat beszélt, mert a hála, mint tudjuk, nagyon élénk érzelm a jövő jótétemények reményében. A közvélemény egy ideig nagyon kedvező volt rá nézve.

Voltaképpen nem sokat törődött a könyvtárakkal és egyetemekkel. De mások, akik őszintén voltak meggyőződve arról, hogy inkább letéteményesei, mint tulajdonosai

millióiknak, jó példát adván neki, követte őket, amint kabátjának szabását illetőleg alkalmazkodott a párizsi divathoz. Azután ez is egyik módja volt lázadó gyermekeit arra figyelmeztetni, hogy létezik, hogy cselekszik, hogy szabadon rendelkezik általuk megvetett vagyonával.

Egy nap, nagyon későn, a boulogne-i erdőbe vitette magát s meghagyta a kocsisnak, hogy a keresztúton menjen. Sokat ülő életmódja hatni kezdett különben oly csodálatosan szilárd egészségére, s elhatározta, hogy kimegy levegőt színi, sőt egy keveset jární, mikor valami nagyon magános ösvényre akadt.

Éppen megállítatni készült kocsiját és leszállani, mikor hirtelen hátravetette magát. Egészen a keresztút mellett, egy ösvényen, hova a nyugvó nap mintha aranyport hintett volna, egy szerelmes párt pillantott meg. Lehetetlen volt tévednie: a modor, mellyel a férfi társa felé hajolt s mellyel ez a fejét feléje fordítá, elég hangosan beszélt: suttógo szavaiknak édes hangja még többet beszélt.

A férfi az ő halálos ellensége, John Raymond volt; a nő leánya, Éva.

Nagyon gyorsan eltűnt látomás volt ez, a boldogság, az ifjúság, a szépség látása. Sohasem látta így Évát, sohasem látott szép arcán hasonló kifejezést ragyogni. Tekintetében, mellyel vőlegénye tekintetét kereste, mélységes öröm, határtalan bizalom, rendületlen bizalom volt.

John is egészen meg volt változva. Midőn Harlem gyűlésében maga elé idézte képét, mindig mint munkás, mint a nép embere jelent meg előtte. A ragyogó szerelmes, akit a naptól bearanyozott ösvényen megpillantott, nagyvilági férfi volt, előkelő, ruganyos magas termetével, sugárzó az örömtől és a büszkeségtől. Férfiú, akit bármely leány szerethetett, csodálhatott.

A magános palotába visszaérkezve, bántotta Róbert Harlemet, hogy dolog nélküli cselédei rosszakaratú kíváncsiságának a tárgya. Eddig nem akarta őket elbocsátani s tovább is a nagy ebédlőben étkezett. Ezt a fényűzést egyszerre nemcsak haszontalannak, de képtelennek is találta. Keveset foglalkozott a házi dolgokkal. Reggel néhány rendeletet adott inasának. Homályosan érezte, hogy nála minden össze-vissza megy, hogy gyalázatosan, majdnem nyíltan csalják. A rend szelleme, melyet minden dologban tanúsított, tudtára adta, hogy mi történik. Azonnal elhatározta, hogy megtisztítja házát. Elbocsátott mindenkit, kivéve inasát, egy kocsist és egy kulcsárnót. Eladta legtöbb lovát és kocsiját, csak földött hintóját tartotta meg. Az óriási, csendes és komor palota kimondhatatlan szomorúsággal töltötte el. Arra is gondolt, hogy egészen elhagyja és a körben él, amelynek tagja volt. De a gondolat, hogy ismerősökkel találkozik – barátai nem igen voltak – hogy éreznie kelljen, amint rosszakaratú kíváncsisággal lesik minden szavát, hogy érezze szemeiknek tekintetét, saját arcának sápadtságát, borzalommal tölté el őt. Nem, a nagy, üres és visszhangzó ház egy szögletében meghúzza magát és ritkán fog kimenni.

Berendeztette a dohányzót hálósobának s inasa egyre rövidebb ebédeit íróasztalának egyik szögletén tálalta föl. A bezárt nagy termék, borítékkal bevont bútoraik, az egész felső emelet, igen hamar elsajátították az elhagyatott házak nehéz levegőjét.

Munkája közben néha eszébe jutott a bezárt szobák hosszú sora, amelyekben soha egy lépés sem volt hallható. Ismét látta azokat, mint a téli hónapokban, emberekkel telve, ritka virágokkal, nagy zöld növényekkel díszítve, hallani vélte fiának érces, leányának édes hangját, látta mind a kettőt, amint fogadják a vendégeket, fényesen öltözött hölgyeket, férfiakat, akik úgy sűrögtek Éva körül, mint udvaroncok egy kis királyné körül. Látta önmagát, amint rekedt hangját szelídíteni, amint vendégszerető, kedves házigazda lenni igyekezett. Ilyenkor a komor magány még rettenetesebben tűnt föl. A csend rendkívül súlyosan nehezedett reá. Bánni kezdte, hogy ily csendes negyedben lakott, ahol kocsik nem igen járnak. Este, íróasztalánál ülve, egy villamos lámpa fényénél olvasva, hirtelen a félelem borzalma fogta el. Bármely emberi hangot hallani megkönnyebbülés lett volna rá nézve. Tolvaj-, rablótörténetek villantak meg agyában. Tudták, hogy a palota tele van gazdagsággal

s eleget fecsegték róla, tehát azt is tudhatták, mily elszigetelten él. Nagyon bátor ember lévén Róbert Harlem, eddig sohasem méltóztatott neki a veszedelemre gondolni. Egy pisztoly elég volt a védelmére. Tehát bizonyára az idegei feszültek meg nagyon, erői voltak komolyan megtámadva, hogy ily rettegés szállta meg őt. Igyekezett ellenállni, kigúnyolni önmagát, mind hasztalan. Mielőtt lefeküdt, gondosan megvizsgálta a két szobát, melyet elfoglalt, rátolta a reteszeket, megnézte az ablakok zárait. Gyakran fölbredt éjnek idején, hideg izzadság verte ki, oly aggodalom fogta el, hogy szeretett volna kiáltani, de száraz torkán nem jött ki hang. Ez az állapot nem tartott sokáig. Elég hamar összeszedte magát és szégyenlette gyengeségét.

A reggel beálltával a titkárával való munka órái visszaadták egész régi derűtségét. Nagy postájával a külvilág levegője, az élet, a mozgás, az aranyak csengése érkezett hozzá s az a büszkeség, hogy hazájának ama gazdag emberei között érezte magát, akiket számba vesznek, akiknek udvarolnak, akiktől folyton megújuló jótéteményt várnak. Még a hivatásos koldusok folyamodványai, a néhány száz vagy néhány ezer frank előleget kérő levelek sem bosszantották. E leveleket elolvasás után legtöbbször a kosárba dobta. Másokat átadott titkárának, aki a délutánt azok átvizsgálásával töltötte.

Róbert Harlemnek ilyenkor eszébe jutott a nyomorult műhely, ahol egy márciusi napon egy fiatal ember mintát rendelt meg nála. Láta önmagát, szegényen, nyomorultan, a nélkülözés folytán eldurvultan, és az a gondolat, hogy most más nyomorultaknak céltáblája, akitől nagyszerű adományokat vagy megvetéssel odadobott alamizsnát várnak, határtalan kevélységgel töltötte el. S a maga módja szerint igazán élvezte az arany hatalmát.

De ez a büszkeség nem volt tartós. A fiatal titkár távoztával visszaesett halálos nyugtalanságába, a hiábavaló gazdagság fölött érzett kegyetlen bánatába, kiállhatatlan szomorúságába az apának, akinek két gyermeke van, és aki mégis egyedül van, a milliomosnak, kinek nincs örököse, s aki az öregség közeledését érzi.

Néha, igen ritkán, Harlem otthagyta a könyvtárt s a homályos termekben bolyongott, ahol most por ült a kandallók párkányára, a gyertyatartó-állványok polcaira. A lépcsőn fölmenni soha eszébe sem jutott.

Egy nap, mikor inasát a lófuttatásokra küldte, az a gondolata támadt, hogy megnézi az emeleten szobáját, a fiáét s különösen leányáét. Miért? Maga sem tudta. De ez nem hagyott neki nyugtot, minek folytán nem értette az előtte fekvő könyvet. Bizonyos rémület, hasonló ahhoz, mely éjjel szállta meg őt, dobogtatta meg szívét s mégis gépiesen fölkel és kinyitotta az ajtót. Azt mondá magában, hogy a szuggeráltak cselekesznek így.

A lépcső vastag szőnyege elfojtotta lépteinek zaját. Különbösen csínján lépett, mintha valami beteghez ment volna. A becsukott ház félhomályát megszokott szemei fölismerték a hosszú heteken át elfeledett tárgyakat: egy szobrot a fülkéjében, a sarkokban levő nagy japáni vázákat, melyeket Éva mindig rikító színű nagy virágokkal töltött meg. Minden olyan szokatlan színben tűnt föl előtte, amilyen egy régóta elhagyott és hirtelen visszanyert otthon belseje, ahol a színek elevenebbeknek, a festmények megkapóbbaknak tűnnek föl, hogy az ember nem emlékszik rájuk, mintha valami új lenne a jól ismert dologban, amely hosszú távollét után mindnyájunkat meglep.

Gyermekesen érdeklődött a legapróbb részletek iránt. Kinyitott több ajtót, de megelégedett egy röpké tekintettel. Azután leánya szobájához érkezett és belépett. Azt hitte, megfullad; az egyik ablakhoz futott. A kacéran díszített, szép szobába beömlő levegő és nap egy pillanatra megszedítette. Megfordult és csak nézett.

Éva beléphetett volna és folytathatta volna régi életét, mintha a távollét csak egy vagy két napig tartott volna. Az ágyon rajt volt a szép kék damasztelyem takaró; ugyanazon szövet volt az ablakokon, az ajtókon, az apró és szép alakú bútorokon. Az íróasztal mellett egy szék volt, félig elfordítva, úgy amint bizonyosan Éva hagyta, mikor fölkelte róla, magán az asztalon

egy megkezdett levél várta egy mondat befejezését. Az ágy mellett két kis, ott feledt kék selyem papucs még magán viselte lábainak nyomát.

Róbert Harlem mintegy hipnotizálva nézte e dolgokat. Ez a kis meghitt otthon eléje varázsolta leányát, eszébe juttatta egész veszteségét, földagasztotta a szívét. Hogy is tudta megvetni e szeretetreméltó leány vonzalmát!

Lerogyott a kis ágyra és belé rejtve földúlt arcát, fölkiáltott: „Éva, gyermekem, Éva!”

Le volt győzve!

XVI. fejezet

Másnap reggel Róbert Harlem egyedül volt. Titkárát beteg atyjának ágyához hívták.

Keveset aludt s a hosszú órákon át azon elmélkedett, hogy mit tegyen. Elővett egy papírlapot s néhány szót írt reá, csöngetett inasának s megparancsolta, hogy ezt a levelet vigye azonnal Norris úrhoz.

Csak ekkor vett észre levelei között ismét egy amerikai hírlapot, amely nevére volt címezve, alatta vörös irónnal aláhúzva e szó: „fontos”. Egy pillanatig sem kételkedett azon, hogy mit tartalmaz ez a hírlap. Az ellene megkezdett, hónapokig szünetelt hadjárat folytatódott. És abban a pillanatban, mikor elhatározta, hogy megadja magát, mindent megtesz, hogy gyermekeit visszanyerje, elfogadja még John Raymond utált jelenlétét is, éppen abban a pillanatban kezdte újra ez az ember támadásait. Senki, csak ő tehette ezt.

Letépte az újság szalagját. Nem csalódott. A cikk most nagyon hosszú volt, nagyon ügyesen volt megírva, bizonyos mérséklettel a külalakban, mi még rettenetesebbé tette. A fékező történetét nagyon pontosan beszélte el olyan valaki, aki a legapróbb részletekbe be volt avatva. De a találmány nem volt jelezve, még kitérő leg sem; személy sem volt egy sem megnevezve. Lehetett gazdasági gép, szövőszék motor vagy bármi más; a jogaiban sértett föltaláló homályban maradt. Mindazáltal igaz volt, hogy az érdekelteknek biztosan rá kellett ismerniük, s elég lett volna egy szó, egy véletlenül odavetett név a lap legközelebbi számában, hogy a közönség tájékozva legyen.

S akkor ez a becstelenség, a szégyen, mindennek a vége...

Az ember, aki így tollat adott egy hírlapíró kezébe, bizonyára elbeszélte menyasszonyának is az egész világnak föltalalt történetét. Éva is, fivére is, tudják, hogy ő micsoda: tolvaj!...

Ha visszavehette volna a levelét, ha ez új támadás súlyától ismét fölegyenesedhetnék, megtette volna. De már késő volt. Norris már bizonyosan útban volt hozzá, mert közel lakott. Mit fog neki mondani? Mit fog tenni? Rendesen oly tiszta eszméi összekavarodtak; fáj a feje, erei hevesen lüktettek.

Idegesen ugrott föl, mikor régi társa belépett és kezét nyújtá neki. Gépiesen adta oda a magát és a hírlapra mutatott.

– Mikor önnek írtam, még nem olvastam ezt az utálatos cikket.

– Az semmit sem változtat a helyzeten, Harlem.

– Olvasta?

– Igen.

– Mások is. Sokan meg fogják érteni. Ez az ember, aki elrabolja leányomat, meggyaláz előtte. Ez sok! Visszavonok mindent, amit mondtam.

– John Raymondnak nincs benn a keze ebben a dologban.

Harlem szomorúan kacagott.

– Kivel akarja ön ezt elhíttetni? Ki adta volna, ha nem Raymond, mindezen részleteket, a legaprólékosabb részleteket?

– Egyik barátja, annak a fia, aki megmentette őt. Jackson indította meg a hadjáratot. Raymond azt táviratozta neki, hogy hagyja abba. De az már beszélt. Baráti és tanítványi fölháborodásában az egész sajtót ön ellen akarta zúdítani.

– Ehhez pénz kellett volna. Nem volt egyiküknek sem.

– Ellenkezőleg, van nekik. Raymond gazdag. A körülbelül tizenkét év előtt gyűjtött aranyat Sam Jackson megtalálta.

– Tündérmese!

– De igaz. Az aranyország még csodálatosabbakkal is szolgál.

– Mindenesetre, közvetlenül vagy közvetve, a támadás attól az embertől jön, akit a világon a legjobban gyűlölk!

– S aki maholnap az ön veje lesz.

Harlem feje leesett összefont karjaira, tehetetlen düh zsákmánya lőn.

– Hallgasson meg, Harlem; semmi sem veszett el. Becsülete megmenthető, még pedig a legtermészetesebb módon. Egyezzen bele a házasságba. A rossz nyelvek azonnal elhallgatnak.

– Mindent, csak ezt nem! Ugyan ... ugyan ... Azt mondtam önnek, hogy kész vagyok megegyezni a fiammal, lemondani, ha akarja, vagyonom feléről. Vigye el Raymond a pénzemet... s hagyja meg a leányomat... Ön nem tudja, Norris, hogy mennyit szenvedtem ...

– Sejtem, csak rá kell önre néznie.

– Igen, nagyon megváltoztam, ugye? Majdnem öreg lettem, én, aki kérkedtem erőmmel, erélyemmel. A gyermekeim megölnék. Megérti-e ön, hogy mi volt rám nézve e nagy ház magánya? És emlékeim közt egy sincs, amely megvigasztalhatna. Más szülők megismerték gyermekeik szeretetét. Az anyéimek félték tőlem. Mikor véletlenül egy kis gyermeket látok, aki atyja nyaka köré fonja karjait és két csók között elalszik, keresek az emlékeimben... de nem, én sohasem éreztem szívemen egy alvó kis gyermek súlyát. Nem éreztem hiányát. A küzdelem nagyon keserves volt. Azután, mikor pénzt kezdtem keresni, mikor végre rohamosan jött a vagyon, csupa öröm voltam a sikertől. De most tudom, Norris, hogy gyermekeim, hogy különösen a fiam kedvéért dolgoztam. Fiam megveti millióimat, nem kellene neki. Ez a gondolat gyötör, megöl. Lássá, erőim elfogytak. Annak a cikknek, mindennek dacára megadom magamat, leteszem a fegyvert. Látni akarom Évát is. Ő nő, ő nagyon szelíd. Ő meg fogja érteni. Mert általa nyerem vissza fivérért.

– Ned önre ütött, Harlem. Nem egykönnyen hajlik meg. Föltételeket fog szabni.

– Majd együtt megbeszéljük. Tudja, hogy hívtam önt?

– Igen.

– Akkor nyomon követi önt.

– Igen. Éva pedig a szomszéd szalonban van. Csak egy szót vár öntől, hogy belépjen.

Harlem a fejével intett. Sokkal meghatottabbnak látszott, hogysem beszélni tudott volna.

Norris kinyitotta az ajtót s a fiatal leány belépett. Letérdelt atyja mellé és átfogta őt karjaival. Oly megváltozottak, oly megöregedettek, oly szánandónak találta őt, hogy sírva fakadt, suttogva mondván:

– Atyám... szegény atyám ...

Róbert Harlem ránézett, és még félszegen, simogatni próbálta őt; ügyetlen kezével félretolta a könnyű és finom hajat és lehajolva, megcsókolta homlokát.

– Visszajöttél, Éva; akkor minden ismét jó lesz. Ismét elfoglalod helyedet házam élén. Majd meglátod, mily szomorú állapotban van, szüksége van kis úrnőjére. Tegnap meglátogattam a szobádat... először. Ez kitágította a szívemet. Egy levelet kezdte meg, amely befejezetlen maradt. Hihetetlennek tartottam, hogy örökre eltávoztál. Most itt vagy... Megtanulok gyengéd apa lenni... majd meglátod. Nagyon megváltoztam, kis leányom. Még boldogok lehetünk, te és én, csak akarnod kell...

– Hallgass meg, atyám. Sokat gondolkodtam, sokat sírtam is. Hogy annak idején nem sikerült magamat veled megszerettetnem, ez bizonyára az én hibám volt. Nagyon félnék voltam, nem tudtam megtalálni a kellő szavakat, a gyengédséget, mely meghatja a szívet. Ne ócsárolja önmagát. Hibásak vagyunk mindnyájan. Ned is megvallja, mint én. Ő is szenved, habár nem igen akarja megvallani. És van egy másik, egy férfi, akit szeretek, aki maholnap férjem lesz, aki nem kíván egyebet...

Harlem nem engedte befejezni mondatát. Majdnem hevesen toltta vissza őt, egész gyengédsége ismét eltűnt egy pillanat alatt.

– Nem, nem! ezt gyűlölöm! ő az oka minden rossznak, minden szenvedésnek. Választanod kell köztem és közte. Gondold meg: mindent adok neked, a nők szeretik a csillogót... föltétlen úrnője leszel vagyonomnak, azt teszel vele, amit akarsz. Azután érezted, úgy? a te helyed itt van mellettem, mert egyszerre öreg vagyok és beteg; szükségem van rád, nagyon... ha tudnád! Nem fogsz ismét magamra hagyni, nem engedsz át rossz álmaimnak, oktalan rettegéseimnek, amelyek miatt pirulok. Ha te mellettem leszel, meggyógyulok, ismét erős leszek, nem fogok félni. Nem tudom ügyemet eléggé védelmezni, keménynek látszom, ugye? De ez onnan van, mert sohasem tanultam meg kérni, könyörögni... Neked gyengéd szíved van, te sírsz... tehát engedni fogsz...

Éva atyjára emelte könnyekkel telt szeméit.

– Szeretem John Raymondot, atyám. Ha most le kellene róla mondanom, meghalnék... De rosszul ítéli meg őt, esküszöm.

– Azt hiszed? Hát ez a cikk?

– Micsoda cikk?

– Nem olvastatta el veled?

– Nem.

– Nem tudod, mit tartalmaz?

– Fogalmam sincs róla. Hogyan tudnám?

– Sohasem beszélte el neked iránta való gyűlöletem okát?

– Soha. Semmit sem mondott nekem, amit egy szerető leány nem hallhat. Igyekeztem a mélyére hatolni a kegyetlen történetnek, mely annyi szenvedést okozott mindnyájunknak; ő kért, hogy ne feszegessem, ne kérdezősködjem. Ekkor elhallgattam.

Harlem nem kételkedhetett leánya teljes őszinteségében. Valóban, semmit sem tudott. Gyűlölete dacára beismerte, hogy ellenfele alkalom adtával nemeslelkű tud lenni. De e nemeslelkűség hasznos voltának pillanata elmúlt. Hirtelen mozdulattal átadta leányának a hírlapot.

– Olvasd. Majd meglátod, hogyan bánt velem ez az ember, akit szeretsz, ha nem ő maga, akkor egy más ő általa.

Éva gyorsan átfutotta a cikket, nagyon sápadt lón.

– Miről van szó? Nem értem...

– Pedig elég világos. A nevemet viselő fékezőről van szó.

– Amely John találmánya?

– Igen. Mielőtt ítélsz, hallgass meg. Ő rábízta terveit, rajzait.

– Azon a napon ... igen, igen, emlékszem mindenre ...

– Legföljebb egy esztendeig akart távol lenni. Szépen vártam. Jogom volt, legalább azt hittem ... elévülés állt be... ha az eszme övé volt is, de én értékesítettem a fékezőt... társaság volt.

– Úgy van! – kiáltott föl Éva, megragadva az ekként fölvetett gondolatot – a helyén maradt társ szolgálta a másik érdekeit éppúgy, mint a magáéit. A társaságot fölbontani látszott a halál. De az igazi föltaláló visszatérvén, a társaság természetesen életre kel: megoszlik a dicsőség és a vagyon ... mi egyszerűbb ennél?

– A nők nem értenek az üzleti dolgokhoz! – kiáltott föl Harlem türelmetlenül.

– Meglehet. De meg tudják különböztetni a jót a rossztól. Azt hiszem, hogy e cikk szerzője, ha teljesen ismerné a helyzetet, egészen természetesnek tartaná a megoldást, melyet javaslok.

– De nem tudod, szerencsétlen gyermek, hogy a rosszakarók egészen másnak mondják ezt a névcserét.

– Nem lesz igazuk, mert az ön részéről csak tévedés forog fönn, mely könnyen megfejtethető.

– John Raymond fenyegetésekkel jött hozzám. A heveségre heveséggel feleltem. Bizonyos perpatvarok nem tűrik a békés megoldást. Még jobb szeretem a késhegyre menő harcot. Ő meggyalázni akar engem. No hát, én a milliókkal fogok ellene küzdeni. Majd megmutatom ennek az embernek, aki mint gonosztevőhöz jön hozzám, hogy elvegye először a fiamat, azután a leányomat. Az utolsó szó még nincs kimondva... Vannak legyőzöttek, akik ismét fölkelnek és erőt találnak még kétségbeesésükben is.

– Mit beszél, atyám, küzdelemről, győzőkről és legyőzöttekről? Ha John megtámadná, nem szeretném, pedig szeretem.

Norris szótlanul nézte e jelenetet. Ekkor kinyitotta az ajtót és mondá:

– Itt van Ned és vele John Raymond. Mit mondjak nekik?

– Csak a fiamat akarom látni. Az a másik ... nem jön be. Hagyj magamra, Éva s ön is, Norris.

A fiatal leány csendesen távozott Norris társaságában s Ned belépett. Az apa és fiú először találkoztak a montmartre-i heves jelenet után. Néhány pillanatig szótlanul nézték egymást; azután Harlem intett a fiatal embernek, hogy üljön le. Vele szemben nem fog helyet engedni az elérzékenyülésnek, amelyet Éva könnyei előidéztek. Két férfi állt egymással szemben; mint férfiak fognak tárgyalni.

– Mint fiú jössz, vagy mint ellenfél?

– Mint fiú. Csak egy kívánságom van, atyám: véget vetni ennek a szomorú küzdelemnek. Ez legforróbb óhajtása Raymondnak is.

– Íme a bizonyítéka ennek s Harlem kacagva mutatott a hírlapra.

– Norris úr bizonyára megmondotta önnek, hogy Raymondnak semmi része e támadásban. Sőt nagyon sajnálta. Határozott parancsokat küldött a táviró útján.

– Mondták; nem hiszek semmit. Csak hasznot akar húzni a hadjáratból, a szégyent másra hárítja. Valóban, megtámadni az atyát, nem a legjobb módja annak, hogy megnyerje a leány ragaszkodását.

– Rosszul ítéli meg őt. Már maga az a tény, hogy Évát nem avatta be e történetbe, eléggé bizonyítja nemeslelkűségét.

– És ügyességét. Én magam közöltem mindent Évával.

– Ah! ... És mit szolt?

– A nők nem értenek az élethez, még kevésbé a fiatal lányok. Ő csak egyet látott: egy bizonyos időre fölbomlott társaságot, amely békés osztozkodás által újra föléled.

– Egyszerűsége megtalálta a józan megoldást.

– Azt hiszed? Annyi, mintha az ajtóra írják: „Itt lakik Róbert Harlem, a tolvaj”. Szép örökség lenne számodra az én bemocskolt nevem! Küzdeni fogok. Győzni fogok minden áron. Van egy emeltyűm, amellyel ellenségem nem rendelkezik; tőlem telhetőleg fogom használni.

– Azt hiszem, hogy csalódnai fogsz, atyám! Raymond határozott parancsa ellenére folytatódnai fog a háború odaát és Európában is. Sok ellensége van önnek.

– Elkezdve azoktól, akik saját családomban vannak.

– Pedig mint békítő, mint barát jöttem, atyám, akinek szíve tele van ...

Azt akarta mondani, hogy „szánalommal” és szemei fejezték be az ajka által megkezdett mondatot. S valóban, Ned megijedt a változástól, melyen atyja oly rövid idő alatt keresztülment.

Harlem lehajtá fejét és csend állt be.

Végre elváltozott hangon, reszkető kezekkel, látszólag munkát keresve az asztalon levő iratok közt s hogy ne lássa nagy kétségbeesését, szemeit föl sem emelve, megszólalt Harlem:

– Mik volnának föltételei az én... fegyverletételemnek?

– Atyám, ne használjunk szükségtelenül kegyetlen szavakat!

– A szavak nem határoznak, maga a dolog kegyetlen: egy apa, aki megalázza magát fia előtt, egy küzdelmes és munkás élet által megedzett férfi, aki kegyelemre megadja magát! Mert úgy van. Inkább magamat akartam ámítani az imént, mint téged tévútra vezetni. Jól tudom. A játszma elveszett, véglegesen elveszett; meg kell fizetni a betétet. Kész vagyok. Mit kell tennem?

– Aláírni ezt az iratot. Körülbelül olyan nyilatkozat, amilyent Éva egyenes lelke képzelt. A cikk, mely önt annyira fölháborította, semmi határozottat nem mond. Az ön jóhiszeműségét senki sem vonja kétségbe, különösen nem, ha az ember, akinek találmányát kiaknázza, az ön veje lesz, ha nemcsak a házát, hanem a szívét is megnyitja neki. Egyszerre megszűnik minden hitvány gyanúsítás.

– S ha én megtagadom?

Ned főlegyenesegett, az apai megátalkodottságtól kissé ráncba szedte a szemöldökeit.

– Ez esetben névváltoztatásért folyamodom.

Lemondani egy rosszul szerzett vagyonról, semmi; lemondani a névről, melyet mindig viseltünk, az már kegyetlen.

– Ezt nem fogod tenni, Ned, fiam!

– Meg fogom tenni!

– Add hát ide, aláírom; különben, mindegy... Most le vagyok győzve... Azt hiszem, nem értetted meg, mi volt rám nézve a mi szakításunk. Soha sem tudtam sok vonzalmat tanúsítani, azt jól tudom; pedig, biztosítalak, az a vonzalom létezett, de még nagyobb volt a büszkeség. Lásd... ismét előttem állsz egész fiatalon... az iskolában elért első sikereid gyönyörrel töltöttek el, de eltitkoltam. Később, midőn dicséretedet hallottam, mikor magasztalták értelmeket, világos és gyors fölfogásodat, boldog voltam, a magam módja szerint, hallgatagon. Szerettem Miriamot irántad való vonzalmáért; azt hittem, hogy bizonyára minden nő szépnek és büszkének tart téged... Lásd, mily gyenge lettem. De te nem akarsz visszaélni gyengeségemmel s aláíratni velem saját gyalázatomat. Utoljára is, az én becsületed a tied. Reád bízom.

– Jó kezekben van, higgye el, atyám. Higgye el, hogy én sokat szenvedek, ha önt szenvedni látom. Ha másként cselekedhetném ...

– Jól van. Add ide. Ma betegnek érzem magamat, Ned. A fejem forog, nem tudok egy eszmét sem végig gondolni. Azért benned bízom... benned bízom...

Róbert Harlem majdnem gépiesen írta alá a nevét, de az erőfeszítés oly nagy volt, hogy vonagló arccal elájult.

Ned segítségért kiáltott. Az ajtó hirtelen megnyílt. Éva egy pillanat alatt ismét atyja mellett térdelt.

– Elfutok orvosért! – kiáltott föl John.

– Nem, lássa, magához tér. Semmi. Elgyengítette őt a hosszú magány s a fölindulás nagyon erős volt.

Ned megoldotta a nyakkendő, szabaddá tette a nyakat. Róbert Harlem nemsokára teljesen visszanyerte öntudatát. Körülnézett és tévedező szemei John Raymondra szegződtek. Keserűen mosolygott.

– Győzött, uram. Aláírtam gyalázatomat. Itt van. Meg van végre elégedve?

John elolvasta az iratot.

– Igen, uram, teljesen meg vagyok elégedve.

Azután egy tárcából kivett egy másik iratot.

– Ismeri ezt az elismervényt, Harlem úr?

– Igen.

John szépen összehajtogatta a két iratot, a régit és az újat, azután összetépte mind a kettőt s a papírdarabokat a lobogó tűzbe dobta.

Mivel Harlem értelmetlenül nézett rá, John nyugodtan mondá neki:

– Elismerem önt a fékező... fékezőnk jogos tulajdonosának. Tökéletesítését hozom; ez lesz az én vagyonom, szerényebb, mint az öné, de jogot ad nekem arra, hogy így szóljak önhöz: Uram, szeretem a leányát. Odaadja őt nekem feleségül? Higgyc el, senkinek sem jut eszébe John Raymond apósát megtámadni.

Róbert Harlem azt hitte, most látja először ezt az embert, akitől úgy félt, akit annyira gyűlölt. Két kezét nyújtá feléje és gyenge hangon mondá:

– Ön nemeslelkű, John Raymond és boldoggá fogja tenni leányomat. Félttem, hogy elvesztem gyermekeimet s íme, eggyel több van.

Éva félig sírva, félig nevetve és őt megcsókolva, mondá:

– Mondtam, atyám, hogy minden nagyon egyszerű!

XVII. fejezet

Sam Jackson csak nagy nehezen adta meg magát.

A küzdelembe belevitt egy keveset ama vadak ravaszságából és kegyetlenségéből, akik között első ifjúságát töltötte. Tisztelete a barát iránt, aki őt tudatlanságából kiszabadította és az eszmék világába beavatta, az évekkel nőtt és emelkedett. E barát érdekeit védelmezni legelső kötelességének tartotta. Az ő révén szivárgott ki Harlem története: ennek a hallgatag és mogorva embernek ellenségei, pedig sokan voltak, elégülten dörzsölték kezeiket.

Raymond utolsó távirata azonban oly világos volt, hogy Sam igyekezett megszüntetni a titkos hadjáratot, amely a sajtóban folyt. Azután barátjának egy levele zavarba ejtette s félig megnyerte őt; e levél utóirata pedig teljesen meghódította.

„John tollát veszem kezembe, édes uram, vagyis inkább ő adja át azt. Azt akarja, hogy megmondjam önnek, hogy férjem fiatal barátja az enyém is lesz. Már ismerem önt. Tudom, hogy ön nagyon nemeslelkű, nagyon hirtelen, néha kissé meggondolatlan. Tudom különösen, hogy ön igen szereti nagy barátját s hogy boldogságát akarja. Azért szövetségre léptünk; ugyanazon ügyet szolgáljuk s szükség esetén meg is tudjuk azt védeni. Hogy e tekintetben jobban megértsen bennünket, megmondom, mit kell cselekednie. Esküvöm egy kis halasztást szenvedett. Atyám nagyon beteg volt és mindnyájan tőlünk telhetőleg ápoltuk. Most már majdnem jól érzi magát. S azért az ő kívánságához képest a jövő héten kettős menyegző lesz. Fivérem nőül veszi benső barátnőmet, Miriam Norrist s ugyanazon napon én Éva Raymond leszek. Azt akarom, hogy ön jelen legyen. Lásza, én nagyon hatalmaskodó vagyok s azt mondom: „akarom”. Titokban megsúgom önnek: annyira elkényeztetnek engem, hogy nemsokára zsarnok lesz belőlem. Önnek is engedelmeskednie kell, mint a többinek. Majd meglátja, mily szívesen fogadjuk. Siessen! Elkészíttetem szobáját a fivéremé mellett. Ned meg fog tetszeni önnek, mert ő is, mint ön, nagyon őszinte, nagyon becsületes... s egy kissé keményfejű. De most oly boldog – mindnyájan boldogok vagyunk – hogy egészen megszélidült s Miriam azt tesz vele, amit akar. New Yorkba mennek lakni, ahol Ned mint ügyvéd ígér magának nagy jövőt. John és én ellenben atyám mellett maradunk, akinek szüksége van ránk. Jöjjön azonnal, édes uram – majdnem azt mondtam, hogy édes Sam – ismerkedjék meg új barátnőjével

Éva Harlemmel.”

Sam Jackson mintegy magánkívül volt. Igen, barátjának boldognak kellett lennie, hogy ily leányt szeret s általa viszontszerettetik! Sam belenézett egy tükörbe s magát nagyon kopottnak, a neki fölajánlott kedves barátságra nagyon méltatlannak találta. Pedig valóban szép fiú volt, erélyes arccal és erőteljes testtel.

Percnyi késedelem nélkül fölkereste a vele ismerős hírlapírót. Másnap reggel minden újság hozta a házasság hírért. A tájékozatlan közönség elfogadta a bevezetett tényt. A vádló cikkekből gyanított férfiú nyilván nem lehetett Róbert Harlem. Másutt keresték s a legkíváncsiabbak azt hitték, hogy... megtalálták.

A következő szombatn Sam Jackson hajóra szállt. Úgyis mindig azt mondogatta magában, hogy megtakarított pénzének egy részét európai utazásra fordítja, mielőtt ismét munkához lát; azzal kezdi, hogy bizonyos időt fog tölteni abban a csodálatraméltó párizsi palotában, amelyet egy tudósító olvasói elragadtatására egy évvel előbb leírt. Mennyire elütött ez attól a kunyhótól, amelybe egy este ő és atyja befogadtak egy, az éhségtől és fagytól félig holt szerencsétlent. A gondolat, hogy ezt a szerencsétlent pompa között, amely

voltaképpen az övé, egy bájos leány vőlegényeként és azzal az emberrel, aki ellen annyi panasza volt, kibékülve fogja viszontlátni, hevesen megdobogtatta a szívét.

John és menyasszonya az állomáson várták. Minden féltésége egy pillanat alatt eltűnt. Oly észrevehetőleg csodálta nagy barátját, hogy Évát azonnal meghódította. Ez nem engedett neki időt arra, hogy tájékozza magát. Az övék volt, családjukhoz tartozott; viharként ragadta el őt. John alig mert ránézni, oly bámulandónak, oly légiesnek találván őt, mint valami ezeregyébli hercegnőt. Az első féltésége eltűntével nemsokára a legjobb barátok lettek.

A csendes menyegző helyett, amilyent Éva többre becsült volna, atyja fényes szertartást akart. Párizs újra benépesedett; a barátok és ismerősök ismét ellátogattak a nagy, fölvidult palotába. Miriam elemében volt, nem találván semmit nagyon szépnek vagy nagyon zajosnak. Élete valóságos keveredés volt, a napot mindig rövidnek találta teendőihez képest. A lótás-futás a szabókhoz, a szállítók jövése-menése, a megszámlálhatatlan barátok szerencsekívánatai, semmi sem fárasztotta ki; eleveisége mindenre elég volt.

A visszatérő barátok közt volt Sosthenes de Mirboys, aki nagyon jól viselte magát. Éva boudoir-jában fogadta őt, ahol egyedül volt.

– Búcsúzni jöttem, kisasszony, elutazom ...

A fiatal leány kissé csodálkozva nézett reá. A legjobb nők is, ha nem szeretnek, néha kegyetlenek.

– Hát nem lesz vendégünk... a jövő szerdán?

Sosthenes, önuralma dacára, érzé, hogy arca elborul.

– Nem. Nővérem majd elbeszéli a kettős menyegző csodáit. Kissé fájdalmas volna rám nézve jelen lenni. Nem érti ön?

Éva kissé szégyenkezve nyújtá neki kezét.

– Bocsásson meg. Az utolsó hónapok úgy tele voltak fájdalmas eseményekkel és váratlan örömmel, hogy előző életemet nem is tartom valósnak. Úgy szeretném megőrizni az ön barátságát! Biztosítom, hogy meg tudnám becsülni.

– Később. Akkor nagyon igazi lesz.

– Biztos vagyok benne.

– És mint barátoknak nem mond semmit el azokból a kínos eseményekből, amelyek rám éppen úgy, mint másokra nézve titok maradtak?

– A titok nem nagyon mélységes. Atyám és vőlegényem azt hitték, hogy okuk van egymásra panaszkodni. Kimagyarázták magukat. A félreértés eloszlott. Most atyám nem tud ellenni John nélkül. Ő mérnök; valami fölfedezést csinált, amely még hatalmasabbá teszi a fékezőt. Atyám szenvedélyesen érdeklődött e csodálatraméltó tökéletesítés iránt, amelynek szabadalma nemrég megérkezett s az érdekek társasága e két annyira különböző embert elválhatatlan barátokká tette.

– S ön az a kedves tündér, akinek gyűrűje ezt a csodát művelte?

– Szeretem mind a kettőt. Alapjában véve, a szerelem mindig a legnagyobb bűvész a világon.

Amerikai szokás szerint a menyegző a palota tágas szalonjában ment végbe. Fehér virágokból készült óriási harang függött a két pár fölött. A pap, a követ, egy sereg barát, díszesen öltözött nők tolongtak a kíséretben.

Sok szem csüngött Róbert Harlemen, akinek vonásait a betegség kissé elváltoztatta, de aki nagyon egyenesen tartotta magát, közönyösen, mint mindig, de meglátszott rajta, hogy büszke gyermekeire, különösen Évára. Mikor átadta őt férjének, félretolta a fátyolt s gyengéden homlokra csókolta őt.

S az áhítatos csendben visszhangoztak az angol szertartás szavai és meghajtották a fejeket: *For better, for worse, for richer, for poorer, in sickness and in health ... till death us do part...*